

LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISĖJŲ ETIKOS KODEKSO

Praktinis vadovas

Rengėjai:
Marius Bajoras
Inga Laurinavičienė
Jovita Ramanauskienė

VILNIUS, 2026

ĮŽANGA

Lietuvos Respublikos teisėjų etikos kodeksas, patvirtintas 2006 m. birželio 28 d. Visuotinio teisėjų susirinkimo sprendimu Nr. 12P-8, nustato pagrindinius Lietuvos Respublikos teisėjų profesinės etikos standartus. Šie standartai suformuluoti kaip principai, dėl to konkretus jų turinys geriausiai atsiskleidžia taikant juos praktikoje.

Šiame vadove glaustai pateikiama apibendrinta Teisėjų etikos ir drausmės komisijos, nagrinėjančios drausmės bylų teisėjams iškėlimo klausimus ir konsultuojančios teisėjus etikos klausimais, Teisėjų garbės teismo, nagrinėjančio teisėjų drausmės bylas ir teisėjų prašymus dėl teisėjo garbės gynimo, ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, nagrinėjančio skundus dėl Teisėjų garbės teismo sprendimų, praktika nuo 2023 m. sausio 1 d. iki 2026 m. birželio 30 d. Ankstesnė šių institucijų praktika buvo apibendrinta 2017 m., 2018 m. ir 2022 m. išleistuose Lietuvos Respublikos teisėjų etikos kodekso praktiniuose vadovuose, todėl šiame vadove ja remiamasi tik kai kuriais atvejais, siekiant nuoseklumo, sistemiškumo ir aiškumo.

Šio vadovo tikslas – užtikrinti, kad teisėjams būtų lengvai prieinama Lietuvos Respublikos teisėjų etikos kodekso taikymo praktika. Ji turėtų padėti jiems geriau suprasti, kaip praktikoje taikomi jų veiklos ir elgesio principai, bei nuspręsti, kaip elgtis vienoje ar kitoje situacijoje, išvengti profesinės etikos pažeidimų. Vadovas skirtas ir visuomenei, kad būtų lengvai prieinama informacija apie teisėjų profesinės etikos standartų taikymo praktiką ir ji žinotų, kokio teisėjų elgesio galima pagrįstai tikėtis.

Sutrumpinimai:

Bangaloro principai – Bangaloro teisėjų elgesio principai, kuriuos 2001 m. parengė teisėjų grupė dėl teismų neliečiamumo stiprinimo. Kodeksas buvo priimtas teismų pirmininkų posėdyje, vykusia-me Taikos rūmuose, Hagoje, 2002 m. lapkričio 25–26 d.

ANK – Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas

BPK – Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas

CCJE – Konsultacinė Europos teisėjų taryba

CEPEJ – Europos Tarybos Europos veiksmingo teisingumo komisija

CPK – Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas

Garbės teismas – Teisėjų garbės teismas

JTO – Jungtinių Tautų Organizacija

ES – Europos Sąjunga

ESTT – Europos Sąjungos Teisingumo Teismas

ET – Europos Taryba

EŽTT – Europos Žmogaus Teisių Teismas.

Kodeksas – Lietuvos Respublikos teisėjų etikos kodeksas, patvirtintas 2006 m. birželio 28 d. Visuotinio teisėjų susirinkimo sprendimu Nr. 12P-8

Komisija – Teisėjų etikos ir drausmės komisija

Konstitucija – Lietuvos Respublikos Konstitucija

Konstitucinis Teismas – Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

Konvencija – Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija

LAT – Lietuvos Aukščiausiasis Teismas

LITEKO – Lietuvos teismų informacinė sistema

Teisėjai, teisėjas – Lietuvos Respublikos teisėjai, teisėjas

Teismų įstatymas – Lietuvos Respublikos teismų įstatymas

UNESCO – Jungtinių Tautų švietimo, mokslo ir kultūros organizacija

UNODC – Jungtinių Tautų narkotikų ir nusikalstamumo prevencijos biuras

Venecijos komisija – Europos Tarybos Europos komisija „Demokratija per teisę“

TURINYS

1 straipsnis. Kodekso paskirtis	5
2 straipsnis. Kodekso tikslas	6
3 straipsnis. Kodekso taikymas	7
4 straipsnis. Kodekso šaltiniai	8
5 straipsnis. Pagrindiniai teisėjų elgesio principai	10
6 straipsnis. Pagarba žmogui	11
7 straipsnis. Pagarba ir lojalumas valstybei	16
8 straipsnis. Teisingumas ir nešališkumas	20
9 straipsnis. Nepriklausomumas	28
10 straipsnis. Konfidencialumas	32
11 straipsnis. Skaidrumas ir viešumas	33
12 straipsnis. Sąžiningumas ir nesavanaudiškumas	35
13 straipsnis. Padorumas	37
14 straipsnis. Pavyzdingumas	39
15 straipsnis. Pareigingumas	41
16 straipsnis. Solidarumas	46
17 straipsnis. Profesinės kvalifikacijos kėlimas	48

1

BENDROSIOS NUOSTATOS

1 straipsnis. Kodekso paskirtis

Šis Kodeksas nustato pagrindinius teisėjų elgesio principus. Kodeksas reglamentuoja teisėjų elgesį tiesioginių pareigų atlikimo metu ir elgesį, nesusijusį su tiesioginių pareigų atlikimu.

Teisėjų pareiga laikytis profesinės etikos reikalavimų kyla iš jų konstitucinio statuso. Konstitucijos 5 straipsnis nustato, kad valdžios įstaigos (taigi ir teismai bei teisėjai) tarnauja žmonėms. Asmuo, paskirtas teisėju, įstatymo nustatyta tvarka prisiekia būti ištikimas Lietuvos Respublikai, vykdyti teisingumą tik pagal įstatymą (Konstitucijos 112 straipsnio 6 dalis). Teisėjas atleidžiamas iš pareigų, kai savo poelgiu pažemino teisėjo vardą (Konstitucijos 115 straipsnio 5 dalis). Konstitucinis Teismas yra nurodęs, kad visuotinai pripažintos teisėjų etikos taisyklės jiems kelia didelius etinius (sąžiningumo, taktiškumo, atidumo, orumo), profesinius (kompetencijos, objektyvumo) ir kitokius reikalavimus. Taigi tiek teisėjo ir teismų konstitucinės bei kitos įstatyminės nepriklausomumo garantijos, tiek teisėjų etikos taisyklės yra pagrindas tam, kad žmonės tikėtų teismo, kaip teisinių ginčų arbitro, nešališkumu ir objektyvumu (Konstitucinio Teismo 1995 m. gruodžio 6 d. nutarimas). Teisėjams keliami ypatingi profesiniai ir etiniai reikalavimai. Teisėjas turi jausti didelę atsakomybę už tai, kaip jis vykdo teisingumą – atlieka Konstitucijoje jam nustatytą priedermę (Konstitucinio Teismo 2014 m. kovo 10 d. sprendimas).

Kodeksas yra tas dokumentas, kuris sistemiškai įvardina bei aptaria pagrindinius visiems teisėjams žinotinus ir privalomus elgesio principus. Kodeksą sudaro pagrindinių principų rinkinys, bet ne poelgių ir veiksmų sąrašas. CCJE pripažįsta, kad neįmanoma sudaryti baigtinio teisėjų draudžiamų veiksmų sąrašo (CCJE nuomonės Nr. 3 (2002) „Dėl profesinio teisėjų elgesio, ypač etikos, teisėjų pareigoms netinkamo elgesio, nešališkumo principų ir taisyklių“ 48 punktas). Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad nei įstatymais, nei teismų savivaldos institucijų sprendimais negali būti nustatytas koks nors išsamus (baigtinis) poelgių, kuriais teisėjas pažemina teisėjo vardą, sąrašas (Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 27 d., 2007 m. sausio 16 d. nutarimai, 2014 m. kovo 10 d. sprendimas).

Kodekso privalomumą teisėjams nulemia jų pačių prisiimama atsakomybė už teisingumo vykdymą. Kiekvienas teisėjas, prieš pradėdamas eiti pareigas, prisiekia visada elgtis, kaip dera teisėjui (Teismų įstatymo 59 straipsnio 1 dalis).

Kodeksą parengė ir patvirtino teisėjų bendruomenė. Tai atitinka tarptautinius standartus. Pavyzdžiui, UNODC Teisėjų etikos kodeksų rengimo ir įgyvendinimo gide pabrėžiama, kad teisėjai turėtų vadovauti teisėjų elgesio kodeksų priėmimui ir vykdymui. Toks požiūris palaiko teismų nepriklausomumo principą. CCJE taip pat laikosi nuomonės, kad profesinio elgesio principus turėtų sudaryti patys teisėjai. Šie principai turėtų tapti teisėjų sudaryta savikontrolės priemone, leidžiančia teisminei valdžiai įgauti daugiau teisinės galios, veiklą organizuojant pagal visuotinai pripažintus

etikos standartus (CCJE nuomonės Nr. 3 (2002) „Dėl profesinio teisėjų elgesio, ypač etikos, teisėjų pareigoms netinkamo elgesio, nešališkumo principų ir taisyklių“ 48 punktas).

LAT yra pažymėjęs, kad teisėjų etikos reikalavimai, detalizuoti Kodekse, yra patvirtinti Visuotinio teisėjų susirinkimo sprendimu. Šis kodeksas yra savireguliacinis instrumentas, priimtas remiantis principu „teisėjai – teisėjams“. Teisėjų etikos vertybės ir principai yra suformuluoti ir priimti savarankiškai pačios teisėjų bendruomenės, suprantant savo vaidmenį ir atsakomybę visuomenei. Šios teisėjų etikos vertybės ir principai yra ir turi būti žinomi visiems teisėjams. Šias nuostatas atspindi ir paties Kodekso turinys. Kodekso III skyriuje, be kita ko, nustatyta, kad teisėjai įsipareigoja laikytis šio kodekso reikalavimų; teisėjai savo noru priima reikalavimų jų socialiniam statusui ypatumus; teismų savivaldos institucijos bei teismų administracijos pareigūnai imasi priemonių užtikrinti, kad Kodekse, Teismų įstatyme, tarptautiniuose teisės aktuose nustatytos moralės ir etikos normos būtų žinomos kiekvienam teisėjui ir pretendentui į teisėjus (LAT 2022 m. kovo 28 d. nutartis Nr. GT1-11/2021).

Teisėjų pareigą vykdyti teisėjų etikos taisyklių reikalavimus nustato ir įstatymas (Teismų įstatymo 43 straipsnio 1 dalis). Už Kodekso reikalavimų nesilaikymą teisėjams kai kuriais atvejais gali būti taikoma teisinė atsakomybė. Teisėjas gali atsakyti drausmine tvarka už teisėjo vardą žeminantį poelgį, už kitų Kodekso reikalavimų pažeidimą (Teismų įstatymo 83 straipsnio 2 dalis).

Kodeksas reglamentuoja ne tik teisėjų elgesį jiems vykdant savo, kaip teisėjų, įgaliojimus, bet ir elgesį, nesusijusį su įgaliojimų vykdymu. Tai grindžiama tuo, kad prie visuomenės pasitikėjimo teismais, kaip visos teismų bendruomenės siektinos vertybės, prisideda ne tik teisėjo profesionalumas, sugebėjimas spręsti bylas vadovaujantis tik įstatymu, jo elgesys su proceso šalimis ar bylos dalyviais, bet ir jo elgsena su kitais asmenimis tiek darbo, tiek visuomeninėje aplinkoje. Pastangos suformuoti palankią nuomonę apie teisingumo vykdymą yra suprantamos ne tik kaip teisėjo orus elgesys teismo salėje ar teismo patalpose, bet taip pat kaip teisėjo tinkamas elgesys bet kurioje gyvenimiškoje situacijoje (Komisijos 2023 m. lapkričio 10 d. sprendimas Nr. 18P-5).

2 straipsnis. Kodekso tikslas

Kodekso tikslas – apibrėžti veiklos ir elgesio principus, kurių turi laikytis teisėjas, vykdydamas teisės aktuose nustatytas funkcijas ir laisvu nuo tiesioginių funkcijų vykdymo metu; įtvirtinti, kad teisingumas ir kitos bendrai priimtose žmogiškosios vertybės teismų veikloje turi prioritetą; didinti visuomenės pasitikėjimą teismais ir teisėjais, kelti jų autoritetą.

Šiame straipsnyje įtvirtinamas siekis Kodekse ne tik apibrėžti pagrindinius teisėjų elgesio principus, bet įtvirtinti jų ryšį su bendražmogiškų vertybių puoselėjimu, visuomenės pasitikėjimo teismais ir teisėjais didinimu, autoriteto kėlimu.

Bangaloro principų įžangoje pabrėžiama, kad šiuolaikinėje demokratinėje visuomenėje nepaprastai svarbus visuomenės pasitikėjimas teismų sistema, teisėjų etika ir jų sąžiningumu. Labai svarbu, kad teisėjai individualiai arba kolektyviai jaustų pagarbą teisėjo pareigoms ir vertintų jas kaip visuomenės pasitikėjimą teismų sistema bei stengtųsi jį padidinti ir išsaugoti.

Konstitucinis Teismas yra išaiškinęs, kad visuomenės pasitikėjimas teismais yra svarbus demokratinės teisinės valstybės, atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės elementas, reikšminga teisminės valdžios veiksmingos veiklos sąlyga. Visuomenės pasitikėjimą teismais lemia įvairūs veiksniai, inter

alia (be kita ko), teisėjų kvalifikacija, jų profesionalumas, sugebėjimas spręsti bylas vadovaujantis ne tik įstatymu, bet ir teise, tinkamo teisinio proceso užtikrinimas, pagarba procese dalyvaujantiems asmenims, racionalus teisinis baigiamųjų teismo aktų argumentavimas (motyvavimas), baigiamųjų teismo aktų aiškumas byloje dalyvaujantiems asmenims ir kt. Teisėjams keliami ir itin dideli etinio bei moralinio pobūdžio reikalavimai: jų reputacija turi būti nepriekaištinga; teisėjo elgesys – tiek susijęs su tiesioginiu pareigų atlikimu, tiek su jo veikla, kuri nėra susijusi su jo pareigomis, – neturi kelti abejonių dėl jo nešališkumo ir nepriklausomumo; teisėjas savo pareigas atlikti, taip pat elgtis turi taip, kad savo poelgiu nepažeimtų teisėjo vardo (Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 27 d. nutarimas).

Nesilaikant pagrindinių teisėjo elgesio principų, gali būti pakenkiama visuomenės pasitikėjimui teismų sistema, menkinamas teismo autoritetas. Garbės teismas laikosi aiškinimo, kad teisėjui visuomenė pagrįstai kelia aukštesnius elgesio standartus, nei kitiems asmenims, kadangi būtent su teisėjo vardu yra siejamos teisingumo, pagarbos, korektiškumo sąvokos. Tiek eidamas tiesiogines pareigas, tiek laisvu nuo pareigų atlikimo metu jis turi vadovautis Kodekse įtvirtintais pagarbos žmogui, pavyzdingumo, pareigingumo principais, laikytis Kodekse nustatytų teisėjų etikos taisyklių. Kiekvienas teisėjas turi būti nepriekaištingos reputacijos, o tai, be kita ko, reiškia, kad teisėjas turi elgtis mandagiai, korektiškai, padoriai, pavyzdingai, kad savo žodžiais ar formuluotėmis nesuteiktų pagrindo abejoti teisėjo ir teismo autoritetu bei jo nemenkintų (Garbės teismo 2023 m. birželio 14 d. sprendimas Nr. 21P-2).

3 straipsnis. Kodekso taikymas

Šis kodeksas be išlygų taikomas visiems teisėjams.

Kodekse apibrėžti teisėjų veiklos ir elgesio principai taikomi visiems teisėjams. Kartu tai reiškia, kad netekusiam teisėjo statuso asmeniui Kodeksas nėra taikomas.

Garbės teismo praktikoje nurodoma, kad viena iš teisėjų drausminės atsakomybės sąlygų yra ta, kad šios teisinės atsakomybės subjektas – teisėjas. Jei asmuo netenka teisėjo statuso, jam iškelta drausmės byla nutraukiama (Garbės teismo 2025 m. vasario 28 d. sprendimas Nr. 21P-1). Komisija taip pat laikosi praktikos, kad jei asmuo yra atleidžiamas iš teisėjo pareigų, nėra vieno iš teisėjo drausminės atsakomybės požymių (sąlygų) – teisėjo drausminės atsakomybės subjekto, todėl drausmės bylos svarstymo procedūra turi būti nutraukta (Komisijos 2025 m. lapkričio 14 d. sprendimas Nr. 18P-4).

Vis dėlto tarptautiniuose dokumentuose pripažįstama, kad buvusių teisėjų elgesys gali paveikti teismų sistemos įvaizdį ir gali būti bent jau tam tikru mastu reglamentuojamas etikos kodekse. Tačiau reikalavimai buvusiam teisėjui negali būti tokie patys, kaip ir aktyviai dirbančiam teisėjui. Pavyzdžiui, dalyvavimas viešajame gyvenime tikriausiai yra viena iš sričių, kurioje drastiški apribojimai, kurie gali būti pateisinami pareigas einantiems teisėjams, nėra būtini buvusiems teisėjams (Venecijos komisijos nuomonės Nr. CDL-AD(2016)013, CDL-AD(2013)035).

Buvusių teisėjų elgesiui etikos standartai taikomi kai kuriose valstybėse (pavyzdžiui, Jungtinės Karalystės teisėjų elgesio vadove nurodyta, kad visuomenė vis dar gali laikyti šiuos teisėjus teismų sistemos atstovais, todėl jie turėtų būti atsargūs ir vengti bet kokios veiklos, kuri galėtų pakenkti teismų sistemos reputacijai), taip pat Europos teismuose. ESTT narių ir buvusių narių elgesio kodekso 9 straipsnis nustato, kad pasibaigus pareigoms nariai ir toliau privalo laikytis sąžiningumo, orumo, lojalumo ir diskretiškumo pareigos, taip pat nustato tam tikrus veiklos ESTT sudarančiuose teismuose apribojimus, o EŽTT rezoliucijos dėl teisėjų etikos, priimtose 2021 m. birželio 21 d. plenarinėje

sesijoje, 11 straipsnis nustato, kad buvusiems teisėjams taikoma pareiga elgtis diskretiškai, gerbti pasitarimų slaptumą, saugoti slaptą ar konfidencialią informaciją, susijusią su teismo procesu.

Kodeksas taikomas ir tiems teisėjams, kurie atlieka papildomas pareigas ar funkcijas (pavyzdžiui, teismų pirmininkams). LAT yra išaiškinęs, kad teisėjas, atlikdamas papildomas funkcijas, susijusias su teismo darbo organizavimu, nors tuo metu ir nevykdo tiesioginių teisingumo vykdymo pareigų, tačiau išlaiko teisėjo, inter alia, kaip drausminės atsakomybės subjekto, statusą, profesinio elgesio ir etikos reikalavimų taikymo požiūriu apimantį teisėjo elgesio ir veiksmų, nepriklausomai nuo srities, kurioje jie atliekami, visumą. Teisėjo statuso teismo pirmininkas nepraranda ir pasibaigus šių įgaliojimų laikui, todėl Teismų įstatymą aiškinant taip, kad pagal jį būtų draudžiama iškelti drausmės bylą buvusiam teismo pirmininkui už teisėjo profesinio elgesio ir etikos reikalavimų pažeidimus, galimai padarytus einant teismo pirmininko pareigas, būtų pažeidžiamas teisėjų lygiateisiškumo principas ir paneigta teisėjų drausminės atsakomybės taikymo esmė, sudarant sąlygas nepagrįstai jos išvengti teisėjams, kurių įgaliojimų vadovauti teismui laikas yra pasibaigęs (LAT 2025 m. gruodžio 17 d. nutartis Nr. (1.20)-GT2-14).

Nors Kodeksas, skirtingai nei kai kurių kitų valstybių teisėjų etikos kodeksai (pavyzdžiui, 2022 m. Vengrijos teisėjų etikos kodeksas), nenustato specialių etikos taisyklių, taikomų teismų vadovams, LAT yra išaiškinęs, kad tiek visuomenė apskritai, tiek teismų sistemos bendruomenė vadovaujamas pareigas teisme užimantiems asmenims pagrįstai kelia aukštesnius etikos reikalavimus ir ištis tikisi juos būsiant etiško elgesio pavyzdžiu. Taigi prisiimti papildomi įsipareigojimai atliekant teismo pirmininko pareigas negali tapti privilegija, sudarančia galimybę vien dėl užimamų pareigų išvengti atsakomybės už netinkamą ir neetišką teisėjo, nors ir einančio (ėjusio) teismo pirmininko pareigas, elgesį (LAT 2025 m. gruodžio 17 d. nutartis Nr. (1.20)-GT2-14).

Kodeksas taikomas ne tik teisėjų elgesiui, jiems atliekant teismo darbo organizavimo funkcijas (teismų pirmininkams), bet ir kitas pavestas administravimo funkcijas. Komisija 2025 m. balandžio 11 d. sprendime Nr. 18P-2 įvertino, kad teisėjai, būdami konkurso į valstybės tarnautojo pareigas komisijos nariais, pakeitę savo individualaus vertinimo balus, neužtikrino pretendentų nešališko ir objektyvaus vertinimo bei pažeidė konkurso skaidrumo principą. Komisijos vertinimu, aptariami teisėjų veiksmai atliekant jiems pavestas administracines funkcijas turi nesąžiningo ir nekorektiško elgesio požymių, jie yra nesuderinami su teisėjo tinkamo elgesio standartu, pagal kurį teisėjas privalo elgtis itin padoriai, skaidriai, pavyzdžiai ne tik nagrinėdamas bylas, bet ir sprendamas kitus su atliekamomis pareigomis susijusius klausimus.

Kodekso principai taikomi mediatorių, kurie yra teisėjai, vykdomai teisminės mediacijos veiklai (Lietuvos Respublikos mediacijos įstatymo 31 straipsnis, Komisijos 2019 m. birželio 10 d. sprendimai Nr. 18 P-3 ir 18P-4, 2026 m. gegužės 8 d. sprendimas Nr. 18P-2).

Teisėjas neatsako už savo suaugusių vaikų ar kitų šeimos narių elgesį. Tačiau Venecijos komisija laikosi nuomonės, kad teisėjas gali būti įpareigotas atsiriboti nuo tų šeimos narių, kurie pažeidė įstatymą (Venecijos komisijos nuomonė Nr. CDL-AD(2016)013).

4 straipsnis. Kodekso šaltiniai

Kodeksas parengtas vadovaujantis Konstitucija, Teismų įstatymu, JTO Pagrindiniais Teismų Nepriklausomumo Principais, ET Ministrų Komiteto Rekomendacijomis, Visuotine teisėjo chartija bei Europos teisėjų chartija „Dėl teisėjų statuso“, kitais teismų ir teisėjų veiklą reglamentuojančiais nacionaliniais ir tarptautiniais aktais.

Šiame straipsnyje nebaigtiniu sąrašu išvardyti teisės aktai, kuriais remiantis buvo parengtas Kodeksas. LAT nurodo, kad teisėjų etikos reikalavimai yra priimti remiantis tarptautiniais teisės aktais, todėl jie yra aiškinami ir taikomi atsižvelgiant į tarptautiniu mastu priimtinus reikalavimus teisėjų elgsenai, be to, aiškinami ir taikomi atsižvelgiant į besikeičiančias visuomenės gyvenimo realijas, t. y. dinamiškai (LAT 2022 m. kovo 28 d. nutartis Nr. GT1-11/2021).

Kodekse įtvirtinti etikos principai turi aiškų ryšį su svarbiausiuose tarptautiniuose dokumentuose įtvirtintais reikalavimais. Pavyzdžiui, Kodekso 6 straipsnyje įtvirtintas pagarbos žmogui principas siejasi su Bangaloro principų 5 (lygybė) ir 6 (kompetencija ir orumas) vertybėmis; Kodekso 7 straipsnyje įtvirtintas pagarbos ir lojalumo valstybei principas siejasi su Bangaloro principų 1 (nepriklausomumas), 2 (nešališkumas) ir 4 (teisingumas) vertybėmis; Kodekso 8 straipsnyje įtvirtintas teisingumo ir nešališkumo principas siejasi su Bangaloro principų 2 (nešališkumas), 4 (teisingumas) ir 5 (lygybė) vertybėmis, CCJE 2010 m. Didžiojoje teisėjų chartijoje (Magna Carta of Judges) įtvirtintu teisės viršenybės ir teisingumo principu; Kodekso 9 straipsnyje įtvirtintas nepriklausomumo principas siejasi su 1985 m. JT Pagrindiniais principais dėl teismų nepriklausomumo, Bangaloro principų 1 (nepriklausomumas) vertybe, CCJE 2010 m. Didžiojoje teisėjų chartijoje (Magna Carta of Judges) įtvirtintu teismų (teisėjų) nepriklausomumo principu bei kitais.

Didžiausią praktinę reikšmę Kodekso aiškinimui ir taikymui, be šiame straipsnyje nurodytų tarptautinių teisės aktų, turi šie tarptautiniai teisės aktai (kai kurie iš jų yra priimti jau po Kodekso patvirtinimo):

- » JTO dokumentai: 2002 m. Bangaloro principai ir jų komentaras, UNODC Teisėjų etikos kodeksų rengimo ir įgyvendinimo gidas, Neprivalomos gairės dėl teisėjų bendravimo socialiniuose tinkluose, parengtos antrajame Pasaulinio teismų sąžiningumo tinklo forumo, vykusio 2020 m. vasario 24–27 d. Dohoje, 2025 m. UNESCO dirbtinio intelekto sistemų naudojimo teismuose ir tribunoluose gairės;
- » ET dokumentai: Konvencija, EŽTT sprendimai, 1994 m. ET Ministrų Komiteto rekomendacija Nr. R(94)12 „Dėl teisėjų nepriklausomumo, veiklos efektyvumo ir teisėjų vaidmens“, 2010 m. rekomendacija Nr. (2010)12 „Dėl teisėjų statuso: nepriklausomumas, efektyvumas ir atsakomybė“, 2010 m. CCJE Didžioji teisėjų chartija (Magna Carta of Judges), CCJE nuomonė Nr. 3 (2002) „Dėl profesinio teisėjų elgesio, ypač etikos, teisėjo pareigoms netinkamo elgesio, nešališkumo principų ir taisyklių“, nuomonė Nr. 18 (2015) „Dėl teisėjų padėties ir jų santykio su kitomis valstybės institucijomis šiuolaikinėje visuomenėje“, nuomonė Nr. 19 (2016) „Dėl teismų pirmininkų vaidmens“, nuomonė Nr. 21 (2018) „Dėl teisėjų korupcijos prevencijos“, nuomonė Nr. 25 (2022) „Dėl teisėjų saviraiškos laisvės“, nuomonė Nr. 27 (2024) „Dėl teisėjų drausminės atsakomybės“, CEPEJ 2018 m. bendravimo su žiniasklaida gairės prokurorams ir teisėjams, Venecijos komisijos nuomonės ir ataskaitos;
- » ES dokumentai: ES pagrindinių teisių chartija, ESTT sprendimai, Europos Teisėjų tarybų tinklo (ENCJ) teisėjų etikos ataskaita 2009–2010 m. „Teisėjų etika: principai, vertybės ir savybės“, 2010 m. Londono deklaracija, 2014–2015 m. ataskaita „ENCJ minimalūs drausmės procedūrų ir atsakomybės standartai“, kt.

Priimdami sprendimus ir konsultacijas 2023–2026 m. Komisija ir Garbės teismas dažniausiai rėmėsi Bangaloro principais, Konvencija, EŽTT praktika, ET Ministrų Komiteto rekomendacijomis, CCJE nuomonėmis.

2

PAGRINDINIAI TEISĖJŲ ELGESIO PRINCIPAI

5 straipsnis. Pagrindiniai teisėjų elgesio principai

Pagrindiniai teisėjų elgesio principai šie:

pagarba
žmogui

pagarba ir
lojalumas valstybei

teisingumas ir
nešališkumas

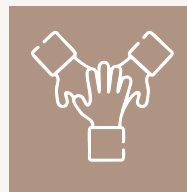
nepriklausomumas

konfidencialumas

skaidrumas ir
viešumas

sąžiningumas ir
nesavanaudiškumas

padorumas

pavyzdingumas

pareigingumas

solidarumas

profesinės
kvalifikacijos kėlimas

Šiame straipsnyje įtvirtinta 12 pagrindinių teisėjų elgesio principų, kurie detalizuoti tolesniuose skyriaus straipsniuose. Principai sudaro darnią įvairius teisėjų veiklos aspektus reguliuojančią sistemą, nė vienas principas neišskiriamas kaip turintis didesnę reikšmę už kitus.

2023 m. sausio 1 d.–2026 m. birželio 30 d. laikotarpiu Garbės teismas nustatė šių principų pažeidimus:

- » Kodekso 6 straipsnyje įtvirtinto pagarbos žmogui principo pažeidimą (3 drausmės bylose);
- » Kodekso 7 straipsnyje įtvirtinto pagarbos ir lojalumo valstybei principo pažeidimą (1 drausmės byloje);

- » Kodekso 8 straipsnyje įtvirtinto teisingumo ir nešališkumo principo pažeidimą (1 drausmės byloje);
- » Kodekso 13 straipsnyje įtvirtinto padomumo principo pažeidimą (2 drausmės bylose);
- » Kodekso 14 straipsnyje įtvirtinto pavyzdningumo principo pažeidimą (3 drausmės bylose);
- » Kodekso 15 straipsnyje įtvirtinto pareigingumo principo pažeidimą (3 drausmės bylose);
- » Kodekso 16 straipsnyje įtvirtinto solidarumo principo pažeidimą (1 drausmės byloje).

6 straipsnis. Pagarba žmogui

Vadovaudamasis pagarbos žmogui principu teisėjas privalo laikytis šių taisyklių:

- 1) gerbti žmogų, jo teises ir laisves;
- 2) gerbti teisę ir visada veikti taip, kad nebūtų pažeidžiami teisingumo principai;
- 3) pagarbiai išklausti procese dalyvaujančius asmenis kaip to reikalauja įstatymas, dėmesingai reaguoti į jų prašymus ir siūlymus, o nepagrįstus prašymus atmesti taktiškai; tačiau teisėjas turi būti reiklus proceso tvarkos pažeidėjams;
- 4) laikytis bylų nagrinėjimo grafiko, o jį pakeitus paaiškinti proceso dalyviams pasikeitimo priežastis;
- 5) atliekant pareigas, gerbti proceso dalyvių teises ir orumą, jokia forma ar būdu neskatinti jų nesilaikyti įstatymų bei kitų teisės aktų, juos pažeisti.

Kodekso 6 straipsnyje įtvirtintas pagarbos žmogui principas įpareigoja teisėjus gerbti tiek procese dalyvaujančius asmenis, tiek kitus asmenis (kolegas, teismo darbuotojus, kitų institucijų atstovus).

Pagal Bangaloro principų 5 (lygybė) vertybės 5.3 papunktį, teisėjas, vykdydamas savo pareigas, turi skirti pakankamai dėmesio visiems asmenims, pavyzdžiui, bylos šalims, liudytojams, advokatams, teismo personalui ir kolegoms, jų neišskirti pagal pareigas ar statusą. Bangaloro principų komentaro 189 punkte teigiama, kad būtent teisėjas nustato toną ir sukuria aplinką teisingam bylos nagrinėjimui savo teisme. Nelygus ar skirtingas elgesys su žmonėmis teisme, tikras ar įsivaizduojamas, yra nepriimtinas. Visi, kurie dalyvauja teismo posėdžiuose – ar teisininkai, ar bylos šalys, ar liudytojai, turi teisę būti traktuojami taip, kad būtų gerbiamas jų orumas ir pagrindinės žmogaus teisės. Teisėjas privalo užtikrinti, kad visi teisme dalyvaujantys asmenys būtų apsaugoti nuo bet kokio išankstinio nusistatymo dėl rasės, lyties, religijos ar kitų nesusijusių priežasčių.

Pagal Bangaloro principų 6 (kompetencija ir orumas) vertybės 6.6 papunktį, teisėjas visuose teismo procesuose turi palaikyti tvarką ir tinkamai elgtis, išlikti kantrus, vertas pagarbos ir mandagus su bylos šalimis, prisiekusiaisiais, liudytojais, advokatais ir kitais asmenimis, su kuriais teisėjas bendrauja pagal savo kompetenciją. Panašaus elgesio teisėjas reikalauja iš teisės atstovų, teismo personalo ir kitų asmenų, kurių veiklai jis daro įtaką, kuriems jis vadovauja arba kuriuos jis kontroliuoja. Bangaloro principų komentaro 215 punkte teigiama, kad teisme ir posėdžių salėse teisėjas visada turėtų elgtis mandagiai ir gerbti visų ten reikalų turinčių asmenų orumą. Teisėjas taip pat turėtų reikalauti panašaus mandagumo iš tų, kurie pasirodo jo akivaizdoje, taip pat iš teismo darbuotojų ir kitų asmenų, kuriems jis vadovauja. Teisėjas turėtų būti aukščiau asmeninio priešiško ir neturi turėti favoritų tarp teisme dalyvaujančių advokatų. Nepagrįsti advokato papeikimai, įžeidžiančios pastabos apie bylos šalis ar liudytojus, žiaurūs juokeliai, sarkazmas ir nesaikingas teisėjo elgesys

kenkia tiek tvarkai, tiek ir padorumui teisme. Kai teisėjas įsikiša, jis turėtų užtikrinti, kad įsikišimo būdas neigiamai nepaveiktų nešališkumo ir nešališkumo suvokimo.

ENCJ teisėjų etikos ataskaitoje 2009–2010 m. „Teisėjų etika: principai, vertybės ir savybės“ nurodoma, kad visuomenės nariai tikisi, jog teisėjas, vykdydamas savo funkcijas, juos gerbs ir išklausus. Pagarba gali būti suprantama kaip teisėjo gebėjimas tinkamai atsižvelgti į žmonių padėtį ir orumą. Iš klausymas turėtų būti suprantamas kaip teisėjo gebėjimas atkreipti dėmesį į šalių ir jų advokatų pateiktus faktus ir argumentus. Bendraudamas su visuomene, advokatais, kolegomis ir administracijos darbuotojais, teisėjas elgiasi oriai, teisingai ir supratingai. Organizuodamas savo darbą, teisėjas atsižvelgia į visų su byla susijusių asmenų poreikius ir jiems skiria dėmesio.

Dėl teisėjų elgesio su procese dalyvaujančiais asmenimis

Komisija 2026 m. sausio 16 d. sprendime Nr. 18P-1 nustatė, kad teismo posėdžio civilinėje byloje metu girdimas pakeltas, griežtokas ar net įsakmus teisėjos balso tonas, teisėja kartais nutraukė pareiškėjos paaiškinimus, uždavė tą patį klausimą kelis kartus, perėjo į asmeniškumus, moralizavimą, pvz., sakė: „Aš pati esu mama, užauginusi tris dukras, jeigu būčiau pati pastebėjusi apie tai, ką Jūs kalbate, t. y. galimai seksualizuotą vaiko elgesį, ir turėdama įtarimų, kad galimai mano vaiką kažkas išnaudoja, tai aš, nustūmusi visus darbus, visus reikalus, viską nustūmus į šoną, pirmiausias reikalas būtų nueiti į policiją ir parašyti pareiškimą.“ Teisėja po atsakovės pasisakymo, kad ji neįtaria savo tėvo, jog jis galėtų seksualiai išnaudoti anūkę, sakė, „kad savo darbe susiduria su situacijomis, kurių negalima paaiškinti sveiku protu“, toliau prašė paaiškinti, kodėl „diedulis“ negalėtų atlikti nusikalstamos veikos, taip pat prašė paaiškinti, „kodėl institucijos, atlikusios ikiteisminius tyrimus, ekspertai, specialistai nenustatė ieškovo kaltės ir visi ikiteisminiai tyrimai buvo nutraukti arba nepradėti“; atsakovei atsakius: „Nežinau, kaip aš galiu pakomentuoti kodėl“, teisėja primygtinai reikalavo atsakymo. Komisija pažymėjo, kad teisėjo drausminės atsakomybės pagrindą sudaro šiuurkštus, o ne bet koks, net ir mažiausias, teisėjo elgesio ar darbo trūkumas. Tokia Komisijos praktika suderinama su naujausiu Venecijos komisijos požiūriu, kad būtų geriau iš viso nekelti drausmės bylos, jei pats pažeidimas yra nereikšmingas, o įvesti savotišką de minimis reikalavimą (Venecijos komisijos nuomonės Nr. CDL-AD(2017)019 131 punktą). Komisija padarė išvadą, kad, viena vertus, teismo posėdžio metu teisėjos išsakyti teiginiai patys savaime nebuvo įžeidžiamo pobūdžio, o atsakovės paaiškinimų nutraukimas, klausimų patikslinimas gali būti laikomas teisėjos siekiu išsamiai išsiaiškinti situaciją ir patikslinti aplinkybes. Kita vertus, tam tikrais atvejais teisėjos elgesys viršijo leistino elgesio ribas, nes nebuvo pakankamai korektiškas, dalykiškas ir profesionalus. Buvo pastebimas teisėjos nekantrumas, perdėtas griežtumas ir emociingumas. Dėl to Komisija teisėjai rekomendavo ateityje vengti emocionalių, asmeniškų pasisakymų dėl bylos aplinkybių vertinimo, susilaikyti nuo proceso dalyvių moralizavimo, pasiūlė teisėjai atkreipti dėmesį į tai, kad, teismo posėdžio metu užduodant klausimus proceso dalyviams, turėtų būti vengiama užduoti bylai spręsti nebūtinus klausimus apie itin jautrias asmeninio gyvenimo aplinkybes (ar kaip šiuo atveju – daryti prielaidas apie nusikaltimų darymą), o jei tokių klausimų uždavimas būtinas bylos nagrinėjimui, šie klausimai turi būti užduodami itin korektiškai, paaiškinant jų reikšmingumą bylos sprendimui. Komisija padarė išvadą, kad teisėjos elgesio trūkumai nėra tokio laipsnio nusižengimai teisėjų etikos reikalavimams, kurie sudarytų drausminės atsakomybės pagrindą, teisėjai pateiktos pastabos ir rekomendacijos yra pakankamos, kad ateityje teisėja laikytųsi Kodekso.

Komisija 2023 m. rugpjūčio 31 d. sprendime Nr. 18P-4 nustatė, kad 2022 m. birželio 9 d. teismo posėdyje teisėjas su V. B. tam tikrais momentais kalbėjo pakeltu balsu, replikavo, buvo nekantrus. 2022 m. rugpjūčio 17 d. teismo posėdžio metu teisėjas, rodydamas savo (teisėjo) darytas nuotraukas, klausinėjo I. B. ir V. B., kas tai yra. Toliau tęsdamas apklausą, teisėjas klausinėjo: „Kur Jūs ten gyvenote,

kai buvote registruota (duomenys neskelbtini)? Kas ten per pastatai? Kiek laiko jų nėra?" Posėdžio metu teisėjas nurodė, kad jis 30 metų pravažiuoja pro tą sodybą, todėl nori išsiaiškinti, ar ten iš tikrųjų gyvenama. Komisija konstatavo, kad CPK įpareigoja teisiamojo posėdžio pirmininką imtis visų įstatymų numatytų priemonių, kad būtų išsamiai ir nešališkai ištirtos bylos aplinkybės, ir suteikia teisę pirmininkui šalinti iš nagrinėjimo teisme visa, kas nesusiję su byla ir kas nepagrįstai užtęsia bylos nagrinėjimą. Pagal CPK 158 straipsnį, teisiamojo posėdžio pirmininkas turi užtikrinti posėdžio tvarką teismo posėdžių salėje. Tam tikrais atvejais, kiek yra reikalinga procesui vadovauti ir suvaldyti, teisėjas turi teisę kalbėti garsiau ir griežtesniu balso tonu. Taigi, tam tikrais momentais teisėjo griežtesniu balso tonu užduodami klausimai savaime nėra pagrindas spręsti dėl jo drausminės atsakomybės. Komisija atkreipė dėmesį, kad teisėjo drausminės atsakomybės pagrindą sudaro tik šiurkštus teisėjo padarytas etikos ar drausmės pažeidimas ar akivaizdžiai netinkamas teisėjo pareigų vykdymas. Komisija nurodė, kad teisėjo elgesys teismo posėdžio metu nagrinėjant civilinę bylą nevertinamas kaip etikos reikalavimų pažeidimas, dėl kurio būtų pagrindas svarstyti drausminės atsakomybės klausimą, tačiau Komisija atkreipė teisėjo dėmesį į nepakankamą kantrumą bei perdėtą emocingumą tam tikrais posėdžio momentais ir rekomendavo ateityje vengti emocionalių, familiarių pasisakymų dėl bylos aplinkybių vertinimo ar atlikti perteklinius veiksmus (privačios teritorijos nuotraukų darymo ir prijungimo prie bylos), kurie nesusiję su bylos esme ir procesu.

Dėl teisėjų elgesio su kitais teisėjais, teismo darbuotojais, kitų institucijų atstovais

Garbės teismas 2025 m. spalio 13 d. sprendime Nr. 21P-2 konstatavo, kad 2023 m. rugpjūčio 16 d. ir 2023 m. rugsėjo 13 d. teisėjų susirinkimų metu teisėjas, tuometis teismo pirmininkas, vartojo įvairias frazes, tokias kaip: „iš kokios epochos teisėja esate“, „liaudiškai tariant, nenusileiskime iki vaikų darželio lygio“, „apygarda pastebėjo šitą klastą“, „čia pas mus yra tokie teisėjai, kuriems atrodo, kad krūvis didelis, trūksta padėjėjų, bet užsiima tokiais negerais dalykais“, „kai valios nėra tai organizacinei tvarkai paklusti, tai nėra“, „juokiasi apygarda, kad du kartus klausimas išspręstas tame pačiame teisme“, „nekelkite klausimų, kurie čia net neturi būti keliami“, „neduosiu pasisakyti, nes ne pagal temą kalbate“, „kas galite pasakyti šitai teisėjai, ar aš neaiškiai kalbu“, ir kitas. Garbės teismo nuomone, vertinant atskirai, dauguma iš šių, teisėjo išsakytų frazių nelaikytinos akivaizdžiai netinkamomis ar nederančiomis su teisėjų etikos principais. Tačiau šios frazės buvo pasakytos pakeltu, įsakmiu tonu, pertraukinėjant kolegas, neleidžiant jiems tinkamai pasisakyti. Toks teisėjo bendravimo būdas, nors formaliai ir neperžengiantis leistinos leksikos ribų, rodo viršenybės demonstravimą, nepagarbą kitų teisėjų nuomonei ir neskatina dalykiškos, konstruktyvios diskusijos, kas, ypač atsižvelgiant į teismo pirmininko pareigas, yra netinkamas, teisėjų etikos principų neatitinkantis elgesys. Teisėjui buvo pareikšta pastaba.

LAT 2025 m. gruodžio 17 d. nutartyje Nr. (1.20)-GT2-14 sutiko su Garbės teismo vertinimu, kad, bendraudamas su teisėjais 2023 m. rugpjūčio 16 d. ir 2023 m. rugsėjo 13 d. teisėjų susirinkimų metu, teisėjas nesilaikė Kodekse įtvirtintų pagarbos žmogui, padorumo, pavyzdingumo ir solidarumo principų reikalavimų. LAT konstatavo, kad teisėjo kalbos ir bendravimo kultūra – tai ne tik taisyklingas kalbėjimas, bet ir pagarbus, etiškas bendravimas. Todėl Kodekse įtvirtinti pagarbos žmogui, padorumo, pavyzdingumo, solidarumo principai reikalauja ne tik to, kad teisėjas kalbėtų taisyklinga kalba, aiškiais sakiniiais, vengtų žargono, necenzūrinių žodžių, bet ir to, kad jis visada pagarbiai išklausytų kalbantįjį, bendraudamas parinktų tinkamą toną, nerodytų susierzinimo, pykčio, pagarbiai kreiptųsi į kitus, išliktų oficialus ir kantrus, naudotų tinkamą neverbalinę komunikaciją. LAT laikė pagrįsta Garbės teismo išvadą, kad teisėjo kalbėjimo ir bendravimo būdas, net ir vertinamas atskirai nuo išsakytų frazių, demonstravo teisėjo viršenybę, nepagarbą kitų teisėjų nuomonei, neskatino dalykiškos, konstruktyvios

diskusijos. LAT nesutiko, kad teisėjų susirinkimų kontekstas, juose aptariamai klausimai ir teisėjo, kaip pirmininkaujančio teismui ir susirinkimams, vaidmuo gali pateisinti etikos reikalavimų neatitinkantį elgesį. Teisėjas, būdamas teismo vadovas, nėra atleidžiamas nuo pareigos teisėjų susirinkimus vesti ir tam tikrus organizacinius ar kitus su teismo veikla susijusius klausimus spręsti laikantis visų teisėjų etikos reikalavimų.

Garbės teismas 2025 m. spalio 13 d. sprendime Nr. 21P-2 pritarė Komisijos išvadai, kad tuometis teismo pirmininkas darbinėje aplinkoje su teismo teisėjais ir darbuotojais bendravo pakeltu, įsakmiu tonu, įžeidžiančiai atsiliepė apie teisėjus kitų asmenų akivaizdoje, nepagarbiai reiškė priekaištus teisėjams, netaktiškai vertino teisėjų veiklą bei netinkamai reagavo į išsakytas pastabas. Garbės teismas rėmėsi buvusios teismo darbuotojos paaiškinimais, kad jos pagrindinė išėjimo iš darbo priežastis – teismo pirmininko sistemingai vykdytas psichologinis smurtas jos atžvilgiu, t. y. nemandagus, nepagarbus, įžeidinėjantis elgesys. Buvusi teismo darbuotoja nurodė, kad teismo pirmininkas nepagarbiai atsiliepdavo apie kai kuriuos teisėjus, juos žemino pokalbyje su ja, pavyzdžiui, „pasižiūrėk, kaip atrodo pati teisėja, ji padarys gėdą teismui“, „stoties lygis“, „negalima pasitikėti“, „žemiau plintuso“, „dalbajobė, ją Teisėjų taryba tik stumia, gadina mano reputaciją“, „gali eiti tik į jogą, bet ne interviu“, „apsivemsiu, kaip man nuo jos šlykštu“, „pasiklydus tarp trijų pušų“, „negalima leisti tokius teisėjus į žmones, gėdą daro“, „eina prieš teismą“ ir pan. Garbės teismas pažymėjo, kad buvusios darbuotojos paaiškinimus patvirtina teisėjų paaiškinimai. Nustatytų aplinkybių pagrindu Garbės teismas konstatavo, kad yra pakankamai duomenų, patvirtinančių, jog teisėjas, darbinėje aplinkoje bendraudamas su teismo teisėjais ir teismo personalu, nesilaikė Kodekso reikalavimų. LAT 2025 m. gruodžio 17 d. nutartyje Nr. (1.20)-GT2-14 pritarė Garbės teismo vertinimui.

Komisija 2023 m. lapkričio 10 d. sprendime Nr. 18P-5 konstatavo, kad teisėja, darbinėje aplinkoje bendraudama su teismo personalu, nesilaikė teisėjų etikos reikalavimų: buvo nekorektiška, netaktiška, negerbė kito asmens, kaltino nepagrįstais dalykais, žemino orumą. Tai reiškia, kad yra požymių, jog teisėja pažeidė Kodekso 6 straipsnio 1 punkte, 13 straipsnio 1, 3–5 punktuose įtvirtintus pagarbos žmogui ir padorumo reikalavimus. Komisija nustatė, kad teisėja bendraudama su teismo darbuotojais nevengė sudaryti tokių situacijų, dėl kurių teisėjų padėjėjai ir teismo posėdžio sekretorės patyrė įtampą, stresą ir negalėjo sklandžiai dirbti kartu su teisėja vienoje komandoje. Teisėja netinkamai ir ne laiku organizavo darbą komandoje, kaltino teismo darbuotojus dokumentų klastojimu, davė pavedimus atlikti darbą paskutinėmis darbo valandomis, išsakė tikrovės neatitinkančius teiginius apie buvusius darbuotojus, rašė asmeninio pobūdžio žinutes, taip pat davė pavedimus dviem teismo darbuotojams atlikti tą patį darbą. Komisija pažymėjo, kad teisėjos netinkamas, nepagarbus elgesys su teismo personalu nebuvo vienkartinis, atsitiktinis incidentas (Garbės teismo 2025 m. vasario 28 d. sprendimu Nr. 21P-1 teisėjai iškelta drausmės byla nutraukta, nes teisėja buvo atleista iš teisėjo pareigų).

Tame pačiame sprendime Komisija pabrėžė, kad Bangaloro principų 3 (garbingumas) vertybės 3.1 papunktyje nustatyta, jog teisėjas turi užtikrinti, kad jo elgesys protingo stebėtojo požiūriu yra nepriekaištingas. Šis reikalavimas suponuoja išvadą, kad pagarbos žmogui principas vertinamas ir per nešališko vertintojo prizmę – kaip jo požiūriu atrodo teisėjo elgesys: ar jis yra gerbiamas teisėjo, ar asmenys gali pasikliauti, kad teisingumas yra vykdomas gerbiant žmogaus orumą ir tokiu elgesiu formuojama teigiama visuomenės nuomonė apie teisingumo vykdymą. Taigi pagarbos žmogui principo teisėjo veikloje realizavimas vienareikšmiškai pasireiškia per teisėjo elgesį su kitais asmenimis. Komisija padarė išvadą, kad teisėja, skambindama iš savo tarnybinio (teismo) telefono į kitą valstybės instituciją, nurodžiusi savo pareigas, nurodydama tikrovės neatitinkančius duomenis ir nepagrįstai kaltindama alkoholio pardavinėjimu ten dirbančių asmenų šeimos narius, pademonstravo netinkamą

ir nederamą elgesį. Valstybės institucijoje dirbantys asmenys buvo šokiruoti tokio teisėjos elgesio. Teisėjos elgesys yra nesuderinamas su teisėjams keliamais ypač aukštais etikos standartais ir yra požymių, jog teisėja pažeidė Kodekse įtvirtintus pagarbos žmogui, padominio bei pavyzdingumo principus (Garbės teismo 2025 m. vasario 28 d. sprendimu Nr. 21P-1 teisėjai iškelta drausmės byla nutraukta, nes teisėja buvo atleista iš teisėjo pareigų).

Garbės teismas 2023 m. birželio 14 d. sprendime Nr. 21P-2 nustatė, kad teisėja nekorektiškai ir nedalykiškai bendravo su teismo darbuotojais, nevengė sudaryti tokių situacijų, dėl kurių teisėjų padėjėjai ir teismo posėdžio sekretorės patyrė įtampą, stresą ir negalėjo sklandžiai dirbti kartu su teisėja vienoje komandoje. Pavyzdžiui, teismo posėdžių sekretorė pateikė prašymą paskirti ją dirbti su kitu teisėju, nurodė, kad teisėja be priežasties prašė, jog ji atvyktų į teisėjos kabinetą, skambino pietų pertraukos metu, padarius klaidą, teisėja jai nurodė prieš teismo posėdį atsistoti ir atsiprašyti visų teismo procese dalyvaujančių asmenų, teisėja po darbo valandų buvo jos kabinete ir kt. Teisėjo padėjėja prašyme paskirti dirbti su kitu teisėju nurodė, kad teisėja prašė parengti nutartį atgaline data, reikalavo darbus atlikti paskutinėmis termino dienomis ar valandomis ir kt. Garbės teismas konstatavo, kad yra pakankamai duomenų, jog teisėja, darbinėje aplinkoje bendraudama su teismo personalu, nesilaikė Kodekso reikalavimų: buvo nekorektiška, nedalykiška, negerbė kito asmens. Tai reiškia, kad yra pagrindas konstatuoti, jog teisėja pažeidė Kodekso 6 straipsnio 1 punkte, 13 straipsnio 1, 3–5 punktuose įtvirtintus pagarbos žmogui ir padominio reikalavimus. Garbės teismas pareiškė teisėjai griežtą papeikimą.

Komisija 2023 m. gegužės 30 d. sprendime Nr. 18P-3 nurodė, kad kiekvienas teisėjas turi būti nepriekaištingos reputacijos, kuri, be kita ko, reikalauja, kad teisėjas elgtųsi itin padoriai, mandagiai, korektiškai ir pavyzdingai. Kalbėdamas teisėjas visada turi apgalvoti savo sakomų žodžių reikšmę ir vengti su bylos nagrinėjimu nesusijusių dalykų bei asmeninių vertinimų. Teisėjas net ir sudėtingose, konfliktinėse situacijose turi išlaikyti kantrybę, bendrauti mandagiai, dalykiškai, nevartoti žodžių ar formuluočių, dėl kurių gali kilti tam tikrų interpretacijų, dviprasmybių. Teisėjas visose situacijose turi elgtis ir kalbėti taip, kad būtų išsaugotas geras teisėjo vardas ir nepakenkta teismo autoritetui. Komisija padarė išvadą, kad aplinkybės dėl teisėjos neetiško elgesio išsakant išankstinę nuomonę apie nagrinėjamos bylos baigtį, nepagarbiai pasisakant apie vienos iš šalių atstovą, taip pat nekorektiškai pasiūlius vienos iš šalių advokatui paskaityti atsiliepimą, kad sužinotų teismų praktiką, pasitvirtino. Komisija nustatė, kad dar neprasidėjus teismo posėdžiui, kuomet garso įrašas neturėjo būti daromas, teisėja, kalbėdama apie nagrinėjamą civilinę bylą, išsakė šalims replikas: „Jeigu yra automobilio variklio defektas, tai yra esminis trūkumas, ir tokiu atveju ieškinys visais atvejais yra tenkinamas.“ Komisija nustatė, kad teisėja pateikė pastabą dėl advokato darbo: „Žinokit, išaugs bylinėjimosi išlaidos, žinau, kaip šitas advokatas dirba, jis už kiekvieną popierių...“, bei siūlė vienos šalies advokatui paskaityti kolegos atsiliepimą, kad sužinotų teismų praktiką kitų proceso dalyvių akivaizdoje. Komisija konstatavo, kad teisėjos elgesys ir viešai išsakytos replikos yra nesuderinamos su teisėjams keliamais etikos reikalavimais ir yra požymių, jog teisėja savo elgesiu pažeidė Kodekse įtvirtintus pagarbos žmogui, teisingumo ir nešališkumo bei pavyzdingumo principų reikalavimus. Tačiau Komisija, atsižvelgusi į tai, kad teisėja pažeidimus pripažino, nuoširdžiai gailėjosi dėl netinkamo elgesio, žadėjo jį keisti ir ateityje laikytis etikos principų, padarė išvadą, kad apsvaistymas Komisijoje yra pakankamas poveikis teisėjai ir drausmės byla jai nekeliamą.

7 straipsnis. Pagarba ir lojalumas valstybei

Vadovaudamasis pagarbos ir lojalumo valstybei principais teisėjas privalo laikytis šių taisyklių:

- 1) laikytis duotos teisėjo priesaikos;
- 2) elgtis politiškai neutraliai ir korektiškai, viešai nereikšti savo politinių įsitikinimų, neužsiimti agitacija;
- 3) atsižvelgti į tai, kad viešai reiškiamas asmeninė nuomonė apie konkrečias bylas gali būti suvokiama kaip oficiali;
- 4) tarnybinį pažymėjimą, mantiją, ženklus naudoti tik vykdydamas savo pareigas teisės aktų nustatyta tvarka, vertinti juos ir saugoti.

Šiame straipsnyje detalizuotas pagarbos ir lojalumo valstybei principo turinys, kuris susideda iš kelių aspektų:

1. Pareiga laikytis duotos teisėjo priesaikos.

Asmuo, paskirtas teisėju, įstatymo nustatyta tvarka prisiekia būti ištikimas Lietuvos Respublikai, vykdyti teisingumą tik pagal įstatymą (Konstitucijos 112 straipsnio 6 dalis). Pagal Teismų įstatymo 59 straipsnio 1 dalį, teisėju paskirtas asmuo, prieš pradėdamas eiti pareigas, prisiekia būti ištikimas Lietuvos Respublikai, savo pareigas atlikti garbingai, vykdyti teisingumą pagal Konstituciją ir įstatymus, ginti žmogaus teises, laisves ir teisėtus interesus, visada būti nešališkas, sąžiningas, humaniškas, saugoti jam patikėtas valstybės paslaptis ir visada elgtis, kaip dera teisėjui. Taigi, duodamas priesaiką teisėjas, be kita ko, įsipareigoja būti ištikimas ir lojalus valstybei, vykdyti teisingumą pagal Konstituciją ir įstatymus, saugoti jam patikėtas valstybės paslaptis.

Komisija 2024 m. rugpjūčio 7 d. konsultacijoje pateikė nuomonę, kad teisėjo dalyvavimas Karo komendantūroje laisvu nuo tiesioginių teisėjo pareigų vykdymo metu, negaunant už tai atlyginimo, laikantis Kodekse numatytų reikalavimų, savaime neprieštarauja teisėjo etikai. Tačiau Komisija atkreipė dėmesį, kad dalyvaujantis tokioje veikloje, pagal Kodekso 8 straipsnio 7 punkto reikalavimus, teisėjas privalo nekonsultuoti asmenų teisiniais klausimais įstatymų nenumatytais atvejais, o vadovaudamasis pagarbos ir lojalumo valstybei principais, privalo laikytis duotos teisėjo priesaikos; elgtis politiškai neutraliai ir korektiškai, viešai nereikšti savo politinių įsitikinimų, neužsiimti agitacija (Kodekso 7 straipsnio 1, 2 punktai), nepažeisti Teismų įstatymo 48 straipsnyje nustatytų darbinės veiklos apribojimų, o būtent neužimti jokių renkamų ar skiriamų pareigų Karo komendantūroje.

2. Pareiga elgtis politiškai neutraliai ir korektiškai, viešai nereikšti savo politinių įsitikinimų, neužsiimti agitacija.

Teismų įstatymo 2 straipsnis nustato, kad teismai, vykdydami teisingumą, yra nepriklausomi nuo kitų valstybės valdžios institucijų, pareigūnų, politinių partijų, politinių ir visuomeninių organizacijų ir kitų asmenų.

Konstitucijos 113 straipsnio 2 dalis, Teismų įstatymo 48 straipsnio 5 dalis nustato, kad teisėjas negali dalyvauti politinių partijų ir kitų politinių organizacijų veikloje. Tačiau, pagal Teismų įstatymo 44 straipsnio 3 dalį ir 115 straipsnį, teisėjai turi teisę laisvai jungtis į teisėjų asociacijas ar kitokias nepolitines organizacijas, ginančias teisėjų teises, atstovaujančias jų interesams bei tenkinančias jų

profesinius poreikius.

Pagal Teismų įstatymo 83 straipsnio 2 dalies 3 punktą, teisėjas gali atsakyti drausmine tvarka už įstatymuose numatytų teisėjų darbinės ar politinės veiklos apribojimų nesilaikymą.

Bangaloro principų 1 (nepriklausomumas) vertybės 1.3 papunktis numato, kad teismų nepriklausomumas yra būtina teisinės valstybės sąlyga ir pagrindinė teisingo teismo proceso garantija, todėl teisėjai turi jį puoselėti ir tiek asmeniniu, tiek institucijos atžvilgiu būti teismų nepriklausomumo pavyzdys. Ši vertybė suponuoja teisėjui pareigą neturėti ryšių su įstatymų vykdomąja ir leidžiamąja valdžia bei būti jų įtakojamam, taip pat protingo stebėtojo požiūriu būti nepriklausomam nuo šių valdžių.

Bangaloro principų 4 (teisingumas) vertybės 4.11.2 ir 4.11.3 papunkčiai numato, kad teisėjas gali dalyvauti valstybės institucijos vykdomame viešame svarstyme dėl klausimų, susijusių su teise, teisine sistema, teisingumo įgyvendinimu ir pan., būti valstybės institucijos arba kitos vyriausybės komisijos, komiteto ar patariamosios institucijos narys, jeigu ši narystė neprieštarauja teisėjo nešališkumui ir politiniam neutralumui.

Komisija 2026 m. gegužės 12 d. konsultacijoje, atsakydama į teismo pirmininko prašymą suteikti konsultaciją, ar to teismo teisėja gali dalyvauti miesto tarybos įsteigtos įstaigos inicijuotame projekte „AŠ + TU = savivalda“ (toliau – Projektas), pažymėjo, kad nors prašyme nurodyta, jog teisėjos veikla būtų neatlygintina ir netrukdytų tiesioginiam teisėjos darbui teisme, tačiau reikšmingas pats Projekto pobūdis ir jo ryšys su savivaldos institucijomis bei savivaldos politikų veikla. Projektas orientuotas į savivaldos veiklos populiarinimą ir jaunimo įtraukimą į savivaldos procesus, Projekto viešime dalyvauja miesto meras, savivaldybės politikai ir tarnautojai. Programoje numatyti susitikimai su miesto politikais ir savivaldos atstovais. Teisėjos dalyvavimo Projekte statusas (miesto ambasadorė) reiškia savivaldos reprezentavimą. Komisijos nuomone, teisėjos dalyvavimas Projekte galėtų sudaryti prielaidas visuomenei suabejoti teisėjos (teismo) politiniu neutralumu bei sudaryti įspūdį apie pernelyg glaudų teisėjos (teismo) ryšį su savivaldos institucijų vykdoma veikla ar jų viešaisiais komunikacijos projektais. Svarbu ir tai, kad Projekto tikslai nėra tiesiogiai susiję su teismų sistemos veikla, visuomenės švietimu apie teismus ir teisėjo funkcijas, bet orientuoti į savivaldos institucijų veiklos pristatymą ir populiarinimą. Dėl to Komisija laikėsi nuomonės, kad teisėjos dalyvavimas Projekte nebūtų tinkama veikla Kodekso principų laikymosi požiūriu.

Komisijoje buvo gautas Teisėjų tarybos 2024 m. liepos 5 d. prašymas suteikti konsultaciją: kokie apribojimai, atsižvelgus į Kodekse įtvirtintus pagarbos ir lojalumo valstybei, nepriklausomumo ir nešališkumo principus, taikomi teisėjų ir teismų pirmininkų naudojimuisi saviraiškos laisve, ypač reiškiant nuomonę masinėse informacijos priemonėse apie politinius procesus. Prašyme nurodyta, kad Teisėjų tarybai 2024 m. balandžio 3 d. buvo pateiktas svarstyti Teisėjų tarybos pirmininkės teikimas dėl apylinkės teismo pirmininko 2024 m. kovo 31 d. naujienų portale „Delfi“ paskelbtoje publikacijoje „Teisėjas: pranešėjo Gailiaus istoriją tyrusi komisija galėjo būti sudaryta neteisėtai“ išsakytų vertinimų dėl Seimo laikinosios komisijos veiklos teisėtumo galimai padarytų pagarbos ir lojalumo valstybei, nepriklausomumo ir nešališkumo principų pažeidimo ir saviraiškos ribų peržengimo bei drausmės bylos inicijavimo. Teisėjų taryba nutarė kreiptis į Komisiją su prašymu suteikti konsultaciją.

Komisija, išnagrinėjusi Teisėjų tarybos prašymą, 2024 m. rugsėjo 3 d. konsultacijoje aptarė Konstitucinio Teismo jurisprudenciją dėl teisės turėti savo įsitikinimus ir juos laisvai reikšti (1998 m. kovo

10 d. nutarimą), Konvencijos 10 straipsnyje įtvirtintą teisę laisvai reikšti savo mintis ir įsitikinimus, EŽTT praktiką dėl teisėjų saviraiškos laisvės ribų (be kita ko, EŽTT 2016 m. birželio 23 d. sprendimą byloje *Baka prieš Vengriją*, peticijos Nr. 20261/12, 2021 m. spalio 19 d. sprendimą *Todorova prieš Bulgariją*, peticijos Nr. 40072/13). Komisija rėmėsi CCJE nuomonėje Nr. 25 (2022) „Dėl teisėjų saviraiškos laisvės“ išdėstyta pozicija, kad teisėjas, kaip ir bet kuris kitas pilietis, turi teisę į saviraiškos laisvę, tačiau institucinis ir vyriausybinių teisėjų pareigų pobūdis teisėjų saviraiškos laisvei suteikia tam tikro dviprasmiškumo. Teisėjų pareiškimai gali turėti įtakos teisingumo sistemos įvaizdžiui visuomenėje, nes visuomenė juos paprastai gali suvokti ne tik kaip subjektyvius, bet ir kaip objektyvius vertinimus ir priskirti juos visai institucijai. Tai reiškia, kad būtina rasti pusiausvyrą tarp pagrindinės teisėjų teisės į saviraiškos laisvę ir teisėto demokratinės visuomenės intereso išsaugoti visuomenės pasitikėjimą teismais. Šiuo atžvilgiu Komisija rėmėsi Bangaloro principų komentaro 134 punkto nuostatomis: pirma, ar teisėjų dalyvavimas gali pagrįstai pakirsti pasitikėjimą jo nešališkumu; antra, ar toks dalyvavimas gali išprovokuoti nepagrįstus politinius išpuolius prieš teisėją arba būti nesuderinamas su teisėjų pareigų orumu. Bet kuriuo iš šių dviejų atveju teisėjas turėtų vengti taip dalyvauti.

Komisija 2024 m. rugsėjo 3 d. konsultacijoje pažymėjo, kad teisėjas, teismo pirmininkas, kaip ir bet kuris kitas pilietis, gali naudotis saviraiškos laisve ir teise kritikuoti, turi teisę dalyvauti visuomenei svarbiuose debatuose, teisę išsakyti savo argumentuotą kritiką, ypač susijusią su teismų sistemos klausimais. Jeigu tik teisėjai, teismo pirmininkai išlieka nešališki ir nepriklausomi, jiems turėtų būti leidžiama ir netgi jie turėtų būti skatinami dalyvauti diskusijose dėl teisės informaciniais ir švietimo tikslais ir reikšti nuomones apie teisės taikymo ir teisės tobulinimo trūkumus, taip pat teisinę sistemą. Tačiau, pasirinkdamas diskusijos formą, vietą, pasisakymo argumentus ir jų pateikimo būdus, teisėjas, teismo pirmininkas turi užtikrinti, kad visais atvejais būtų išsaugotas teisėjų pareigų orumas, teisėjų etikos principų laikymasis, nepriklausomumas ir nešališkumas. Teisėjas, teismo pirmininkas savo pasisakymuose privalo vadovautis neutralumo, korektiškumo, mandagumo ir santūrumo kriterijais, kad būtų išlaikyta atitinkama pusiausvyra tarp laisvės į nuomonės reiškimą ir teisėjų pareigų orumo, jo nepriklausomumo, nešališkumo išsaugojimo.

3. Pareiga atsižvelgti į tai, kad viešai reiškiamas asmeninė nuomonė apie konkrečias bylas gali būti suvokiama kaip oficiali.

Bangaloro principų 2 (nepriklausomumas) vertybės 2.4 papunktis numato, kad teisėjas sąmoningai neturi reikšti nuomonės apie bylą, kuri nagrinėjama ar gali būti nagrinėjama teisme, jei nuomonė gali turėti įtakos proceso rezultatui ar aiškiai pažeisti proceso teisingumą. Teisėjas taip pat viešai ar kitu būdu neturi reikšti nuomonės, jeigu ji gali pakenkti asmenų teisei į teisingą bylos nagrinėjimą ar klausimo svarstymą.

Bangaloro principų komentaro 72 punkte nurodyta, kad šis draudimas netaikomas viešiesiems pareiškimams, padarytiems atliekant oficialias teisėjų pareigas, teismo procedūrų aiškinimui ar moksliniam pristatymui, skirtam teisiniui švietimui. Jis taip pat nedraudžia teisėjui komentuoti bylą, kuriose teisėjas yra bylos šalis asmeniškai.

Pagal Bangaloro principų komentaro 73 punktą, jei po bylos nagrinėjimo teisėjas gauna laiškus ar kitokias komunikacijos formas iš nusivylusių bylos šalių ar kitų asmenų, kuriuose kritikuojamas kolegų priimtas sprendimas ar sprendimai, teisėjas neturėtų pradėti ginčytino susirašinėjimo su tokių pranešimų autoriais. Bangaloro principų komentaro 74 punktas teigia, kad jei žiniasklaida ar suinteresuoti visuomenės nariai kritikuoja sprendimą, teisėjas turėtų susilaikyti nuo atsakymo į tokią kritiką, rašydamas spaudai ar komentuodamas tokią kritiką. Teisėjas, nagrinėdamas bylas, turėtų kalbėti tik apie savo sprendimų motyvus. Paprastai teisėjui netinkama viešai ginti teismo sprendimo

argumentus. Bangaloro principų komentaro 76 punkte, be kita ko, atkreipiamas dėmesys, kad būtų protinga, jei teisėjas nesileistų į nereikalingą ginčą dėl ankstesnių sprendimų.

4. Pareiga tarnybinį pažymėjimą, mantiją, ženklus naudoti tik vykdant savo pareigas teisės aktų nustatyta tvarka, vertinti juos ir saugoti.

Teismų įstatymo 42 straipsnio 1 dalis numato, kad teisėjų valdžios vykdančių teisingumą simboliai yra mantija ir ženklas su Lietuvos valstybės herbu, o 2 dalis nustato, kad paskirtam teisėjui išduodamas teisėjo pažymėjimas. Teismų įstatymo 35 straipsnis reglamentuoja teismo posėdžio dalyvių skiriamuosius ženklus bei numato, kad teisėjai bylas nagrinėja dėvėdami mantijas ir ženklus su Lietuvos valstybės herbu.

Garbės teismas 2026 m. kovo 9 d. sprendime Nr. 21P-1 pažymėjo, kad teisėjo mantija ir ženklas su Lietuvos valstybės herbu yra ne formalūs atributai, bet teismų valdžios, vykdančios teisingumą, simboliai, turintys aiškią teisinę ir konstitucinę reikšmę. Teismų įstatyme šie skiriamieji ženklai nustatyti kaip privalomi, siekiant užtikrinti, kad teismo posėdžio dalyviai būtų tinkamai informuoti apie bylą nagrinėjančią teisėją ir jo įgaliojimus vykdyti teisingumą. Mantija ir ženklas kartu išreiškia teisėjų autoritetą, orumą ir nepriklausomumą, aiškiai atskiria teisėją nuo kitų proceso dalyvių, pabrėžia teismo proceso išskirtinumą bei skatina pagarbą teismui kaip valstybės valdžios institucijai. Tarptautinėje praktikoje taip pat pripažįstama, kad teisėjo išoriniai nepriklausomumo ir institucinio autoriteto simboliai yra svarbi visuomenės pasitikėjimo teisingumo vykdymu dalis – tiek Europos valstybėse, tiek kitose demokratinėse teisinėse sistemose teisėjų apranga ir skiriamieji ženklai laikomi reikšmingais teismo orumo ir proceso rimtumo elementais. Nors tarptautiniuose dokumentuose (pvz., EŽTT praktikoje, Bangaloro principuose, CCJE nuomonėje Nr. 3 (2002) „Dėl teisėjų profesinio elgesio principų“ ir kt.) tiesiogiai neįtvirtinamas reikalavimas teisėjui dėvėti mantiją ar konkretų skiriamąjį ženklą (tai paprastai reglamentuojama nacionalinėje teisėje), juose nuosekliai akcentuojama teismo autoriteto, orumo, proceso rimtumo ir visuomenės pasitikėjimo reikšmė, kuri tarptautinėje praktikoje laikoma neatsiejama ir nuo išorinių teismo valdžios simbolių. Todėl, Garbės teismo vertinimu, teisėjos elgesys, nagrinėjant baudžiamąsias bylas ir nedėvint teisėjo mantijos bei ženklo su Lietuvos valstybės herbu, sudarė prielaidas sumenkinti teisėjo autoritetą ir orumą, menkino teismo proceso reikšmingumą bei pagarbą teismui ir yra nesuderinamas su teisėjams keliamais ypač aukštais profesinės etikos bei elgesio standartais.

Komisija 2024 m. vasario 29 d. konsultacijoje pateikė nuomonę, kad Kodekse įtvirtintas pagarbos ir lojalumo valstybei principas įpareigoja teisėją tarnybinį pažymėjimą, mantiją, ženklus naudoti tik vykdant savo pareigas teisės aktų nustatyta tvarka, vertinti juos ir saugoti (7 straipsnio 4 punktas). Šio principo turinys negali būti aiškinamas atsietai nuo Teismų įstatyme nustatyto reglamentavimo. Komisija pažymėjo, kad Teismų įstatyme įtvirtintas reglamentavimas tiesiogiai nustato skiriamuosius ženklus, kuriuos teisėjas privalo turėti vykdydamas teisingumą, t. y. teisėjas nagrinėdamas bylas turi dėvėti mantiją ir ženklą su Lietuvos valstybės herbu. Šie skiriamieji ženklai Teismų įstatymo yra numatyti kaip pakankami, kad teismo posėdžio dalyviai būtų tinkamai informuoti apie teisėją, vykdančią savo pareigas, bei jo įgaliojimus vykdyti teisingumą (nagrinėti bylas). Tai, kad teisėjui yra išduodamas teisėjo pažymėjimas, Kodekso 7 straipsnio 4 punkto prasme negali būti aiškinama kaip teisėjo pareiga pateikti jį proceso dalyviams susipažinti. Komisija padarė išvadą, kad, atsisakius teisėjui tenkinti proceso dalyvio prašymą pateikti jam susipažinti bylą nagrinėjančio teisėjo pažymėjimą, nėra pagrindo įžvelgti Kodekso pažeidimo požymių.

8 straipsnis. Teisingumas ir nešališkumas

Vadovaudamasis teisingumo ir nešališkumo principais teisėjas privalo laikytis šių taisyklių:

- 1) kalba, veiksmais, priimamais sprendimais nediskriminuoti atskirų asmenų ar visuomenės grupių dėl lyties, seksualinės orientacijos, amžiaus, rasės, religijos ar įsitikinimų, odos spalvos, tautybės ar etninės priklausomybės, šeimyninės padėties ir imtis teisėtų priemonių pastebėtai diskriminacijai pašalinti;
- 2) neturėti asmeninio išankstinio nusistatymo priimant sprendimus ir nereikšti išankstinės nuomonės nagrinėjamos bylos klausimais;
- 3) nedemonstruoti savo simpatijų ar antipatijų ir išskirtinio dėmesio atskiriems asmenims ar jų grupėms, bylose dalyvaujantiems asmenims;
- 4) nagrinėjant bylas nepasiduoti valdžios ar valdymo institucijų, pareigūnų, žiniasklaidos priemonių, visuomenės bei atskirų asmenų įtakai;
- 5) konfliktinėse situacijose elgtis nešališkai, ieškoti objektyviausio ir teisingiausio sprendimo;
- 6) nusišalinti nuo bylos nagrinėjimo, jeigu yra interesų konfliktas arba turima informacijos, jog privataus pobūdžio aplinkybės gali pakenkti bylos nagrinėjimui;
- 7) nekonsultuoti asmenų teisiniais klausimais įstatymų nenumatytais atvejais;
- 8) vengti viešų pasisakymų, leidžiančių nuspėti nagrinėjamos bylos baigtį, taip pat nesvarstyti nagrinėjamos bylos su proceso dalyviais ne teismo proceso metu;
- 9) neatstovauti teisme, išskyrus atstovavimo pagal įstatymą atvejus, pranešti teismo pirmininkui, jei teisėjo ar jo šeimos narių, giminaičių byla teisinga tam teismui, kuriame teisėjas dirba, kad pastarasis spręstų klausimą dėl bylos perdavimo kitam teismui, o jei byla nagrinėjama Lietuvos Aukščiausiajame Teisme, Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme ar Lietuvos apeliaciniame teisme, kad būtų užtikrintas nešališkumas;
- 10) nereikšti asmeninės nuomonės nagrinėjamose konkrečiose bylose bendraujant su visuomene ir žiniasklaida.

Teisingumas ir nešališkumas yra esminiai principai, kurie gali būti laikomi teisminės valdžios pagrindu. Šiems principams yra skiriama daug dėmesio nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu.

Teisingumo samprata išplėtotą daugelyje Konstitucinio Teismo nutarimų. Konstitucinis Teismas ne kartą yra pažymėjęs, kad neatskiriamas teisinės valstybės principo turinio elementas ir būtina teisingumo įgyvendinimo sąlyga – asmens teisė kreiptis į teismą (2003 m. kovo 17 d., 2013 m. sausio 25 d., 2025 m. sausio 23 d. nutarimai). Tačiau konstitucinė vertybė yra ne pats sprendimo priėmimas teisme, bet būtent teismo teisingo sprendimo priėmimas (Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d., 2007 m. spalio 24 d., 2008 m. sausio 21 d., 2009 m. balandžio 10 d. nutarimai). Teismai, vykdydami teisingumą, privalo užtikrinti Konstitucijoje, įstatymuose ir kituose teisės aktuose išreikštos teisės įgyvendinimą, garantuoti teisės viršenybę, apsaugoti žmogaus teises ir laisves. Iš Konstitucijos 109 straipsnio 1 dalies teismams kyla pareiga teisingai ir objektyviai išnagrinėti bylas, priimti motyvuotus ir pagrįstus sprendimus (Konstitucinio Teismo 2007 m. gegužės 15 d.,

2007 m. spalio 24 d. nutarimai). Būtina sąlyga teisingai išspręsti bylą yra tinkamas teismo procesas (Konstitucinio Teismo 1999 m. vasario 5 d., 2006 m. sausio 16 d., 2008 m. gegužės 28 d., 2009 m. birželio 8 d. nutarimai).

Konstitucinis Teismas yra atkreipęs dėmesį į tai, kad teismo nešališkumas, kaip ir teismo nepriklausomumas, yra esminė žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimo garantija, būtina teisingo bylos išnagrinėjimo, taigi ir pasitikėjimo teismu, sąlyga. Asmens konstitucinė teisė, kad jo bylą išnagrinėtų nešališkas teismas, reiškia ir tai, jog asmens bylos negali nagrinėti teisėjas, dėl kurio nešališkumo gali kilti abejonių. Teisėjas, nagrinėjantis bylą, turi būti neutralus. Teisėjo ir teismų nešališkumas užtikrinamas nustatant draudimus ir apribojimus teisėjams nagrinėti bylas, jeigu yra aplinkybių, keliančių abejonių dėl teisėjo nešališkumo. Siekiant užtikrinti teisėjo ir teismų nešališkumą, jų nepriklausomumą, įstatymais taip pat gali būti nustatytas toks teisinis reguliavimas, kuris šalintų prielaidas, galinčias sukelti abejonių dėl teisėjo ir teismų nešališkumo. Prielaidos kilti minėtoms abejonėms gali atsirasti ir tais atvejais, kai advokatas atstovauja arba gina teisme, kuriame jis dirbo teisėju, jeigu nuo darbo teisme pabaigos nepraėjo tam tikras laikas, taip pat kai advokatas atstovauja arba gina teisme, kuriame teisėjais dirba jo sutuoktinis (buvęs sutuoktinis), vaikai (jvaikiai), tėvai (jtėviai), broliai, seserys (jbroliai, jseserės), pusbroliai, pusseserės, senoliai ar vaikaičiai. Vien dėl to, kad advokatas anksčiau buvo šio teismo teisėjas ir turėjo ryšių su kitais teisėjais, taip pat dėl to, kad advokatas yra susijęs su kuriuo nors teisėju anksčiau minėtais giminytės ryšiais ar yra (buvo) teisėjo sutuoktinis, gali susidaryti prielaidos kilti abejonėms dėl teismo nešališkumo (Konstitucinio Teismo 2001 m. vasario 12 d. nutarimas).

Bangaloro principų 4 (teisingumas) vertybė nustato, kad teisingumas ir teisingumo įvaizdis yra svarbūs visam teisėjo veiklos įgyvendinimui. Bangaloro principai nustato, be kita ko, tokias šios vertybės taikymo nuostatas: teisėjas savo asmeniniuose santykiuose su teisininkais, nuolat dalyvaujančiais šio teisėjo teismo procesuose, turėtų vengti situacijų, kurios galėtų sukelti įtarimą dėl palankumo arba šališkumo (4.3 papunktis), teisėjas turi nedalyvauti nagrinėjant bylą, kurioje jo šeimos narys atstovauja bylos šaliai arba koku nors būdu yra susijęs su byla (4.4 papunktis), teisėjas turėtų informuoti apie asmeninį arba savo patikėtinių finansinį suinteresuotumą bylos baigtimi ir imtis pagrįstų veiksmų sužinoti apie savo šeimos narių finansinį suinteresuotumą (4.7 papunktis), teisėjas negali leisti asmeniniams, socialiniams ar kitiems santykiams daryti netinkamą įtaką jo, kaip teisėjo, elgesiui ir sprendimams (4.8 papunktis).

Bangaloro principų 2 (nešališkumas) vertybė nustato, kad nešališkumas yra labai svarbus tinkamam teisėjo pareigų vykdymui. Šis principas taikytinas ne tik sprendimui, bet ir sprendimo priėmimo procesui. Bangaloro principai, be kita ko, nustato tokias šios vertybės taikymo nuostatas: teisėjas savo elgesiu teisme ir už jo ribų turi išsaugoti ir sustiprinti visuomenės, teisės profesijos atstovų ir bylos šalių pasitikėjimą teisėjo ir teismų nešališkumu (2.2 papunktis), teisėjas turi elgtis taip, kad sumažintų atvejų, kai jį reikia nušalinti nuo bylos nagrinėjimo arba sprendimo priėmimo, skaičių (2.3 papunktis), teisėjas turi nusišalinti nuo teismo proceso, jei jis negali išnagrinėti bylos nešališkai arba jeigu protingam stebėtojui gali atrodyti, kad teisėjas negali nešališkai išnagrinėti bylos (2.5 papunktis).

Bangaloro principų 5 (lygybė) vertybė nustato, kad tinkamam teisėjo pareigų vykdymui labai svarbu užtikrinti visų asmenų lygybę prieš teismą. Bangaloro principai, be kita ko, nustato tokias šios vertybės taikymo nuostatas: teisėjas turi žinoti ir suprasti visuomenės įvairovę ir skirtumus, kylančius dėl įvairių priežasčių, įskaitant rasę, odos spalvą, lytį, religiją, nacionalinę kilmę, luomą, neįgalumą, amžių, šeiminių padėčių, lytinę orientaciją, socialinį ir ekonominį statusą bei kitas atitinkamas priežastis (nereikšmingi pagrindai), vykdydamas savo pareigas teisėjas savo žodžiais ar elgesiu asmenims ar asmenų grupėms negali parodyti šališkumo ar išankstinio nusistatymo dėl nereikšmingų pagrindų

(5.1, 5.2 papunkčiai), teisėjas sąmoningai neturi leisti teismo personalui ar kitiems asmenims, kurių veiklai jis daro įtaką, kuriems jis vadovauja arba kuriuos jis kontroliuoja, jo akivaizdoje skirtingai elgtis su suinteresuotais asmenimis (5.4 papunktis).

1994 m. ET Ministrų komiteto rekomendacija Nr. R(94)12 „Dėl teisėjų nepriklausomumo, efektyvumo ir vaidmens“, be kita ko, nustato, kad sprendimų priėmimo procese teisėjai turi būti nepriklausomi ir turėti galimybę veikti be jokių apribojimų, netinkamos įtakos, raginimų, spaudimo, grasinimų ar kišimosi, tiesioginio ar netiesioginio, iš bet kurios pusės ar dėl bet kokios priežasties. Teisėjai turėtų turėti neribotą laisvę spręsti bylas nešališkai, vadovaudamiesi savo sąžine ir faktų aiškinimu bei laikydamiesi galiojančių teisės normų.

2010 m. CCJE Didžiojoje teisėjų chartijoje (Magna Carta of Judges) įtvirtintas teisės viršenybės ir teisingumo principas nustato, kad teismai yra viena iš trijų kiekvienos demokratinės valstybės valdžių. Teismų misija yra garantuoti teisės viršenybės buvimą valstybėje, t. y. užtikrinti tinkamą teisės taikymą, laikantis nešališkumo, teisingumo, sąžiningumo, efektyvumo principų.

Teismo nešališkumo reikalavimas įtvirtintas Konvencijos 6 straipsnyje ir išplėtotas EŽTT praktikoje.

Komisija 2025 m. lapkričio 14 d. konsultacijoje pažymėjo kad teisėjas privalo neturėti asmeninio išankstinio nusistatymo priimdamas sprendimus, nusišalinti nuo bylos nagrinėjimo, jeigu yra interesų konfliktas arba turima informacijos, jog privataus pobūdžio aplinkybės gali pakenkti bylos nagrinėjimui. Bangaloro principų 2.5 papunktyje nustatyta, kad teisėjas turi nusišalinti nuo teismo proceso, jeigu jis negali išnagrinėti bylos nešališkai arba jeigu protingam stebėtojų gali atrodyti, kad teisėjas negali nešališkai išnagrinėti bylos. Teisėjo nešališkumas konkrečioje byloje įgyvendinamas taikant nušalinimo (nusišalinimo) institutą, kuris teismų praktikoje taikomas atsižvelgiant į EŽTT praktiką. Teisėjo nusišalinimas nuo bylos yra procesinis veiksmas, todėl tik pats teisėjas, nagrinėjantis bylą, kiekvienu atveju sprendžia, ar yra įstatyme nustatytos aplinkybės, kurios gali kelti abejonių teisėjo nešališkumu. Galimybė nagrinėti bylą priklauso nuo teisėjo vertinimo, ar jis pats gali nešališkai išnagrinėti bylą ir ar teisėjas atrodys nešališkai protingam pašaliniam stebėtojų. Komisija negali teisėjui patarti, kokį procesinį sprendimą konkrečiu atveju priimti, ji gali tik pateikti neprivalomo pobūdžio nuomonę dėl susidariusios situacijos vertinimo teisėjų etikos požiūriu, be kita ko, įvertinti, ar privataus pobūdžio aplinkybės gali pakenkti bylos nagrinėjimui ir ar protingam stebėtojų gali atrodyti, kad teisėjas gali nešališkai išnagrinėti bylą. Aplinkybė, jog teisėjas nagrinėja administracinę bylą pagal teisėjų pareiškimą valstybei dėl žalos atlyginimo priteisimo ir neveikimo, o tuo pačiu metu jis pats yra ieškovas identiškoje byloje, protingo stebėtojo požiūriu gali būti vertinama kaip reali ir pakankama, jog jos pagrindu galėtų kilti pagrįsta abejonė dėl teismo nešališkumo. Tokioje situacijoje gali būti pagrįstai abejojama, ar teisėjo privataus pobūdžio aplinkybės nepakenks bylos nagrinėjimui. Susidariusios aplinkybės gali būti vertinamos ir bendrojo principo nemo iudex in causa sua (niekas negali būti teisėju savo byloje), kuris yra viena iš teisingo bylos nagrinėjimo garantijų pagal Konvencijos 6 straipsnį, požiūriu (šiuo aspektu taip pat žr. Bangaloro principų komentaro 78 punktą).

Toje pačioje konsultacijoje Komisija atkreipė dėmesį į tai, kad Bangaloro principuose kalbant apie 2 (nešališkumas) vertybę nurodoma, jog neturi būti reikalaujama teisėjų nusišalinti nuo bylos, jeigu kitas teismas negali išnagrinėti bylos arba jei bylos neišnagrinėjimas būtų vertinamas kaip rimtas nusižengimas teisingumui. Tokia nuostata yra paremta vadinamąja būtinybės doktrina (angl. doctrine of necessity), pagal kurią išimtinėmis aplinkybėmis gali būti nukrypta nuo nešališkumo principo, kai visi arba dauguma teisėjų yra identiškoje padėtyje ir nėra objektyvios galimybės suformuoti visiškai nešališkos sudėties teismo. Tokios situacijos yra retos ir specifinės, paprastai kylančios galutinės

instancijos teismuose, kai yra nedaug teisėjų, kurių funkcijos negali būti deleguotos kitiems teisėjams (Bangaloro principų komentaro 100 punktas). Aptariama doktrina minima ir EŽTT praktikoje, kartu pažymint, jog ji leidžia teisėjui dalyvauti byloje tik tuo atveju, jei jo nušalinimas reikštų teisingumo paneigimą (angl. denial of justice) (EŽTT 2024 m. sausio 15 d. sprendimas byloje Alvin Gyulumyan ir kiti prieš Armėniją, peticijos Nr. 25240/20, par. 81). Dėl to teisėjas, ypač einantis pareigas aukštesnės instancijos teisme, esantis aptariamoje situacijoje, prieš priimdamas sprendimą dėl nusišalinimo nuo bylos, turėtų įvertinti visas reikšmingas aplinkybes, prireikus bendradarbiauti su teismo administracija ir gauti reikiamą informaciją bei užtikrinti, kad tokiu sprendimu nebūtų pakenkta teisingumo vykdymui ir nekiltų kliūčių bylą išnagrinėti kitos sudėties teisme.

Komisija 2025 m. spalio 6 d. konsultacijoje pažymėjo, kad, jei įstatyme konkrečiai nenurodyta imperatyvi pareiga nusišalinti, klausimą, ar konkrečiu atveju egzistuoja aplinkybės, kurios gali kelti pagrįstų abejonių teisėjo nešališkumui, teisėjas sprendžia savarankiškai. Vadovaudamasis pareiškimo principu, teisėjas privalo tai atlikti nepriekaištingai, laiku, profesionaliai ir dalykiškai (Kodekso 15 straipsnio 3 punktas). Teisėjas, kaip ir kiekvienas kitas asmuo, gali aukoti Ukrainą remiantiems labdaros ir paramos fondams – tokia veikla savaime neprieštarauja teisėjo pareigoms ir nepažeidžia teisėjų etikos principų. Vien ta aplinkybė, kad teisėjas ir bylos šalis remia tą patį fondą, savaime nesuponuoja pagrįstų abejonių teisėjo nešališkumui ir neturėtų būti pakankamas pagrindas teisėjui nusišalinti. Tačiau individualiu atveju gali susiklostyti aplinkybės, kurios galėtų turėti įtakos teisėjo nešališkumo vertinimui objektyvaus stebėtojo požiūriu. Tuo atveju, jeigu fondas turėtų tik kelis narius ar rėmėjus, jei būtų sukurtas glaudesnis asmeninis ryšys tarp fondo rėmėjų ir jo vadovybės, tai didintų šališkumo regimybės riziką. Be to, reikšminga aplinkybė galėtų būti ir tai, kokio pobūdžio ginčas yra nagrinėjamas. Pareiškėjo nurodytu atveju, kai nagrinėjamas ginčas dėl garbės ir orumo gynimo, kuris yra susijęs su jautriomis viešosiomis temomis (antilietuviškų pažiūrų priskyrimu), tarp fondo rėmėjų ir jo vadovybės susiklostęs glaudesnis asmeninis ryšys galėtų būti vertinamas kaip kelianti abejonių aplinkybė dėl bylą nagrinėjančio ir remiančio fondo teisėjo nešališkumo. Komisijos vertinimu, tokioje situacijoje, kai bylos šalis yra glaudžiai susijusi su fondu (vadovauja, dirba ar kitaip aktyviai dalyvauja jo veikloje), svarbus būtų tiek teisėjo, nagrinėjančio bylą, tiek dalyvaujančių byloje asmenų vertinimas dėl teisėjo nešališkumo. Komisija savo praktikoje yra konstatavusi, kad tokiais atvejais teisėjui tikslinga informuoti proceso dalyvius apie atsiradusias ir objektyviai egzistuojančias aplinkybes (šiuo atveju rėmimo faktą). Komisijos nuomone, tokiu būdu, t. y. suteikiant byloje dalyvaujantiems asmenims informaciją, reikšmingą jų sprendimui dėl teisėjo (ne)nušalinimo priimti, galima būtų išvengti situacijų, kai teisėjui turint abejonių dėl objektyvaus stebėtojo kriterijaus, yra pažeidžiamas teisėjo nešališkumo principas.

Komisija 2024 m. lapkričio 26 d. konsultacijoje nurodė, kad teisėjas ir teismai, vykdydami teisingumą, turi būti nepriklausomi nuo dalyvaujančių byloje asmenų, valstybės valdžios institucijų, pareigūnų, politinių ir visuomeninių susivienijimų, fizinį ir juridinių asmenų. Teisėjo ir teismų nepriklausomumas yra suprantamas ir kaip jų nešališkumas. Bangaloro principų komentaro 63 punkte nurodoma, kad teisėjas turi pareigą spręsti jam priskirtas bylas. Nors, siekiant apsaugoti byloje dalyvaujančių asmenų teises ir visuomenės pasitikėjimą teismų nepriklausomumu, kai kuriose situacijose teisėjo nušalinimas yra būtinas, dažni nusišalinimai gali lemti visuomenės nepalankumą teisminei valdžiai ir tapti nepagrįsta našta teisėjo kolegoms. Byloje dalyvaujantiems asmenims gali susidaryti nepageidaujamas įspūdis, kad jie gali pasirinkti, kuris teisėjas nagrinės jų bylą. Dėl šios priežasties teisėjas turi organizuoti savo asmeninę ir profesinę veiklą taip, kad, kiek įmanoma, sumažintų potencialų konfliktą su teisėjo pareigų vykdymu. LAT praktikoje, pasisakant dėl teismo nepriklausomumo ir nešališkumo principo turinio, pažymėta, kad

teismo (teisėjo) nepriklausomumo ir nešališkumo principas gali būti pažeidžiamas ne tik tuo atveju, jei teisėjas nenusišalina nuo bylos nagrinėjimo esant įstatyme nustatytiems pagrindams, bet ir tuo atveju, jei nuo bylos nusišalinama nesant tam įstatyme nustatyto pagrindo. Tokiu atveju pažeidžiama byloje dalyvaujančio asmens teisė, kad jo byla būtų nagrinėjama pagal įstatymą sudaryto teismo, sudaromos prielaidos byloje dalyvaujantiems asmenims pasirinkti jų bylą nagrinėsiantį teisėją, tokios prielaidos nėra suderinamos su aptariamo principo reikalavimais (LAT 2020 m. gruodžio 10 d. nutartis byloje Nr. GT1-1/2020). Teisėjo (ne)nusišalinimas nuo bylos nagrinėjimo yra procesinis sprendimas, todėl teisėjo drausminės atsakomybės aspektu jis galėtų būti vertinamas tik tiek, kiek konkrečiu atveju sudaro pagrindą konstatuoti buvus aiškiai aplaidų konkrečios teisėjo pareigos atlikimą arba jos neatlikimą be pateisinamos priežasties ar akivaizdų Kodekso reikalavimų pažeidimą. Akivaizdus pažeidimas gali būti konstatuojamas tais atvejais, kai teisėjas nenusišalina nuo bylos nagrinėjimo esant vienam iš CPK 65 straipsnyje įtvirtintų pagrindų, kai teisėjas akivaizdžiai piktnaudžiauja nusišalinimo institutu, aiškiai nesilaiko įstatyme įtvirtintos teisėjo nušalinimo sprendimo procesinės tvarkos arba kitaip akivaizdžiai ir šurkščiau pažeidžia jo profesinei veiklai taikytinus teisės aktų reikalavimus (LAT 2020 m. gruodžio 10 d. nutartis byloje Nr. GT1-1/2020). Komisijos vertinimu, nešališkumo principo pažeidimą galima būtų konstatuoti, jei bylą nagrinėtų teisėjas, asmeniškai susijęs su bylos šalimi. Galimi teisėjo nešališkumo principo pažeidimo atvejai priklauso nuo vertinimo, ar teisėjas yra susijęs su bylos šalimi (ar yra ryšys, kokio jis pobūdžio), ar jis gali turėti kokios nors naudos iš bylos baigties. Todėl kiekvienu konkrečiu atveju turi būti vertinamos minėtos aplinkybės ir sprendžiama dėl teismo nešališkumo.

Toje pačioje konsultacijoje Komisija nurodė, kad sprendžiant, ar teisėjas, nagrinėjantis bylą, kurioje dalyvauja kitas teisėjas (aukštesnės pakopos teismo, vykdančio apylinkės teismo procesinės ir administracinės veiklos kontrolę, teisėjas), objektyviai stebėtojai gali atrodyti šališkas, kiekvienu konkrečiu atveju turi būti įvertintos visos reikšmingos aplinkybės. Tuo atveju, jei nagrinėjamoje byloje egzistuoja ar gali egzistuoti tam tikras asmeninis teisėjo interesas (pavyzdžiui, seniai egzistuojantys artimi asmeniniai, draugiški santykiai tarp teisėjo ir bylos šalies (aukštesnės pakopos teismo teisėjo)), ši aplinkybė objektyviai stebėtojai yra reali ir pakankama, kad jos pagrindu galėtų būti daroma išvada dėl teismo šališkumo. Tais atvejais, kai nagrinėjama byla nėra susijusi su teisėjo asmeniniais interesais, objektyvaus stebėtojo požiūriu neturėtų būti pagrindo įžvelgti teisėjo šališkumą. Teisėjas, nagrinėjantis bylą, pats kiekvienu atveju sprendžia, ar yra aplinkybių, dėl kurių gali kilti abejonių jo nešališkumu, bei turi pateikti pakankamas garantijas, pašalinančias bet kokią su tuo susijusių pagrįstą abejonę. Vienas iš tokių būdų – teisėjui teismo posėdyje pavišinti aplinkybes, proceso dalyviams ar kitiems asmenims galinčias kelti abejonių dėl jo nešališkumo. Komisija pažymėjo ir tai, kad Teismų įstatymo 103–104 straipsniuose nurodyti subjektai, įgyvendindami įstatymu jiems priskirtas teismų administracinės veiklos priežiūros funkcijas, neturi teisės kištis į teismo procesinę veiklą vykdam teisingumą ir nurodyti bylą nagrinėjantiems teisėjams, kokius procesinius sprendimus jiems priimti. Teisėjai pagal Konstituciją ir įstatymus yra nepriklausomi, o vykdydami teisėjų etikos nešališkumo reikalavimą, nagrinėdami bylas nepasiduoda institucijų, pareigūnų ir atskirų asmenų įtakai. Šie argumentai sudaro pagrindą vertinti, kad aplinkybė, jog teisme nagrinėjamos bylos šalimi yra aukštesnės instancijos teismo teisėjas, objektyvaus stebėtojo požiūriu protingai vertinant nesudaro įspūdžio, kad visi apygardos teismo bei apygardos teismo veiklos teritorijoje veikiančių apylinkių teismų teisėjai yra šališki.

Komisija 2023 m. rugpjūčio 7 d. konsultacijoje pažymėjo, kad teisėjas, nagrinėdamas bylas, turi būti nešališkas, vadovautis tik Konstitucija ir įstatymais. Teisėjo autoritetas, tvirta vidinė nešališkumo nuostata, jo procesiniai sprendimai ir veiksmai, atliekami laikantis įstatymuose bei Kodekse įtvirtintų reikalavimų, konkrečių bei realių priekaištų dėl teisėjo šališkumo nebuvimas – visa tai garantuoja teisingą ginčo išsprendimą ir tokį suvokimą paprastai suteikia proceso šalims ir kitiems asmenims.

Teisėjos prašyme nurodyti atvejai, kai teisėjai paskirtose bylose viena iš šalių yra savivaldybės tarybos nariai (prašyme nurodoma, kad teisėjos sutuoktinis nuo 2018 m. iki 2023 m. buvo savivaldybės tarybos narys), vietinės žiniasklaidos žurnalistai (prašyme išskiriami žurnalistai, rašę apie teisėjos sutuoktinį neigiamo pobūdžio straipsnius), teisėjos sutuoktinio politiniai oponentai, gali objektyviam pašaliniam stebėtojui kelti abejonių dėl teisėjos nešališkumo. Tuo tarpu dėl kitų teisėjos prašyme nurodytų atvejų, kai bylose viena iš šalių yra savivaldybės administracija ir jos skyriai, padaliniai (pvz., bylos dėl neveiksnumo nustatymo, dėl žemės mokesčio priteisimo, dėl iškeldinimo), savivaldybės įstaigos (pvz., paslaugas gyventojams teikiančių savivaldybės įmonių pareiškimai dėl skolos už suteiktas paslaugas priteisimo, įstaigų vadovų priimtų sprendimų ginčijimas darbo bylose), Komisija, nežinodama konkrečių kiekvieno ginčo (bylos) aplinkybių, vienareikšmiškos išvados (rekomendacijos) dėl nusišalinimo teisėjai pateikti negali.

Garbės teismas 2024 m. gegužės 22 d. sprendime Nr. 21P-3 konstatavo, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjas išnagrinėjo keturias kasacines bylas, kurių nagrinėjime apeliacine tvarka kaip teisėjas pranešėjas ir teisėjų kolegijos pirmininkas dalyvavo jo svainis, bei nuo visų šių bylų nenusišalino. Teisėjas savo svainystės ryšius privačių interesų deklaracijoje nurodė po to, kai Komisijoje buvo gautas ir priimtas nagrinėti pareiškėjo teikimas. Garbės teismas nurodė, kad bylą nagrinėjantis teisėjas pats kiekvienu atveju sprendžia, ar yra aplinkybių, kurios gali kelti abejonių jo nešališkumu, kadangi galimybė nagrinėti bylą priklauso nuo teisėjo vertinimo, ar jis gali nešališkai išnagrinėti bylą ir ar atrodys nešališkas objektyviam pašaliniam stebėtojui. Klausimas dėl teisėjo šališkumo yra sprendžiamas proceso įstatymų nustatyta tvarka – pateikiant pareiškimą dėl teisėjo nu(si)šalinimo. Nagrinėjamu atveju teisėjui drausmės byla iškelta už jo veiksmus vykdant teisingumą. Teisėjas paaiškino, kad tai, jog pareiškėjo teikime nurodytą baudžiamąją bylą apeliacine tvarka nagrinėjo teisėjas jo svainis, bylos nagrinėjimo kasacine tvarka metu jam nebuvo žinoma, tačiau jis nematytų teisinio pagrindo nusišalinti nuo bylų, kadangi svainystės ryšiai BPK 58 straipsnyje nėra numatyti kaip nusišalinimo pagrindas. Kadangi teisėjas, vykdydamas savo konstitucinę pareigą, bylas nagrinėja savarankiškai, savo nuožiūra sprendžia visus su nagrinėjama byla susijusius klausimus (įskaitant ir nusišalinimo nuo bylos nagrinėjimo klausimus), Garbės teismas nurodė negalintis vertinti teisėjo sprendimo nenusišalinti, nes priešingu atveju būtų sudarytos prielaidos pagrįstai manyti, kad yra kišamasi į teismo veiklą – teisingumo vykdymą – ir būtų pažeidžiamas realus teisėjų nepriklausomumas. Garbės teismas sutiko su Komisija, kad teisėjo elgesys nulėmė, jog bylos proceso dalyviai nebuvo informuoti apie objektyviai egzistuojančias aplinkybes, susijusias su teisėjų svainyste, ir taip buvo eliminuota jų teisė kasacinėje byloje įvertinti informaciją, reikšmingą jų sprendimui dėl teisėjo (ne)nušalinimo priimti, tačiau kartu pažymėjo, jog reikšdamas teisėjui nušalinimą dalyvaujantis byloje asmuo turi pagrįsti, kokios konkrečios aplinkybės rodo teismo šališkumą, o ne tik vadovautis prielaidomis ar nepritarimu teismo sprendimui. Sprendžiant dėl teisėjo nešališkumo, visų pirma turi būti vertinami proceso įstatyme nustatyti teisėjo nušalinimo pagrindai. Nagrinėjamu atveju pareiškėjas nenurodė, kuo konkrečiai pasireiškė teisėjo šališkumas nagrinėjant kasacinę bylą. Garbės teismas taip pat nurodė, kad valstybės tarnyboje dirbančių asmenų viešųjų ir privačių interesų derinimą reguliuoja Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymas, kuris yra taikomas ir teisėjams. Tačiau šio įstatymo nuostatų laikymosi kontrolė nepriskirta Garbės teismo kompetencijai. Kaip deklaruojantys asmenys laikosi šio įstatymo, kontroliuoja ir prižiūri Vyriausioji tarnybinės etikos komisija. Garbės teismas nutraukė teisėjui iškeltą drausmės bylą.

Komisija 2024 m. gegužės 15 d. sprendime Nr. 18P-4 atkreipė dėmesį, kad pats teisėjas, nagrinėjantis bylą, sprendžia, ar yra aplinkybių, kurios gali kelti abejonių teisėjo nešališkumu, kadangi galimybė nagrinėti bylą priklauso nuo teisėjo vertinimo, ar jis pats gali nešališkai išnagrinėti bylą ir ar teisėjas

atrodys nešališkai protingam pašaliniam stebėtojai. Komisija savo praktikoje yra ne kartą pažymėjusi, kad klausimai dėl teisėjo šališkumo yra sprendžiami proceso įstatymų nustatyta tvarka pateikiant prašymą dėl teisėjo nušalinimo. Etikos aspektu svarstant klausimą dėl galimo teisėjo šališkumo turi būti pateikiami objektyvūs duomenys, kuo konkrečiai pasireiškė teisėjo interesų konfliktas ar kokios buvo privataus pobūdžio aplinkybės, rodančios jo suinteresuotumą bylos baigtimi. Vertinant objektyvaus stebėtojo požiūriu, turi būti atsižvelgta į teisėjo bei dalyvaujančio byloje asmens tarpusavio santykių pobūdį. Tais atvejais, kai teisėjo pažintis su dalyvaujančiu byloje asmeniu peržengia įprasto bendravimo su juo, kaip dalyvaujančiu teismo procesuose asmeniu, ribas, gali kilti abejonių, ar tai suderinama su teisėjo etika. Tokiu atveju vertintinas tiek teisėjo ir dalyvaujančių teismo procesuose asmenų santykių pobūdis (privatus bendravimas, bičiulystė ir pan.), tiek tų santykių socialinis aspektas – trečiųjų asmenų požiūris ir pan. Komisija konstatavo, kad teikimo medžiagoje nėra duomenų, jog teisėją ir K. M. sieja artimi santykiai, bičiulystė, privatus bendravimas ir pan. Komisija atsisakė iškelti teisėjui drausmės bylą.

Garbės teismas 2023 m. liepos 28 d. sprendime Nr. 21P-3 nurodė, kad procesinis nušalinimo (nusišalinimo) institutas – valstybės sukurta teisinė priemonė, skirta užtikrinti asmeniui teisę į nešališką teismą. Teisė į nešališką teismą yra viena žmogaus teisių, ginamų tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu lygmeniu (Konstitucijos 29 straipsnis, 31 straipsnio 2 dalis, 109 straipsnis, Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis). Tai reiškia, kad kiekvienos bylos tinkamo išnagrinėjimo sąlyga yra nustatymas aplinkybės, ar bylą nagrinėjantis teismas yra pripažįstamas kaip nešališkas ir gali būti tinkamas forumas spręsti bylos klausimus iš esmės. Todėl teisėjas, kuris pradėdamas nagrinėti bylą pirmiausia stengiasi išsiaiškinti, yra ar nėra pagrindų jam nusišalinti ar būti nušalintam, elgiasi tinkamai. Garbės teismas nesutiko su Komisija drausmės pažeidimu laikyti tą aplinkybę, kad teisėja nusišalino nuo bylos jau pasibaigus bylos procesui. Nagrinėjant bylą rašytinio proceso tvarka, bylos nagrinėjimas vyksta iki sprendimo priėmimo ir paskelbimo, bylos išnagrinėjimo momentu laikomas sprendimo paskelbimo momentas. Todėl teisėja, nusišalindama nuo bylos nagrinėjimo po nutarties atidėti sprendimo priėmimą ir paskelbimą priėmimo, pažeidimo nepadarė. Be to, Garbės teismas atsižvelgė į tai, kad teisėja buvo paskirta teisėjų kolegijos nare tik 2021 m. gruodžio 2 d., nuo paskyrimo kolegijos nare iki priimtų nutarties nusišalinti 2021 m. gruodžio 9 d. praėjo 7 kalendorinės dienos. Tokio laikotarpio teisėjui susipažinti su byla ir priimti nutartį nusišalinti negalima laikyti per ilgą, neproporcingą ar iš esmės užvilkinančią bylos procesą. Garbės teismo nuomone, nėra pagrindo teigti, kad teisėjos veiksmais buvo iš esmės suvaržytas nagrinėjimo teisme dalyvių procesinės teisės ar būtų pakenkta teismų autoritetui. Garbės teismas nutraukė teisėjai iškeltą drausmės bylą.

Garbės teismas 2023 m. vasario 15 d. sprendime Nr. 21P-1 pažymėjo, kad teisėjo elgesys – neformalus bendravimas su advokatu (teismų praktikos aptarinėjimas, konsultavimas teisiniais klausimais, vertinant, be kita ko, aplinkybių, susijusių su 2018 m. gruodžio 4 d. ir 2019 m. sausio 15 d. vykusiais teisėjo bei advokato susitikimais, visumą: susitikimų vietą – prie teismo pastato bei advokato automobilyje; susitikimų laiką – darbo dienomis, 2018 m. gruodžio 4 d. susitikimas vyko anksti ryte – 8 val., kitas (2019 m. sausio 15 d. susitikimas) darbo dienos metu – 11.20 val.; teisėjo ir advokato tarpusavio santykių pobūdį, jų bendravimo iki minėtų susitikimų intensyvumą – teisėjas nurodė, kad iki minėtų susitikimų pažinojo advokatą, tačiau su juo ilgai nebendravo, ir iš esmės jokių santykių su juo nepalaikė; tam tikros (prieštaringos) teisėjo bendravimo su advokatu antrojo susitikimo metu detalės ir paaiškinimai dėl jų (teisėjo pasakymas advokatui: „Kad nepavyksta kelionės padaryti ir viskas“, teisėjas 2021 m. sausio 12 d. ikiteisminio tyrimo metu per vykusią akistatą nurodė, kad jis pats organizuoja keliones ir kalbėdamas šiame fragmente jis kalbėjo apie kelionių organizavimą, tuo tarpu advokatas ikiteisminio tyrimo metu nurodė, kad jokių kelionių su teisėju neplanavo ir jokių kalbų apie keliones nebuvo) pašaliniam stebėtojai gali sudaryti realų pagrindą kilti abejonių dėl teisėjo nešališkumo. Garbės

teismas pažymėjo, kad Kodekso 8 straipsnio 7 punkte įtvirtintas reikalavimas teisėjui nekonsultuoti asmenų teisiniais klausimais įstatymų nenumatytais atvejais yra vienas iš reikalavimų įgyvendinant teisėjo ir teismo teisingumą ir nešališkumą. Kodekso nuostatos turi būti suprantamos kaip principinių, t. y. pagrindinių, taisyklių rinkinys, bet ne išsamus atvejų sąrašas. Ar buvo pažeista teisėjų etikos taisyklė, kiekvienu atveju sprendžiama pagal tai, ar teisėjas savo elgesiu užtikrino nurodyto principo įgyvendinimą. Teisėjo nešališkumo reikalavimas, Garbės teismo nuomone, turėtų būti užtikrinamas teisėjui neteikiant asmenims teisinių konsultacijų, išskyrus tuos atvejus, kai įstatymas leidžia atstovavimą, taip pat neteikiant kitokios pagalbos ar paslaugų, kaip antai konsultuoti teisiniais klausimais savo ar kitų teisėjų nagrinėjamose bylose. Garbės teismas padarė išvadą, kad teisėjo veiksmai (neformalus susitikimai su advokatu privačioje aplinkoje, konsultavimas jų metu teisiniais klausimais, vertinant juos kontekste su kitomis šiame sprendime aptartomis aplinkybėmis) yra nesuderinami su teisėjams keliamais ypač aukštais etikos standartais, pažeidžiantys Kodekso 8 straipsnio 7 punkte įtvirtinto teisingumo ir nešališkumo, taip pat Kodekso 13 straipsnio 1 punkte įtvirtinto padorumo, įpareigojančio teisėją būti neprikaištingos reputacijos ir jį saugoti, principus. Garbės teismo nuomone, toks teisėjo elgesys nesuderinamas su geru teisėjo vardu, kenkia teismo autoritetui, žemina teisėjo vardą. Tačiau Garbės teismas konstatavo, kad drausmės byla teisėjui buvo iškelta praleidus Teismų įstatymo 84 straipsnio 2 dalyje nustatytą terminą, todėl drausmės bylą nutraukė.

Komisija 2026 m. gegužės 8 d. sprendime Nr. 18P-2 konstatavo, kad dėl elektroniniame laiške išdėstytų teisėjo mediatoriaus teiginių, kuriais buvo pateikti konkretūs siūlymai vienai iš proceso šalių, mediacijos proceso dalyviams galėjo susidaryti regimybė dėl mediatoriaus nešališkumo trūkumo, kadangi pagal gerąją mediacijos praktiką mediatorius turėtų savo kalba, formuluotėmis išlikti neutralus, vengti išsakyti savo nuomonę, teikti patarimus ar konkrečius siūlymus. Mediatoriaus funkcijų vykdymas suponuoja pareigą kiekvienos ginčo šalies atžvilgiu išlaikyti visišką neutralumą, nešališkumą ir nepriklausomumą. Turi būti laikomasi ir konfidencialumo principo. Šių principų nesilaikymas gali nulemti, kad procesas gali nukrypti vienos šalies interesų palaikymo link, dėl to gali nukentėti kita šalis ir sumažėti jos pasitikėjimas bei pasitenkinimas mediacijos procesu. Komisija rekomendavo teisėjui ateityje vykdant teismines mediacijas skirti didesnę dėmesį aptartų mediacijos principų laikymuisi, vengti elgesio, kuris keltų pavojų mediatoriaus nešališkumui, t. y. bendraujant su mediacijos proceso šalimis išlaikyti neutralumą ir vengti teikti nuomonę (vertinimą), konkrečius siūlymus ir patarimus vienai iš šalių. Derinant su mediacijos procesu susijusius klausimus, jeigu tai daroma elektroniniu paštu, rekomenduojama įtraukti visas mediacijos procese dalyvaujančias šalis, siekiant išvengti bet kokių šališkumo apraiškų (Mediatoriaus vadovas, p. 136). Tačiau Komisija atsisakė iškelti teisėjui drausmės bylą, nes teisėjo elgesio trūkumai nėra tokio laipsnio nusižengimai teisėjų etikos reikalavimams, kurie sudarytų drausminės atsakomybės pagrindą.

9 straipsnis. Nepriklausomumas

Vadovaudamasis nepriklausomumo principu teisėjas privalo laikytis šių taisyklių:

- 1) vykdydamas teisingumą, gerbti Lietuvos Respublikos Konstitucijos teismams ir teisėjams suteiktą nepriklausomumą;
- 2) vengti bet kokios neteisėtos pašalinės įtakos, kuri gali paveikti sprendimų priėmimą, netoleruoti neteisėto kišimosi į teisingumo vykdymą bei imtis priemonių tokiai veiklai nutraukti;
- 3) neprisiimti įsipareigojimų ar nesiimti veiklos, kuri trukdys tinkamai atlikti teisėjo pareigas ar apribos jo, kaip teisėjo, veiksmus;
- 4) atlikdamas pareigas laikytis savo įsipareigojimo būti nepriklausomas ir neturėti asmeninio intereso;
- 5) ginti teisėjų ir teismų nepriklausomumo įvaizdį visuomenėje;
- 6) priimdamas sprendimus būti savarankiškas ir nepriklausomas nuo kitų teisėjų nuomonės, pareikštos ne įstatymų nustatyta tvarka.

Teisėjo ir teismų nepriklausomumas – vienas esminių demokratinės teisinės valstybės principų. Šis principas visų pirma reiškia teisėjo ir teismų, vykdančių teisingumą, nepriklausomumą. Teisėjas gali vykdyti teisingumą tik būdamas nepriklausomas nuo byloje dalyvaujančių šalių, valstybinės valdžios institucijų, pareigūnų, politinių ir visuomeninių susivienijimų, fizinių ir juridinių asmenų (Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d., 2004 m. gegužės 13 d., 2006 m. sausio 16 d. nutarimai). Teisėjo ir teismų nepriklausomumas nėra savitiksliis dalykas – tai būtina žmogaus teisių ir laisvių apsaugos sąlyga; svarbiausias kriterijus, kuriuo būtina vadovautis vertinant teisėjo ir teismų nepriklausomumą, yra tas, kad nepriklausomumas yra ne privilegija, o viena svarbiausių teisėjo ir teismo pareigų, kylanti iš Konstitucijoje garantuotos žmogaus teisės turėti nešališką ginčo arbitrą, būtina nešališko ir teisingo bylos išnagrinėjimo sąlyga (Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d., 2006 m. gegužės 9 d., 2007 m. spalio 22 d. nutarimai).

1985 m. JT pagrindinių teismų nepriklausomumo principų 2 straipsnis numato, kad teismai sprendimus priima nešališkai, remdamiesi faktais ir atsižvelgdami į teisės aktus, be jokių apribojimų, netinkamos įtakos, skatinimo, spaudimo, tiesioginio ar netiesioginio grasinimo ar kišimosi iš atitinkamo asmenų sluoksnio. Pagal 8 straipsnį, teisėjai visuomet turi elgtis taip, kad išsaugotų savo pareigų orumą ir teismų nešališkumą bei nepriklausomumą.

Bangaloro principų 1 (nepriklausomumas) vertybė nustato, kad teismų nepriklausomumas yra būtina teisinės valstybės sąlyga ir pagrindinė teisingo teismo proceso garantija. Todėl teisėjai turi jį puoselėti ir tiek asmeniniu, tiek institucijos atžvilgiu būti teismų nepriklausomumo pavyzdys. Bangaloro principai, be kita ko, nustato tokias šios vertybės taikymo nuostatas: teisėjas savo pareigas vykdo nepriklausomai, įvertindamas faktus ir vadovaudamasis sąžiningu įstatymų supratimu, be jokios pašalinės įtakos, paskatų, spaudimo, tiesioginio ar netiesioginio įsikišimo ar grasinimo, kylančio iš bet kurios šalies ar dėl bet kokių priežasčių (1.1 papunktis), teisėjas turi būti nepriklausomas nuo visuomenės ir atitinkamų teisėjo nagrinėjamos bylos šalių (1.2 papunktis), teisėjas ne tik neturi turėti ryšių su įstatymų vykdomąja ir leidžiamąja valdžia ir būti jų įtakojamas, bet ir protingo stebėtojo požiūriu jis turi būti nepriklausomas nuo šių valdžių (1.3 papunktis).

1994 m. ET Ministrų Komiteto rekomendacijoje Nr. R(94)12 „Dėl teisėjų nepriklausomumo, veiklos efektyvumo ir teisėjų vaidmens“ teigiama, kad teisėjams turėtų būti suteikta nevaržoma laisvė nešališkai priimti sprendimus, atsižvelgiant į savo sąžinę ir faktų interpretavimą bei vadovaujantis teisės aktų nuostatomis.

2010 m. CCJE Didžiojoje teisėjų chartijoje (Magna Carta of Judges) įtvirtintas teismų ir teisėjų nepriklausomumo principas, be kita ko, nustato, kad teismų (teisėjų) nepriklausomumas ir nešališkumas yra esminė prielaida teisingumo vykdymui; kiekviena valstybė bei kiekvienas teisėjas yra atsakingi už teismų (teisėjų) nepriklausomumo skatinimą bei jo apsaugą.

Nepriklausomumo užtikrinimas vykdant administravimą teismuose ir nagrinėjant drausmės bylą iškelimo teisėjams klausimus

Garbės teismas 2025 m. spalio 13 d. sprendime Nr. 21P-2 pažymėjo, kad, vadovaujantis Teismų įstatymo 102 straipsnio 2 dalimi, administravimas teismuose negali pažeisti teisėjų nepriklausomumo principo. Atliekant vidinio administravimo veiksmus neturi būti sudaromos prielaidos manyti, kad teisėjas yra verčiamas aiškintis dėl priimamų procesinių sprendimų, ar kitoku būdu būtų sudaromos prielaidos kištis į teisėjų veiklą nagrinėjant bylas ir priimant sprendimus, tokiu būdu galimai pažeidžiant realų teisėjo procesinį nepriklausomumą. Labai svarbu, kad įgyvendinant teismų administravimo funkcijas nebūtų daroma įtaka tai teismų ir teisėjų veiklos sričiai, kurią saugo teisėjų nepriklausomumo principas, t. y. nešališkam bylą nagrinėjimui, kadangi bet koks teismų ir teisėjų nepriklausomumo principo pažeidimas daro prielaidas piliečiams abejoti teisingumo vykdymu ir menkina teismo autoritetą. Teisėjo sprendimus proceso įstatymų nustatyta tvarka gali peržiūrėti ir pakeisti ar panaikinti tik aukštesnės pakopos teismas. Garbės teismas pažymėjo, kad teisėjo nepriklausomumo principo esmė – užtikrinti, kad teisėjas priimtų procesinius sprendimus tik pagal įstatymą ir savo vidinį įsitikinimą, be jokios išorinės įtakos. Todėl šis principas gali būti pažeistas teismo pirmininko ar kito asmens veiksmais, kurie reiškia tiesioginį kišimąsi į teisėjo procesinę veiklą – pavyzdžiui, duodant nurodymus, kokį sprendimą priimti, ar reikalaujant priimti konkretų procesinį sprendimą. Atvejai, kai teismo pirmininkas jau po sprendimo priėmimo jį kritikuoja, savaime, nesant kitų kritikos neleistinumų patvirtinančių aplinkybių, nelaikytini nepriklausomumo principo pažeidimu, nes teismo pirmininkui nėra draudžiama kritiškai vertinti teisėjų priimtus sprendimus. Tačiau kritiką dėl teisėjų priimtų sprendimų reikšdamas teismo pirmininkas privalo laikytis Kodekso reikalavimų, tai turi daryti korektiškai, pagarbiai, nežeminti kitų teisėjų, jokių būdu nesudaryti prielaidų jiems manyti, kad jie yra verčiami pasiaiškinti dėl savo priimtų sprendimų. Garbės teismas nustatė, kad drausmės byloje buvo nustatytos aplinkybės dėl nekorektiškų, nepagarbių tuomečio teismo pirmininko pasisakymų apie kitų teisėjų priimtus sprendimus, o tai sudaro pagrindą tokį teisėjo, buvusio teismo pirmininko, elgesį vertinti kaip neatitinkantį pagarbos žmogui, padarumo, pavyzdiningumo ir solidarumo principų. Tačiau, Garbės teismo vertinimu, nustatytų aplinkybių nepakanka nepriklausomumo principo pažeidimui konstatuoti, nes iš jų visumos matyti, jog išsakyta kritika nebuvo tokio pobūdžio ir laipsnio, kad galėtų prilygti reikalavimui teisėjams pasiaiškinti dėl priimtų procesinių sprendimų. Garbės teismas pareiškė teisėjui pastabą.

Komisija 2024 m. gegužės 15 d. sprendime Nr. 18P-4 pažymėjo, kad jeigu teismų savivaldos institucijai, turinčiai įgaliojimus taikyti drausminės atsakomybės priemones, būtų numatyta galimybė taikyti teisėjams drausminę atsakomybę už konkrečius priimtus procesinius sprendimus, tai reikštų, kad šiai institucijai pavesta vykdyti teisėjų sprendimų kontrolę, vertinti jų turinį, taigi būtų paneigta teismų instancinės sistemos esmė, sudarytos prielaidos kištis į teisėjo veiklą vykdant teisingumą, pažeistas konstitucinis teisėjo ir teismų nepriklausomumo principas. Taigi, Komisija neturi teisės vertinti teisėjo

priimto procesinio sprendimo ir atliktų procesinių veiksmų (tarp jų ir dėl nu(si)šalinimo) ir negali traukti teisėjo drausminėn atsakomybėn dėl byloje atliktų procesinių veiksmų. Komisija konstatavo, kad vertindama, ar teisingai teisėjas nagrinėjo baudžiamąją bylą, Komisija turėtų iš esmės revizuoti teisėjo priimtus procesinius sprendimus ir atliktus procesinius veiksmus, o tai reikštų kišimąsi į teisėjo veiklą vykdant teisingumą. Komisija pažymėjo, kad teisėjo galimai padaryti procesiniai pažeidimai gali būti ištaisyti proceso įstatyme nustatytomis priemonėmis, t. y. apskundus juos aukštesnės instancijos teismui ar pan. Komisija pagal jai nustatytą kompetenciją neturi teisės kištis į teismo procesinę veiklą. Atsižvelgiant į tai, teisėjo atlikti procesiniai veiksmai (tarp jų ir prašymų nagrinėjimas neatvykus kaltinamiesiems bei liudytojų apklausa, neatsižvelgiant į gynėjo ir kaltinamųjų prašymus liudytojus apklausti dalyvaujant visiems kaltinamiesiems) minėtoje baudžiamojoje byloje etikos aspektu negali būti vertinami. Komisija atsisakė iškelti teisėjui drausmės bylą.

Teisėjo veiklos ne teisme santykis su nepriklausomumo išsaugojimu

CCJE nuomonėje Nr. 3 (2002) „Dėl profesinio teisėjų elgesio, ypač etikos, teisėjo pareigoms netinkamo elgesio, nešališkumo principų ir taisyklių“ nurodoma, kad teisėjai neturėtų būti izoliuoti nuo visuomenės, kurioje jie gyvena, kadangi teismų sistema gali tinkamai funkcionuoti tik tada, kai teisėjai yra juos supančios realybės dalis. Be to, teisėjai, kaip ir piliečiai, mėgaujasi jiems suteiktomis pagrindinėmis teisėmis ir laisvėmis, kurias ypač saugo Konvencija (nuomonės, religijos laisvė, kt.). Todėl teisėjai turi būti laisvi vykdydami su teisėjo profesija nesusijusią veiklą. Tačiau tokia veikla gali sukelti pavojų teisėjų nešališkumui, o kartais ir jų nepriklausomumui. Todėl būtina nustatyti pusiausvyrą tarp teisėjų dalyvavimo visuomeninėje veikloje ir jų, kaip nepriklausomų ir nešališkų asmenų, įvaizdžio vykdant teisėjo pareigas (27–28 punktai).

Konstitucijos 113 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad teisėjas negali gauti kito atlyginimo, išskyrus teisėjo atlyginimą bei užmokestį už pedagoginę ar kūrybinę veiklą. Teismų įstatymo 48 straipsnis nustato tam tikras taisykles dėl teisėjo darbo ir veiklos ne teisme, o būtent nustato tiek apribojimus (dirbti verslo ar kitokiose privačiose įstaigose ar įmonėse, dalyvauti politinių partijų, kitų politinių organizacijų veikloje), tiek veiklos pobūdį, kuria gali užsiimti teisėjas (pedagoginė ar kūrybinė veikla, dalyvavimas teisės aktų projektų rengimo grupėse, atstovavimas Lietuvos valstybei tarptautinėse organizacijose).

Bangalore principų 4 (teisingumas) vertybės 4.11.1 papunktyje nustatyta, kad teisėjas gali rašyti, skaityti paskaitas, mokyti ir dalyvauti su teise, teisine sistema, teisingumo įgyvendinimu arba kitais klausimais susijusioje veikloje. Principų 4.11.4 papunktyje nustatyta, kad teisėjas gali dalyvauti kitoje veikloje, jeigu ši veikla nesumenkina teisėjo pareigų orumo arba kitais būdais netrukdo teisėjo pareigų vykdymui.

2010 m. ET Ministrų Komiteto rekomendacijos Nr. (2010)12 „Dėl teisėjų: nepriklausomumas, veiksmingumas ir atsakomybė“ II skyriaus 21 punkte nustatyta, kad teisėjai turi teisę užsiimti veikla, kuri nėra tarnybinių pareigų vykdymas; siekiant išvengti interesų konfliktų, ši veikla turėtų būti apribota iki veiksmų, kurie atitinka nešališkumą ir nepriklausomumą.

Teikdama konsultacijas teisėjams (2026 m. balandžio 10 d., 2024 m. rugpjūčio 7 d., 2024 m. kovo 20 d. ir kitos konsultacijos) Komisija ne kartą yra pažymėjusi, kad kiekvienu atveju teisėjas pats turėtų spręsti, ar papildoma veikla netrukdo teisėjo pareigų vykdymui, ar dalyvavimas tokioje veikloje nesudaro interesų konflikto regimybės ir nedidina atvejų, kai teisėją reikia nušalinti nuo bylos nagrinėjimo arba sprendimo priėmimo, skaičiaus. Komisija ne kartą atkreipė dėmesį ir į teisėjo veiklos principą, nustatantį, kad didžiąją savo laiko dalį teisėjai turi skirti teisėjo funkcijų vykdymui

bei su tuo susijusiai veiklai (CCJE nuomonės Nr. 3 (2002) „Dėl profesinio teisėjų elgesio, ypač etikos, teisėjo pareigoms netinkamo elgesio, nešališkumo principų ir taisyklių“ 50 punktas).

Komisija 2026 m. balandžio 10 d. konsultacijoje nurodė, kad teisėjo atlygintinis dalyvavimas Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos įgyvendinamame projekte „Vieningos turto tyrimo, paieškos, arešto ir realizavimo metodologijos sukūrimas“ (toliau – Projektas), netrukdamas atlikti tiesiogines teisėjo pareigas, neprieštarauja teisėjų etikos reikalavimams. Pagal teisingumo principo nuostatas teisėjas gali dalyvauti su teise, teisine sistema, teisingumo įgyvendinimu arba kitais klausimais susijusioje veikloje. Taigi, teisėjo dalyvavimas vieningos turto tyrimo, paieškos, arešto ir realizavimo metodologijos rengime patenka į kūrybinės veiklos apibrėžimą ir neprieštarauja jo pareigų orumui ir teisėjo garbei. Komisijos nuomone, tokia veikla yra susijusi su teisinės sistemos tobulinimu ir kaip tik suteikia teisėjui galimybių gilinti profesines žinias, taip pat kelti teisėjo profesijos prestižą, gerinti teisėjo vardą visuomenėje, taip prisidedant prie teismų, kaip atviros institucijos, vardo propagavimo. Komisija padarė išvadą, kad pareiškėjo nurodyta veikla, susijusi su teisinio turinio dokumento (metodologijos) kūrimu, patenka į Konstitucijoje apibrėžtą veiklos sritį, už kurią teisėjas gali papildomai gauti atlygį. Svarbu pažymėti, kad visais atvejais už pedagoginę ar kūrybinę veiklą teisėjui mokamas užmokestis privalo būti aiškiai nustatomas, proporcingas įdėtam darbui bei mokamas įstatymų nustatyta tvarka, išskaičiuojant visus privalomus mokesčius ir vykdant kitus įstatymų reikalavimus (pvz., dėl viešųjų ir privačių interesų, pajamų deklaravimo ir t. t.).

Komisija 2024 m. spalio 1 d. konsultacijoje pažymėjo, kad suaugusiųjų ar vaikų mokymas italų kalbos nėra teisinio pobūdžio veikla, ji neturi nieko bendra su teise, teisine sistema, teisingumo įgyvendinimu susijusiais klausimais ar teismo, kaip įstaigos, vykdančios teisingumą, darbu. Bangaloro principai, kuriais savo praktikoje vadovaujasi Komisija, ir Teisėjų tarybos rekomendacijos „Dėl teisėjų vykdomos pedagoginės ir kūrybinės veiklos“ numato, kad teisėjai, vykdantys pedagoginę ir kūrybinę veiklą, turi teisę rašyti, skaityti paskaitas, mokyti ir dalyvauti svarstant su teise, teisine sistema, teisingumo įgyvendinimu susijusius klausimus.

Komisija 2024 m. rugpjūčio 7 d. konsultacijoje pažymėjo, kad vertina teisėjų savanoriško darbo iniciatyvą ir pripažįsta jos vertingumą visuomenei. Komisijos vertinimu, teisėjo dalyvavimas Karo komendantūroje laisvu nuo tiesioginių teisėjo pareigų vykdymo metu, negaunant už tai atlyginimo, laikantis teisėjų etikos kodekse numatytų reikalavimų, savaime neprieštarauja teisėjo etikai.

Komisija 2024 m. birželio 10 d. konsultacijoje pažymėjo, kad teisėjo dalyvavimas VšĮ Futbolo akademijos „Šiauliai“ tėvų bendruomenės veikloje bei buvimas šios bendruomenės pirmininku neprieštarauja Konstitucijoje ir Teismų įstatyme įtvirtintiems reikalavimams. Tačiau VšĮ Futbolo akademijos „Šiauliai“ valdybos nario pareigos, kurias teisėjas užima, yra susijusios su administracinių, tvarkomųjų funkcijų VšĮ Futbolo akademijos „Šiauliai“ atlikimu. Iš VšĮ Futbolo akademijos „Šiauliai“ įstatų bei valdybos darbo reglamento matyti, kad Futbolo akademijos valdyba yra kolegialus Futbolo akademijos valdymo organas, susidedantis iš 7 narių ir renkamas 4 metams, kuris kolegialiai svarsto Futbolo akademijos veiklos ir finansavimo klausimus ir pagal kompetenciją teikia visuotiniam dalininkų susirinkimui siūlymus dėl gauto pelno panaudojimo, priima sprendimus dėl darbuotojų darbo užmokesčio fondo dydžio, dėl ilgalaikio materialiojo turto pirkimo ir kitokio turto įsigijimo, tvirtina metinę sąmatą. Dėl to, Komisijos nuomone, galimos situacijos, kai tarpusavio santykiai tarp valdybos narių, taip pat valdybos, kaip Futbolo akademijos valdymo organo, kuris sprendžia įvairius pirmiau nurodytus klausimus, santykiai su pačia viešąja įstaiga, jos dalininkais, kitais socialiniais ir finansiniais partneriais gali trukdyti tinkamai atlikti teisėjo pareigas ar apriboti teisėjo veiksmus, yra tikimybė kilti viešųjų ir

privačių interesų konfliktui. Atsižvelgusi į tai, Komisija nerekomendavo teisėjui dalyvauti VŠĮ Futbolo akademijos „Šiauliai“ valdybos veikloje.

Komisija 2024 m. kovo 20 d. konsultacijoje pažymėjo, kad teisėjo galima veikla ne teisme yra siejama pirmiausia su teisinio pobūdžio veikla. Teismas vykdo teisingumą, todėl teisėjo papildoma veikla pirmiausia vertintina kaip tokia, kuri gali padėti teisėjui geriau vykdyti jo tiesiogines pareigas, kelti profesinę kvalifikaciją, prisidėti prie visuomenės pasitikėjimo teismų sistema saugojimo ir didinimo (pvz., vykdyti teisinį švietimą). Teisėjo galima veikla ne teisme neturėtų trukdyti teisėjo tiesioginių pareigų vykdymui, t. y. teisėjo papildomos veiklos vykdymas neturėtų sudaryti prielaidų pažeisti pagrindinius principus, kuriais privalo vadovautis teisėjas, vykdydamas teisingumą. Teisėjas gali užsiimti ir kitokia veikla, kuri nėra teisinio pobūdžio, kuria teisės aktai nedraudžia užsiimti teisėjui, tačiau ši veikla taip pat neturėtų trukdyti teisėjo tiesioginių pareigų vykdymui. Komisijos vertinimu, teisėjo dalyvavimas medžiotųjų visuomeninės organizacijos (klubo, būrelio) veikloje būtų tokia veikla, kuri pagal savo pobūdį nesumenkina teisėjo pareigų orumo, tačiau teisėjas pats turėtų spręsti, ar šis užsiėmimas netrukdo teisėjo pareigų vykdymui, ar dalyvavimas tokioje veikloje nesudaro interesų konflikto regimybės ir nedidina atvejų, kai teisėją reikia nušalinti nuo bylos nagrinėjimo arba sprendimo priėmimo, skaičiaus. Komisijos nuomone, tokia veikla, kaip medžioklė, savaime neprieštarauja Konstitucijoje ir Teismų įstatyme įtvirtintiems reikalavimams, nes tai nelaikytina veikla, kuri būtų ribojama teisės akty. Svarbu tai, kad ši veikla neturėtų verslumo požymių, t. y. teisėjas neuždarbiautų iš šios veiklos kaip verslininkas, pvz., versliškai parduodamas sumedžiotų gyvūnų mėsą, kailius ir pan.

10 straipsnis. Konfidencialumas

Vadovaudamasis konfidencialumo principu teisėjas privalo laikytis šių taisyklių:

- 1) griežtai laikytis valstybės ar tarnybos paslaptį sudarančios ir kitos neskelbtinos informacijos apsaugos reikalavimų, neatskleisti bylos nagrinėjimo metu gautos konfidencialios informacijos;
- 2) nenaudoti, pažeidžiant įstatymus, savo viešojoje veikloje ir privačiame gyvenime informacijos, kurią jis sužinojo bylos nagrinėjimo metu.

Bangaloro principų 4 (teisingumas) vertybės 4.10 papunktis nustato, kad konfidenciali informacija, gauta vykdant teisėjo pareigas, negali būti naudojama arba atskleidžiama tikslais, nesusijusiais su teisėjo pareigų vykdymu. Bangaloro principų komentaro 154 punkte nurodoma, kad vykdydamas teismines pareigas, teisėjas gali gauti komercinės ar kitokios vertės informacijos, kuri nėra prieinama visuomenei. Teisėjas neturi atskleisti ar naudoti tokios informacijos asmeninei naudai ar bet kokiam tikslui, nesusijusiam su teisinėmis pareigomis.

11 straipsnis. Skaidrumas ir viešumas

Vadovaudamasis skaidrumo ir viešumo principais teisėjas privalo laikytis šių taisyklių:

- 1) užtikrinti savo veiksmų ir priimamų sprendimų viešumą, pačiam ar per spaudos atstovus pateikti visuomenei savo priimtų sprendimų motyvus, kiek leidžia teisės aktų nustatyta riba;
- 2) vengti viešųjų ir privačių interesų konflikto;
- 3) teisės aktų nustatyta tvarka ir sąlygomis teikti informaciją visuomenei.

Konstitucinis Teismas 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarime yra konstatavęs, kad „paisant konstitucinio teisės viešumo imperatyvo, priimto ir teisėjų pasirašyto baigiamojo teismo akto įžanginė ir rezoliucinė dalys negali būti viešai nepaskelbiamos perskaitant balsiai teismo posėdžių salėje (išskyrus minėtas išimtis). <...> Čia svarbiausia yra ne tai, kad visas baigiamasis teismo aktas (inter alia visi jį pagrindžiantys argumentai – jo priėmimo motyvai) būtų perskaitomas balsiai teismo posėdžių salėje, bet tai, kad jis visas būtų surašytas dar prieš oficialiai priimant tą baigiamąjį teismo aktą – dar prieš teisėjams balsuojant dėl jo ir jį pasirašant ir dar prieš tą baigiamąjį teismo aktą viešai paskelbiant, taip pat tai, kad iškart po teismo posėdžio, kuriame atitinkamas baigiamasis teismo aktas buvo paskelbtas, nedelsiant, t. y. per protingą ir trumpiausią įmanomą laiką, tas baigiamasis teismo aktas (jo nuorašas) būtų prieinamas bylos šalims, taip pat kitiems proceso dalyviams, kuriems tas baigiamasis teismo aktas tiesiogiai sukelia kokius nors teisinius padarinius, institucijoms, turinčioms vykdyti atitinkamus teismo sprendimus“.

2010 m. CCJE Didžiojoje teisėjų chartijoje (Magna Carta of Judges) įtvirtintas teisės į teisingumą ir skaidrumo principas, be kita ko, nustato, kad teisingumas turi būti vykdomas skaidriai ir informacija apie teismų sistemos veikimą turi būti skelbiama viešai; teismų dokumentai bei teismų sprendimai turi būti surašomi prieinama, paprasta ir aiškia kalba. Teisėjai turi priimti motyvuotus sprendimus, skelbiamus viešai per protingą terminą bei pagrįstus teisingo ir viešo nagrinėjimo būdu.

CCJE nuomonėje Nr. 21 (2018) „Dėl teisėjų korupcijos prevencijos“ nurodoma, kad teismų sistema, pasižyminti (tradiciškai) dideliu skaidrumu ir sąžiningumu, yra geriausia apsauga nuo korupcijos (13 punktas). Siekiant skatinti skaidrumą ir visuomenės pasitikėjimą, teisėjų pareiga yra vartoti prieinamą, paprastą ir aiškią kalbą bylos nagrinėjimo metu ir savo sprendimuose (59 punktas). Teisėjas, kuris suprantamai paaiškina savo sprendimus, o tam tikrais atvejais ir tai, kaip buvo prieita prie sprendimo, paprastai sukuria teisingo elgesio jausmą net ir šaliai, kuri pralaimėjo bylą (62 punktas).

Komisija 2026 m. birželio 8 d. sprendime Nr. 18P-3 pažymėjo, kad teisės viešumo imperatyvas apima ne tik procesinio sprendimo paskelbimą balsiai teismo posėdžių salėje, bet ir viso paskelbto procesinio sprendimo prieinamumo užtikrinimą bylos šalims, t. y. elektroniniu formatu tvarkomose bylose priimto procesinio sprendimo įkėlimą į LITEKO ir pasirašymą elektroniniu parašu. Nustatyta, kad dalyje bylų teisėja procesinius sprendimus elektroniniu parašu pasirašė tik praėjus papildomam laikui (nuo vienos iki kelių dienų) po nustatytos sprendimo paskelbimo datos, taip nepagrįstai uždelsdama sprendimų prieinamumą proceso dalyviams. Dalyje bylų procesiniai sprendimai buvo pasirašyti elektroniniu parašu ir įkelti į LITEKO sistemą ne tą pačią dieną, kai turėjo būti paskelbti, bet praėjus papildomam laikui, taip nepagrįstai ribojant proceso dalyvių galimybę laiku susipažinti su priimtais sprendimais bei įgyvendinti procesines teises. Komisija, atsižvelgusi į tai, kad teisėja pripažįsta pažeidimus, įsipareigoja

imtis priemonių, kad pažeidimai nesikartotų, teisėjos gyvenime susiklosčiusias aplinkybes, galėjusias turėti įtakos teisėjos elgesiui, nusprendė, kad nagrinėjamu atveju nėra tikslinga teisėjai kelti drausmės bylą, o apsvarstymas Komisijoje yra pakankamas poveikis teisėjai.

Garbės teismo 2026 m. kovo 9 d. sprendime Nr. 21P-1 pažymėta, kad, atsižvelgiant į Konstitucijos 109 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą teismo pareigą vykdyti teisingumą, Konstitucinio Teismo suformuotą oficialiąją doktriną bei BPK 308 straipsnyje nustatytą teisinį reglamentavimą, baigiamojo teismo akto įžanginės ir rezoliucinės dalių viešas paskelbimas teismo posėdžių salėje, taip pat aiškus nuosprendžio motyvų ir apskundimo tvarkos išaiškinimas proceso dalyviams yra imperatyvūs reikalavimai, užtikrinantys konstitucinius teisės į teisingą (tinkamą) teismo procesą, teisės viešumo principus ir pasitikėjimą teisingumo vykdymu. Šių reikalavimų laikymasis yra ne formali, bet esminė teisėjo pareiga, tiesiogiai susijusi su teisingumo įvykdymu ir proceso dalyvių teisių garantijomis. Nustačius aplinkybes, kad baudžiamojoje byloje į nuosprendžio paskelbimą 2024 m. birželio 28 d. atvykusiam kaltinamajam ir jo gynėjui nuosprendis nebuvo paskelbtas viešai, nebuvo išaiškinta nuosprendžio apskundimo tvarka ir terminai, žodinio ir rašytinio apeliacinio proceso sąlygos, kaltinamajam paskirtų bausmių vykdymo ypatumai, konstatuota, kad teisėja padarė akivaizdžius baudžiamojo proceso įstatymo pažeidimus. Tokiu teisėjos elgesiu buvo pažeistas konstitucinis teisės viešumo imperatyvas ir neužtikrintas bylų nagrinėjimo teisme viešumo principas.

Tame pačiame Garbės teismo sprendime įvertinta, kad teisėjos nurodomos priežastys, susijusios su galimais teismo posėdžių sekretorės darbo trūkumais, kuriais norima pateisinti konstitucinio teisės viešumo imperatyvo bei nuosprendžio nuorašo patvirtinimo tvarkos nesilaikymą baudžiamojoje byloje, nepaneigia teisėjos aplaidaus profesinių pareigų atlikimo. Teisėjas savo darbą vykdyti teisingumą turi organizuoti taip, kad padedantis vykdyti teisingumą personalas nedarytų įtakos jo priimamų sprendimų atlikimui laiku (Garbės teismo 2026 m. kovo 9 d. sprendimas Nr. 21P-1). Garbės teismas pareiškė teisėjai pastabą.

Garbės teismas 2025 m. spalio 13 d. sprendime Nr. 21P-2 pažymėjo, kad teisėjo teisė paaiškinti ar komentuoti savo priimtą procesinį sprendimą yra įstatymo saugoma teisė, užtikrinanti visuomenės informavimo ir skaidrumo principus. Garbės teismo nuomone, tai yra itin svarbi teisėjo funkcija – aiškinant teismo priimtus sprendimus, juos padaryti suprantamus ir skaidrius visuomenei. Veiksmai, kuriais būtų bandoma uždrausti teisėjui komentuoti savo sprendimus, prieštarautų tiek nacionaliniams teisės aktams, tiek tarptautiniams standartams (ET Ministrų Komiteto rekomendacijoje CM/Rec (2010)12 „Dėl teisėjų nepriklausomumo, veiksmingumo ir atsakomybės“ pažymėta, kad teisėjų nepriklausomumas apima ir jų teisę viešai paaiškinti priimtus sprendimus). Todėl niekas, įskaitant teismo pirmininką, neturi teisės riboti teisėjo teisės komentuoti savo priimtus sprendimus. Paties teisėjo, priėmusio sprendimą, eliminavimas iš komunikacijos su visuomene nebūtų suderinamas su teismų veiklos viešumo ir skaidrumo principais. Tokie ribojimai, jeigu jie būtų taikomi, pažeistų ne tik įstatymus, bet ir visuomenės teisę gauti informaciją bei menkintų pasitikėjimą teismų sistema. Atitinkamai, teismo pirmininko bandymai riboti šią teisę gali būti vertinami kaip pagrindas taikyti jam drausminę atsakomybę. Garbės teismas konstatavo, kad yra pakankamai duomenų, leidžiančių teigti, jog tuometinis teismo pirmininkas, duodamas nurodymus tuometei teismo atstovei ryšiams su žiniasklaida ir visuomene, kad tam tikri teisėjai nekomentuotų savo priimtų sprendimų žiniasklaidos atstovams, sudarė kliūtis šiems teisėjams komentuoti savo priimtus procesinius sprendimus. Tokiu elgesiu teisėjas pažeidė Kodekse įtvirtintus principus. Garbės teismas teisėjui, buvusiam teismo pirmininkui, pareiškė pastabą.

Teisės viešumo imperatyvas apima ne tik procesinio sprendimo paskelbimą balsiai teismo posėdžių salėje, bet ir viso paskelbto procesinio sprendimo prieinamumo užtikrinimą bylos šalims per protingą ir trumpiausią įmanomą laiką (Garbės teismo 2023 m. spalio 27 d. sprendimas Nr. 21P-5).

12 straipsnis. Sąžiningumas ir nesavanaudiškumas

Vadovaudamasis sąžiningumo ir nesavanaudiškumo principais teisėjas privalo laikytis šių taisyklių:

- 1) elgtis taip, kad šeimos, visuomeniniai, socialiniai ir kitokie santykiai nekenktų teisėjo tiesioginių pareigų atlikimui;
- 2) nepiktnaudžiauti savo tarnybine padėtimi, siekdamas paveikti kitų asmenų sprendimus;
- 3) nesinaudoti teismo turtu ir teikiamomis galimybėmis ne tarnybinei veiklai bei vengti valstybės turto ir lėšų nekompetentingo naudojimo, vykdydamas tarnybines funkcijas;
- 4) nesiekti naudos sau, savo šeimai, artimiesiems ar draugams, naudodamasis savo tarnybine padėtimi;
- 5) būti nepaperkamam, nepriimti dovanų, pinigų, neatlygintinų paslaugų ar kitokių prielankumo ženklų, išskirtinių lengvatų ir nuolaidų ar kitų paslaugų iš fizinių ir juridinių asmenų, jeigu tai gali sukelti viešųjų ir privačių interesų konfliktą, paveikti nagrinėjamos bylos eigą;
- 6) nedalyvauti finansinėje ar komercinėje veikloje, naudodamasis savo pareigomis.

Bangaloro principų 4 (teisingumas) vertybė, be kita ko, nustato, kad teisėjas turi nedalyvauti nagrinėjant bylą, kurioje jo šeimos narys atstovauja bylos šaliai arba koku nors būdu yra susijęs su byla; teisėjas turėtų informuoti apie asmeninį arba savo patikėtinių finansinį suinteresuotumą bylos baigtimi ir imtis pagrįstų veiksmų sužinoti apie savo šeimos narių finansinį suinteresuotumą; teisėjas negali leisti asmeniniams, socialiniams ar kitiems santykiams daryti netinkamą įtaką jo, kaip teisėjo, elgesiui ir sprendimams; teisėjas negali naudotis arba leisti kitiems naudotis jo padėtimi, siekdamas asmeninės, savo šeimos narių ar kitų asmenų naudos; teisėjas taip pat negali sudaryti įspūdžio ar leisti kitiems asmenims sudaryti įspūdį apie jį, kad atitinkamos padėties asmenys gali daryti netinkamą įtaką teisėjo pareigų vykdymui (4.4, 4.7–4.9 papunkčiai).

Bangaloro principų 6 (kompetencija ir orumas) vertybė įtvirtina, kad teisėjas negali užsiimti veikla, nesuderinama su teisėjo vykdomų pareigų orumu (6.7 papunktis).

Komisija 2026 m. sausio 15 d. konsultacijoje, atsakydama į teismo pirmininko pavaduotojos prašymą suteikti konsultaciją, ar Tauragės apylinkės teismo Tauragės rūmų teisėjos skyrimas į baudžiamųjų ir administracinių nusižengimų bylų specializaciją nepažeis Kodekso nuostatų, padės išvengti viešųjų ir privačių interesų konflikto bei užtikrinti tolygų baudžiamųjų bylų ir ikiteisminio tyrimo dokumentų skirstymą teisme (teisėjos sutuoktinis dirba Klaipėdos apygardos prokuratūros Tauragės apylinkės prokuroru), pažymėjo, kad Kodekso 11 straipsnio 2 punkte įtvirtinta, jog vadovaudamasis skaidrumo ir viešumo principu teisėjas privalo vengti viešųjų ir privačių interesų konflikto, o Kodekso 12 straipsnio 1

punkte įtvirtinta, kad teisėjas privalo elgtis taip, kad šeimos, visuomeniniai, socialiniai ir kitokie santykiai nekenktų teisėjo tiesioginių pareigų atlikimui. Bangaloro principų 4.9 papunktyje įtvirtinta, kad teisėjas negali naudotis arba leisti kitiems naudotis jo padėtimi, siekdamas asmeninės, savo šeimos narių ar kitų asmenų naudos. Bangaloro principų 2.3 papunktis numato, kad teisėjas turi elgtis taip, kad sumažintų atvejų, kai jį reikia nušalinti nuo bylos nagrinėjimo ar sprendimo priėmimo, skaičių. Šios nuostatos komentare teigiama, kad dažnas teisėjo nusišalinimas gali užtraukti visuomenės nepasitikėjimą teismu ir pačiu teisėju bei nepagrįstai apsunkinti teisėjo kolegų darbą. Interesų konflikto apibrėžimas pateikiamas Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatyme. Egzistuojant interesų konflikto situacijai, teisėjas turėtų naudotis šio įstatymo ir proceso įstatymuose nustatytais būdais ir tvarka šiai situacijai spręsti, t. y. privačių interesų deklaracijoje nurodyti duomenis, galinčius kelti interesų konfliktą, informuoti apie interesų konflikto situaciją, pareikšti nusišalinimą ir jokia forma nedalyvauti toliau atliekant tarnybines pareigas. Komisija, įvertinusi prašyme pateiktų klausimų pobūdį bei atsižvelgusi į nustatytą teisinį reguliavimą, padarė išvadą, kad keliama klausimai, ar paskyrus konkrečią teisėją į teismą nustatytą specializaciją dėl jos interesų konflikto bus užtikrintas tolygus baudžiamųjų bylų ir ikiteisminio tyrimo dokumentų skirstymas teisme, t. y. užtikrintas teismo, teisėjų ir teismų personalo veiklos efektyvumas, iš esmės susiję su teismo vidaus darbo organizavimo aspektais, kurių vertinti ir analizuoti teisėjų etikos aspektu Komisija neturi pagrindo. Tačiau Komisija atkreipė dėmesį, kad teismo pirmininkui, kaip vidiniam teismo administratoriui, teisės aktais suteikti platūs įgaliojimai ir pareigos, skirti teismo bei teisėjų veiklos efektyvumui užtikrinti. Teismo pirmininkas yra atsakingas už vidinio teismo administravimo tikslų užtikrinimą ir turi teisę bei pareigą taikyti teisės aktuose numatytas priemones teismo, teisėjų ir teismų personalo atžvilgiu. Komisija savo praktikoje yra atkreipusi dėmesį, kad administravimo subjektai pagal teisės aktais jiems suteiktus įgaliojimus turi teisę nuspręsti dėl vidinio administravimo priemonių pasirinkimo individualioje situacijoje, taikyti Administravimo teismuose nuostatuose išvardintas ir kitas aktualias priemones.

Komisija 2023 m. spalio 23 d. konsultacijoje, atsakydama į teismo pirmininko prašymą suteikti konsultaciją, ar teisėjas, kurio sutuoktinis toje pačioje įstaigoje taip pat dirba teisėju, gali laikinai eiti teismo pirmininko pareigas, arba abu teisėjai sutuoktiniai gali laikinai vienu metu eiti teismo ir skyriaus pirmininkų pareigas, nurodė, kad Kodekso 12 straipsnyje *inter alia* įtvirtinta, jog teisėjas privalo elgtis taip, kad šeimos, visuomeniniai, socialiniai ir kitokie santykiai nekenktų teisėjo tiesioginių pareigų atlikimui, teisėjas neturėtų naudotis teismo turtu ir teikiamomis galimybėmis ne tarnybinei veiklai bei vengti valstybės turto ir lėšų nekompetentingo naudojimo; vykdydamas tarnybines funkcijas, teisėjas neturėtų dalyvauti finansinėje ar komercinėje veikloje, naudodamasis savo pareigomis. Bangaloro principų 4.9 papunktyje išdėstyta, kad teisėjas negali naudotis arba leisti kitiems naudotis jo padėtimi, siekdamas asmeninės, savo šeimos narių ar kitų asmenų naudos. Komisija pažymėjo, kad Teismų įstatymo 62 straipsnis numato, jog teisėjas negali būti skiriamas dirbti teisme ar teismo skyriuje, kuriame atitinkamai teismo pirmininku, pirmininko pavaduotoju arba skyriaus pirmininku dirba jo sutuoktinis, vaikai (jaučiai), tėvai (jėčiai), broliai, seserys (jėbroliai, jėseserės). Komisija padarė išvadą, kad keliama klausimai iš esmės susiję su teismo vidaus darbo organizavimo reglamentavimo bei vykdymo aspektais, kurių vertinti ir analizuoti teisėjų etikos aspektu pagrindo nėra. Tačiau Komisija atkreipė dėmesį, kad administravimo subjektai turi teisę nuspręsti dėl vidinio administravimo priemonių pasirinkimo individualioje situacijoje, jiems suteikta teisė, įvertinus konkretų atvejį, priimti sprendimą dėl teismo vadovų pavadavimo tvarkos, nepažeidžiant Teismų įstatyme nustatytų apribojimų.

Komisija 2023 m. liepos 28 d. konsultacijoje pažymėjo, kad teisėjas, kaip ir kiekvienas kitas asmuo, siekdamas, kad būtų apgintos jo pažeistos teisės, pripažįstamos jam Konstitucija ar įstatymais, turi teisę kreiptis į teismą, taip pat į kitas institucijas (tarp jų į policiją, prokuratūrą ir t. t.), ir ši teisė vien dėl

ypatingo teisėjo statuso iš jo negali būti atimama ar koku nors būdu ribojama. Kreipimasis į teismą, taip pat į kitas institucijas (policiją, prokuratūrą ir t. t.) yra subjektyvi procesinė Konstitucijos garantuota asmens teisė ir niekas negali kliudyti jam šią teisę įgyvendinti. Taigi kiekvienas asmuo, taip pat ir teisėjas, turi teisę naudotis visomis įstatymuose įtvirtintomis procesinėmis priemonėmis, siekdamas teisės aktų nustatyta tvarka apginti savo teises ir teisėtus interesus. Tačiau, vertindama situaciją teisėjų etikos aspektu, Komisija atkreipė dėmesį, kad teisėjas, dalyvaujantis tam tikrame ginče (teismo procese ar sprendžiamas ginčas ne teisme), kreipdamasis dėl ikiteisminio tyrimo pradėjimo, turėtų ypač atidžiai vertinti savo teisinę reikšmę turinčius veiksmus. Teisėjas neturėtų sudaryti pagrindo kitiems manyti, kad jis panaudoja savo pareigas ir tokiu būdu daro neleistingą poveikį bylą nagrinėjančiam teismui ar ikiteisminį tyrimą atliekančioms institucijoms. Teisėjo elgesys turėtų būti diskretiškas, padorus ir sąžiningas. Ginčiuose (tiek teisminiuose, tiek ne teisme) dėl privačių interesų teisėjas turėtų siekti kompromiso, stengtis išspręsti konfliktą taikiai, parodyti savo geranoriškumą, nebandyti įgyvendinti savo teisių jėga. Kaip nustato Bangaloro principai, teisėjui keliami itin dideli etinio bei moralinio pobūdžio reikalavimai. Teisėjo veiksmai ir elgesys turi patvirtinti žmonių tikėjimą teismų sistemos garbingumu. Noblesse oblige (liet. aukšta padėtis įpareigoja) yra teisėjų etikos vertinimo kriterijus, kuris reiškia, kad pakanka vien suabejoti teisėjo garbe, padorumu, profesionalumu, kad asmuo netektų šio garbingo vardo. Teisėjas, kaip nuolatinis visuomenės stebėjimo objektas, savo noru (niekieno neverčiamas) sutinka su asmeniniais apribojimais, kurie paprastiems piliečiams atrodytų našta.

13 straipsnis. Padorumas

Vadovaudamasis padorumo principu teisėjas privalo laikytis šių taisyklių:

- 1) būti nepriekaištingos reputacijos ir ją saugoti;
- 2) nesinaudoti kito asmens klaidomis ar nežinojimu;
- 3) darbinėje ir kitoje viešojoje veikloje bei privačiame gyvenime elgtis sąžiningai, korektiškai, mandagiai, garbingai;
- 4) netoleruoti asmens įžeidinėjimo ar žeminimo;
- 5) nemenkinti kitų bendradarbių darbo, elgtis su jais bei kitais asmenimis pagarbiai, spręsti konfliktines situacijas taikiai ir mandagiai, nereikšti niekam paniekos, neįžeidinėti, neplūsti, nevartoti smurto;
- 6) susilaikyti nuo viešų pasisakymų apie kitų teisėjų nagrinėjamas bylas;
- 7) kitaip savo elgesiu nežeminti teisėjo ir teismų vardo.

Konstitucinio Teismo doktrinoje pažymėta, kad teismai, būdami viena iš valstybės valdžių – teisminę valdžią – įgyvendinančių, teisingumą vykdančių institucijų, turi veikti taip, kad visuomenė jais pasitikėtų. Visuomenės pasitikėjimą teismais lemia įvairūs veiksniai, inter alia teisėjų kvalifikacija, jų profesionalumas, sugebėjimas spręsti bylas vadovaujantis ne tik įstatymu, bet ir teise, tinkamo teisinio proceso užtikrinimas, pagarba procese dalyvaujantiems asmenims. Teisėjams keliami ir itin dideli etinio bei moralinio pobūdžio reikalavimai: jų reputacija turi būti nepriekaištinga; teisėjo elgesys – tiek susijęs su tiesioginiu pareigų atlikimu, tiek su jo veikla, kuri nėra susijusi su jo pareigomis, – turi būti toks, kad nepažemintų teisėjo vardo (Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 27 d. nutarimas, 2013 m. liepos 3 d. sprendimas).

Tai, kad asmuo yra paskirtas teisėju ir jam patikėta vykdyti teisingumą Lietuvos Respublikos vardu, rodo valstybės pasitikėjimą tuo asmeniu, taigi preziumuojama, kad nėra pagrindo abejoti jo patikimumu bei lojalumu Lietuvos valstybei (Konstitucinio Teismo 2013 m. liepos 3 d. sprendimas).

Pagal Bangaloro principų 3 (garbingumas) vertybės 3.1 ir 3.2 papunkčius, teisėjas turi užtikrinti, kad jo elgesys protingo stebėtojo požiūriu yra nepriekaištingas; teisėjo veiksmai ir elgesys turi patvirtinti žmonių tikėjimą teismų sistemos garbingumu. Teisingumas turi būti ne tik vykdomas – jo vykdymas turi būti pastebimas.

Bangaloro principų 4 (teisingumas) vertybės 4.1, 4.2, 4.6 papunkčiai nustato, kad teisėjas savo veikloje turėtų vengti netinkamo arba neigiamą nuomonę sudarančio elgesio. Teisėjas, kaip nuolatinis visuomenės stebėjimo objektas, turėtų savo noru sutikti su asmeniniais apribojimais, kurie paprastaiems piliečiams atrodytų našta. Teisėjas turėtų elgtis taip, kad jo elgesys neprieštarautų teisėjo pareigų orumui. Teisėjas, kaip ir kitas pilietis, turi teisę į žodžio, tikėjimo, susivienijimų ir susirinkimų laisvę, tačiau naudodamasis šiomis teisėmis teisėjas visada turi elgtis taip, kad išsaugotų savo pareigų orumą, teismų nešališkumą ir nepriklausomumą.

Bangaloro principų 6 (kompetencija ir orumas) vertybės 6.6 papunktis numato, kad teisėjas visuose teismo procesuose turi palaikyti tvarką ir tinkamai elgtis, išlikti kantrus, vertas pagarbos ir mandagus su bylos šalimis, prisiekusiaisiais, liudytojais, advokatais ir kitais asmenimis, su kuriais teisėjas bendrauja pagal savo kompetenciją. Panašaus elgesio teisėjas reikalauja iš teisės atstovų, teismo personalo ir kitų asmenų, kurių veiklai jis daro įtaką, kuriems jis vadovauja arba kuriuos jis kontroliuoja.

Padorumo principas, įtvirtintas Kodekso 13 straipsnyje, paprastai pasireiškia teisėjo elgesyje su kitais žmonėmis, todėl jis yra neatsiejamas ir nuo pagarbos žmogui principo, įtvirtinto Kodekso 6 straipsnyje. Praktikoje konstatavus netinkamą teisėjo elgesį su procese dalyvaujančiais asmenimis, kitais teisėjais, teismo personalu, kitų institucijų darbuotojais, šis elgesys paprastai vertinamas kaip abiejų šių etikos principų pažeidimas. Pavyzdžiui, Garbės teismo 2025 m. spalio 13 d. sprendime Nr. 21P-2 nustačius, kad tuometis teismo pirmininkas darbinėje aplinkoje su teismo teisėjais ir darbuotojais bendravo pakeltu, įsakmiu tonu, įžeidžiančiai atsiliepė apie teisėjus kitų asmenų akivaizdoje, nepagarbiai reiškė priekaištus teisėjams, netaktiškai vertino teisėjų veiklą, netinkamai reagavo į išsakytas pastabas, buvo konstatuotas ne tik pagarbos žmogui, bet ir padorumo reikalavimų pažeidimas. Garbės teismas 2023 m. birželio 14 d. sprendime Nr. 21P-2, nustatęs, kad teisėja, darbinėje aplinkoje bendraudama su teismo personalu, buvo nekorektiška, nedalykiška, negerbė kito asmens, padarė išvadą, kad yra pagrindas konstatuoti, jog teisėja pažeidė Kodekso 6 straipsnio 1 punkte, 13 straipsnio 1, 3–5 punktuose įtvirtintus pagarbos žmogui ir padorumo reikalavimus. Komisijos 2023 m. lapkričio 10 d. sprendime Nr. 18P-5 taip pat buvo konstatuoti padorumo principo pažeidimo požymiai, nustačius, kad teisėja santykiuose su teismo darbuotojais nevengia sudaryti tokių situacijų, dėl kurių teisėjų padėjėjai ir teismo posėdžio sekretorės patiria įtampą, stresą ir negali sklandžiai dirbti kartu su teisėja vienoje komandoje, be to, nustačius, jog teisėja, skambindama iš savo tarnybinio (teismo) telefono į kitą valstybės instituciją, pademonstravo netinkamą ir nederamą elgesį.

Vis dėlto padorumo principas platesnis nei pagarbos žmogui principas, jis apima ne tik netinkamo elgesio su kitais žmonėmis atvejus, bet ir kitus veiksmus, kuriais žeminamas teisėjo ir teismų vardas.

Komisija 2025 m. balandžio 11 d. sprendime Nr. 18P-2 pažymėjo, kad, konkurso į valstybės tarnybos pareigas komisijos nariams teisėjams pakeitus savo individualaus vertinimo balus, buvo nukrypta nuo objektyvaus pretendentų į valstybės tarnybą vertinimo standarto. Tokiais veiksmais teisėjai suteikė sau

neribotą pretendento vertinimo diskreciją, neužtikrino pretendento nešališko ir objektyvaus vertinimo ir pažeidė konkurso skaidrumo principą. Aptariamais teisėjų veiksmais turi nesąžiningo ir nekorektiško elgesio požymių, jie yra nesuderinami su teisėjo tinkamo elgesio standartu, pagal kurį teisėjas privalo elgtis itin padoriai, skaidriai, pavyzdinčiai ne tik nagrinėdamas bylas, bet ir sprendžiamas kitus su atliekamomis pareigomis susijusius klausimus. Šiuo atveju teisėjai neužtikrino, kad jų elgesys protingo stebėtojo požiūriu būtų nepriekaištingas ir patvirtintų žmonių tikėjamą teismų sistemos garbingumą. Apie tai, kad teisme vykęs konkursas į valstybės tarnybos pareigas neskaidrus, tapo žinoma teismo teisėjams ir darbuotojams. Tokius teisėjų veiksmus Komisija įvertino kaip Kodekse įtvirtinto padarumo principo, nustatančio, kad teisėjas privalo darbinėje ir kitoje viešojoje veikloje bei privačiame gyvenime elgtis sąžiningai, korektiškai, mandagiai, garbingai, ir pareigingumo principo, pagal kurį teisėjas privalo nepažeisti Konstitucijos, įstatymų ir kitų teisės aktų reikalavimų, pažeidimą. Tačiau Komisija, atsižvelgusi į tai, kad teisėjai pripažino padarę nustatytus nusižengimus ir savo elgesį vertina neigiamai, įvertinusi duomenis apie teisėjų ankstesnę darbą, į tai, kad nusižengimai nesukėlė neigiamų pasekmių, nusprendė, kad nagrinėjamu atveju pagrindo kelti teisėjams drausmės bylą nėra, o apsvaistymas Komisijoje yra pakankamas poveikis teisėjams.

Komisija 2023 m. gruodžio 22 d. sprendime Nr. 18P-6 pažymėjo, kad teisėjos elgesys (transporto priemonės vairavimas esant neblaiviai) yra nesuderinamas su teisėjams keliamais etikos reikalavimais. Jos veiksmuose įžvelgtini teisėjams keliamų padarumo, pavyzdinčumo ir pareigingumo principų pažeidimo požymiai (Garbės teismo 2024 m. rugsėjo 6 d. sprendimu Nr. 21P-4 teisėjai iškelta drausmės byla nutraukta, teisėjų atleidus iš pareigų dėl sveikatos būklės).

14 straipsnis. Pavyzdingumas

Vadovaudamasis pavyzdingumo principu teisėjas privalo laikytis šių taisyklių:

- 1) profesinėje veikloje ir privačiame gyvenime savo elgesiu, kalba, drausme, išvaizda rodyti pavyzdį, laikydamasis visuotinai pripažintų moralės normų ir etikos reikalavimų nežeminti teisėjo vardo;
- 2) saugoti savo profesijos garbę ir prestižą;
- 3) būti tolerantiškas, punktualus ir paslaugus;
- 4) teismo posėdžio metu nerodyti susierzinimo, pykčio, vengti balso pakėlimo;
- 5) nemoralizuoti teismo procese dalyvaujančių asmenų;
- 6) posėdžio metu būti oficialus, kantrus ir mandagus;
- 7) visada veikti profesionaliai ir humaniškai;
- 8) pripažinti savo klaidas ir jas taisyti;
- 9) nepiktnaudžiauti alkoholiu ir psichotropinėmis medžiagomis, nevartoti narkotinių ir toksinių medžiagų ne medicinos tikslais;
- 10) tobulinti savo kalbos ir bendravimo kultūrą;
- 11) privatų gyvenimą tvarkyti taip, kad nenukentėtų teismų interesai ir teisėjo reputacija.

Šis straipsnis įtvirtina, kad teisėjas privalo rodyti pavyzdį tiek eidamas tiesiogines pareigas, tiek vykdydamas kitą veiklą, tiek privačiame gyvenime. Tai pabrėžiama ir tarptautiniuose dokumentuose. Pagal Bangaloro principų 1 (nepriklausomumas) vertybės 1.6 papunktį, teisėjas turi rodyti gerą pavyzdį ir laikytis aukštų teisėjo elgesio standartų, siekdamas sustiprinti visuomenės pasitikėjimą teismais, kuris yra svarbus teisėjų nepriklausomumo apsaugos pagrindas. Pagal Bangaloro principų 3 (garbingumas) vertybę, teisėjas turi užtikrinti, kad jo elgesys protingo stebėtojo požiūriu yra nepriekaištingas. Teisėjo veiksmai ir elgesys turi patvirtinti žmonių tikėjimą teismų sistemos garbingumu. Teisingumas turi būti ne tik vykdomas – jo vykdymas turi būti pastebimas. Pagal Bangaloro principų 4 (teisingumas) vertybės 4.1, 4.2, 4.6 papunkčius, teisėjas savo veikloje turėtų vengti netinkamo arba neigiamą nuomonę sudarančio elgesio. Teisėjas, kaip nuolatinis visuomenės stebėjimo objektas, turėtų savo noru sutikti su asmeniniais apribojimais, kurie paprastiems piliečiams atrodytų našta. Teisėjas turėtų elgtis taip, kad jo elgesys neprieštarautų teisėjo pareigų orumui. Teisėjas, kaip ir kitas pilietis, turi teisę į žodžio, tikėjimo, susivienijimų ir susirinkimų laisvę, tačiau naudodamasis šiomis teisėmis teisėjas visada turi elgtis taip, kad išsaugotų savo pareigų orumą, teismų nešališkumą ir nepriklausomumą.

Netinkamas teisėjo elgesys, pažeidžiantis kitus etikos principus (pavyzdžiui, pagarbos žmogui, padorumo), paprastai pažeidžia ir pavyzdingumo principą. Antai, šiame vadove minėtame Komisijos 2023 m. gruodžio 22 d. sprendime Nr. 18P-6 buvo pripažinta, kad, teisėjai neblaiviai vairavus transporto priemonę, buvo pažeisti ne tik padorumo, pareigingumo, bet ir pavyzdingumo principai, todėl teisėjai buvo iškelta drausmės byla. Kitame šiame vadove jau minėtame Komisijos 2023 m. lapkričio 10 d. sprendime Nr. 18P-5, nustačius, kad teisėja savo santykiuose su teismo darbuotojais nevengdavo sudaryti tokių situacijų, dėl kurių teisėjų padėjėjai ir teismo posėdžio sekretorės patiria įtampą, stresą ir negali sklandžiai dirbti kartu su teisėja vienoje komandoje, buvo konstatuota, jog teisėja savo elgesiu pažeidė Kodekse įtvirtintus pagarbos žmogui, padorumo ir pavyzdingumo principus, todėl nuspręsta teisėjai iškelti drausmės bylą.

Pagal pavyzdingumo principą teisėjas, be kita ko, privalo pripažinti savo klaidas ir jas taisyti, tobulinti savo kalbos ir bendravimo kultūrą. Pagal Komisijos praktiką ši pareiga taikoma ir teisėjo priimamiems procesiniams sprendimams.

Komisija 2023 m. rugpjūčio 31 d. sprendime Nr. 18P-4 nustatė, kad teisėjas pareiškėjos ieškinį atsisakė priimti kaip neteismingą Marijampolės apylinkės teismo Jurbarko rūmams ir jį grąžino, motyvuodamas tuo, kad atsakovo gyvenamoji vieta deklaruota fiktyviai, nes atsakovas negali gyventi „ant skaldos krūvos ar šuns būdoje“, o gyvenamojo namo šiuo adresu nėra. Be to, teisėjas perdavė nutartį ikiteisminio tyrimo organizavimui prokuratūrai. Komisija, nepaneigdama teisėjo nepriklausomumo garantijų ir nevertindama teisėjo priimtų procesinių sprendimų (tarp jų ir nutarties) pagrįstumo ir teisėtumo, atkreipė dėmesį, kad Kodekse įtvirtintas pareigingumo principas reikalauja, jog teisėjas surašytų procesinius dokumentus taip, kad jie atitiktų įstatymų ir valstybinės kalbos reikalavimus (Kodekso 15 straipsnio 2 punktas). Be to, Kodekso apibrėžtas pavyzdingumo principas, be kita ko, įpareigoja teisėją tobulinti savo kalbos bei bendravimo kultūrą (Kodekso 14 straipsnio 10 punktas). Siekdamas užtikrinti teismų priimtų procesinių sprendimų kokybę, Teisėjų taryba patvirtino Rekomenduojamų teismų procesinių sprendimų kokybės standartus. Juose nurodyta, kad teismo sprendime teisėjas neturėtų moralizuoti, mėginti primesti savo asmeninių etinių, moralinių, religinių, kitokių įsitikinimų ar pasaulėžiūros. Teismo sprendimas turėtų būti santūrus ir nešališkas, be sarkazmo ar į proceso dalyvius nukreipto humoro, dogmatiško postringavimo, pompastikos ar retorinių klausimų. Be to, procesinių dokumentų turinys, be visų kitų reikalavimų, turi atitikti ir etikos reikalavimus. Komisija pažymėjo, kad ji savo sprendimuose ne kartą yra išaiškinusi, jog teisėjas net ir sudėtingose situacijose turi išlaikyti kantrybę, bendrauti dalykiškai, nevartoti žodžių ar formuluočių, dėl kurių gali kilti tam tikrų interpretacijų, dviprasmybių.

Teisėjas visada turi apgalvoti savo sakomų žodžių reikšmę ir vengti su bylos nagrinėjimu nesusijusių dalykų bei asmeninių vertinimų. Teisėjas visose situacijose turi elgtis taip, kad būtų išsaugotas geras teisėjo vardas ir nepakenkta teismo autoritetui. Nagrinėjamu atveju teismo procesiniame sprendime pavartotas posakis, kad „atsakovas negali gyventi ant skaldos krūvos ar šuns būdoje“, yra nedalykiškas ir neatitinka paminėtų rekomenduojamų teismų procesinių sprendimų kokybės standartų. Apibendrinusi surinktą medžiagą, Komisija padarė išvadą, kad aptarti teisėjo elgesio trūkumai nėra tokio laipsnio nusižengimai etikai, kurie leistų iškelti drausmės bylą. Komisijos nuomone, rekomendacijų, pastabų pateikimas teisėjui yra pakankamas, kad ateityje teisėjas laikytųsi dalykiškumo reikalavimų.

Garbės teismas 2025 m. spalio 13 d. sprendime Nr. 21P-2 (teisėjui pareikšta pastaba) nustatė, kad tuometinis teismo pirmininkas susirinkimo metu vieng iš pretendenčių į teisėjus pavadino „mergaite“, o vienai iš teisėjų pažymėjęs, kad nemandagiai pristatoma teisėja, teismo pirmininkas atsiliepė pašaipiai, pažymėdamas „nu ką, gi ne berniukas“. Nustatytų aplinkybių pagrindu Garbės teismas konstatavo, kad yra pakankamai duomenų, patvirtinančių, jog buvęs teismo pirmininkas netinkamai reagavo į išsakytas pastabas, o toks elgesys nesiderina su teismo pirmininko pareiga būti pavyzdžiu kitiems. Taip teisėjas pažeidė pavyzdingumo principą, nustatantį pareigą savo elgesiu, kalba, drausme, išvaizda rodyti pavyzdį, pripažinti savo klaidas ir jas taisyti, tobulinti savo kalbos ir bendravimo kultūrą.

15 straipsnis. Pareigingumas

Vadovaudamasis pareigingumo principu teisėjas privalo laikytis šių taisyklių:

- 1) nepažeisti Lietuvos Respublikos Konstitucijos, tarptautinių sutarčių, įstatymų ir kitų teisės aktų;**
- 2) surašyti procesinius dokumentus taip, kad jie atitiktų įstatymų ir valstybinės kalbos reikalavimus;**
- 3) savo pareigas atlikti nepriekaištingai, laiku, profesionaliai ir dalykiškai;**
- 4) gilintis į nagrinėjamų bylų esmę, vengti skubotumo ir paviršutiniškumo, tačiau nevilkinti teismo proceso;**
- 5) reaguoti į kitų teisėjų, prokurorų ir advokatų padarytus įstatymų bei profesinės etikos pažeidimus.**

Pareigingumo principas susijęs su teisėjo profesinės veiklos sfera ir reikalauja, kad savo pareigas teisėjas atliktų nepriekaištingai, laiku, profesionaliai ir dalykiškai, nepažeisdamas teisės aktų nustatytų reikalavimų. Pareigingumo svarba akcentuojama ir tarptautiniuose dokumentuose. Pagal Bangaloro principų 6 (kompetencija ir orumas) vertybės 6.2 papunktį, teisėjas savo profesinę veiklą turi skirti teisėjo pareigų vykdymui, profesinė veikla apima ne tik teisminių funkcijų ir įsipareigojimų teisme įgyvendinimą, bylų sprendimų priėmimą, bet ir su teisėjo pareigomis arba teismo veikla susijusių uždavinių įgyvendinimą. Pagal Bangaloro principų 6.5 papunktį, teisėjas turi vykdyti visas teisėjo pareigas, įskaitant ir veiksmingą, teisingą bei pakankamai greitą sprendimų priėmimo procesą.

1998 m. ET Ministrų Komiteto Europos teisėjų chartijos „Dėl teisėjų statuso“ 1.1 papunktis nustato, kad teisėjų statusas siekia užtikrinti kompetenciją, nepriklausomumą ir nešališkumą, kurio kiekvienas asmuo teisėtai tikisi iš teismų ir iš kiekvieno teisėjo, kuriam patikėta jo teisių apsauga. 2010 m. ET Ministrų Komiteto rekomendacijos Nr. (2010)12 „Dėl teisėjų statuso: nepriklausomumas,

efektyvumas ir atsakomybė" 31 punktą nustato, kad efektyvumas – tai kokybiškų sprendimų priėmimas per protingą laiką, teisingai išnagrinėjus klausimus. Atskiri teisėjai privalo užtikrinti efektyvų bylą, už kurias jie yra atsakingi, valdymą.

Komisija 2026 m. birželio 8 d. sprendime Nr. 18P-3 konstatavo, kad 38-se nuo 2024 m. sausio 1 d. iki 2026 m. balandžio 1 d. teisėjos žodinio proceso tvarka nagrinėtose civilinėse bylose buvo nesilaikyta CPK 269 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos pareigos sprendimus priimti ir paskelbti per įstatyme nustatytą terminą. Nors CPK numato galimybę atidėti sprendimo priėmimą ir paskelbimą ne ilgiau kaip dvidešimčiai dienų po bylos išnagrinėjimo, nagrinėjamo atveju sprendimų priėmimo ir paskelbimo terminai buvo pratęjami pakartotinai (nuo 1 iki 11 kartų), o galutinių sprendimų priėmimas užtruko nuo 27 dienų iki 202 dienų po bylos išnagrinėjimo. Komisija atkreipė dėmesį į tai, kad dalyje bylų teisėja jau pirmuoju procesiniu sprendimu dėl sprendimo priėmimo ir paskelbimo atidėjimo nustatydavo sprendimo ir paskelbimo dieną, viršijančią CPK 269 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą dvidešimties dienų terminą. Tokiais veiksmais proceso įstatymo reikalavimai buvo pažeidžiami ne tik dėl vėlesnių daugkartinių sprendimo priėmimo ir paskelbimo termino pratęsimų, bet ir pradinėje sprendimo paskelbimo organizavimo stadijoje. Šios aplinkybės Komisijos įvertintos kaip rodančios nepakankamą procesinių terminų kontrolę ir netinkamą įstatyme nustatytų imperatyvių reikalavimų laikymąsi. Taip pat buvo nustatyta, kad kai kuriais atvejais teisėja, ne pirmą kartą atidedama sprendimo priėmimo ir paskelbimo terminą, nepriėmė jokio procesinio sprendimo dėl termino pratęsimo. Dėl to sprendimo paskelbimo dienos pratęsimas nebuvo tinkamai įformintas.

Tame pačiame sprendime Komisija pažymėjo, kad pareiškimų dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo nagrinėjimui įstatymų leidėjas yra nustatęs dar trumpesnius terminus. CPK 288 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad paduotą pareiškimą teismas rašytinio proceso tvarka išnagrinėja ne vėliau kaip per keturiolika dienų nuo termino atsiliėpimui pateikti pabaigos dienos. Ši norma įtvirtina imperatyvų proceso operatyvumo reikalavimą, siekiant užtikrinti greitą proceso dalyvių teisių apsaugą ir teisinį aiškumą. Nagrinėjamo atveju nustatyta, kad vienoje civilinėje byloje terminas atsiliėpimui į pareiškimą dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo baigėsi 2025 m. lapkričio 28 d., teisėja 2025 m. gruodžio 15 d. rašytiniame posėdyje atidėjo procesinio sprendimo priėmimą ir paskelbimą, vėliau šis terminas buvo pratęstas dar 5 kartus, o galutinis procesinis sprendimas elektroniniu parašu pasirašytas ir paskelbtas tik 2026 m. vasario 11 d., t. y. praėjus 58 dienoms po posėdžio. Taigi procesinio sprendimo priėmimas ir paskelbimas buvo uždelstas daugiau nei keturis kartus ilgiau, nei numatyta CPK 288 straipsnio 2 dalyje.

Tame pačiame sprendime Komisija nustatė ir tai, kad vienuolikoje iš teisėjos nagrinėtų civilinių bylų procesinis sprendimas buvo pasirašytas elektroniniu parašu vėliau, nei buvo numatytas procesinio sprendimo priėmimo ir paskelbimo laikas. Komisija atkreipė dėmesį, kad proceso dalyviai turi teisėtą lūkestį, jog išnagrinėjus bylą galutinis procesinis sprendimas bus priimtas per įstatyme nustatytą terminą. Nepateisinamai ilgas sprendimų surašymas ir paskelbimas tiesiogiai daro įtaką asmenų teisei į veiksmingą ir operatyvų teisminį procesą, didina teisinį neapibrėžtumą bei mažina pasitikėjimą teismų sistema. Reikšminga ir tai, kad dalyje bylų procesiniai sprendimai buvo pasirašyti elektroniniu parašu ir įkelti į LITEKO sistemą ne tą pačią dieną, kai turėjo būti paskelbti, bet praėjus papildomam laikui, taip nepagrįstai ribojant proceso dalyvių galimybę laiku susipažinti su priimtais sprendimais bei įgyvendinti procesines teises. Išnagrinėjusi turimą medžiagą ir apibendrinusi tai, kas išdėstyta, Komisija konstatavo, kad teisėjos veiksmuose nagrinėjant civilines bylas nustatyta akivaizdžių civilinio proceso įstatymo pažeidimų ir aiškiai aplaidaus teisėjo pareigų atlikimo požymių. Nustatytų

aplinkybių pagrindu Komisija padarė išvadą, kad teisėja, nagrinėdama civilines bylas, nesilaikė Kodekso 15 straipsnio 1, 3 ir 4 punktuose įtvirtinto pareigingumo principo reikalavimų, jos veiksmuose yra aplaidaus teisėjo pareigų atlikimo požymių. Tačiau Komisija atsižvelgė į tai, kad teisėja visiškai pripažino nustatytus pažeidimus ir pati savo elgesį vertina neigiamai, dėl jo gailisi, įsipareigoja imtis priemonių, kad pažeidimai nesikartotų. 2022 m. atlikto periodinio veiklos vertinimo metu teisėjos profesinė veikla buvo pripažinta puikia. Komisija atsižvelgė ir į pažeidimų padarymo metu teisėjos asmeniniame gyvenime susiklosčiusią sudėtingą situaciją, galėjusią turėti įtakos teisėjos elgesiui, ir nusprendė, kad nagrinėjamu atveju nėra tikslinga teisėjai kelti drausmės bylą, o apsvarstymas Komisijoje yra pakankamas poveikis teisėjai.

Garbės teismas 2026 m. kovo 9 d. sprendime Nr. 21P-1 pareiškė teisėjai pastabą. Garbės teismas konstatavo, kad teisėja nebuvo pakankamai pareiginga, nesiėmė visų priemonių ir neorganizavo savo profesinės veiklos taip, jog teismo procesas būtų tiesioginis ir žodinis, o nuotolinių posėdžių baudžiamosiose bylose organizavimas vyktų tik išimtiniais atvejais, taip pat, organizuodama nuotolinius teismo posėdžius, nesilaikė BPK, Teismų įstatymo, Teisėjų tarybos patvirtintų Rekomendacijų dėl nuotolinių teismo posėdžių ir Kodekso reikalavimų. Garbės teismas nustatė, kad nuotoliniu būdu organizuojamuose teisiamuosiuose posėdžiuose teisėja dalyvavo ne iš teismo patalpų, su savimi neturėjo baudžiamųjų bylų medžiagos, iki posėdžių pradžios nebuvo susipažinusi su proceso dalyvių pateiktais dokumentais, dėl to pavedimus surasti tam tikrus dokumentus bylose ne kartą davė teismo posėdžio sekretorei, ne pati tikrino baudžiamųjų bylų medžiagą, o pasiklioję teismo posėdžių sekretorės žodžiais, tokiu būdu teisėja teismo posėdžio pirmininkaujančio teisėjo procesines pareigas perkėlė teismo posėdžių sekretorei, taip pat teisėja procesinius sprendimus dėl dokumentų prijungimo priėmė nesusipažinusi su šiais dokumentais. Be to, teisėja nesiėmė priemonių, kad būtų užtikrinta tinkama garso ir vaizdo kokybė, daromame vaizdo įrašė būtų matomi visi proceso dalyviai, būtų užtikrinta tinkama proceso dalyvio aplinka, o posėdžių eiga būtų sklandi, klausimai ir atsakymai nebūtų kartojami. Nors proceso dalyviai dažnai reiškė pastabas dėl garso ir vaizdo kokybės, tačiau teisėja į jas nereaguodavo. Taip pat teisėja ne visada sugebėjo užtikrinti teismo posėdžio tvarką, kad proceso dalyviai nekalbėtų be teisėjos leidimo, dėmesingai klausytų teisėjos patvarkymų. Vienoje baudžiamojame byloje vykusį teisiąją posėdį teisėja vedė nedėmesingai, neatidžiai klausėsi kaltinamųjų baigiamųjų kalbų, po proceso dalyviams suteiktos replikos teisės pamiršo suteikti kaltinamiesiems paskutinį žodį, iki teisiąjo posėdžio pabaigos neišlaikė rimties. Garbės teismas konstatavo, kad tokios aplinkybės parodo, jog teisėja neužtikrino, kad teismo procesas vyktų dalykiškai, profesionaliai ir laikantis orumo, rimties bei pagarbos principų, tinkamai užtikrinant proceso įstatyme nustatytas proceso dalyvių teises ir pareigas, dėmesingai reaguojant į jų prašymus. Teismo procesas prarado jam būdingą orumą, taip pat buvo silpninamas pasitikėjimas teismu ir pačiu teisingumo vykdymu. Įvertinęs nustatytas aplinkybes, Garbės teismas konstatavo, kad toks teisėjos elgesys neatitinka teisėjo profesinio elgesio standartų – atliekant savo pareigas gerbti žmogų, jo teises ir laisves, pagarbiai išklausti procese dalyvaujančius asmenis, kaip to reikalauja įstatymas, dėmesingai reaguoti į jų prašymus ir siūlymus, laikytis Kodekso pareigingumo principo reikalavimų (Kodekso 6 straipsnio 1 ir 3 punktai), savo pareigas atlikti nepriekaištingai, laiku, profesionaliai ir dalykiškai, nepažeisti Lietuvos Respublikos Konstitucijos, tarptautinių sutarčių, įstatymų ir kitų teisės aktų (Kodekso 15 straipsnio 1 ir 3 punktai). Tokį teisėjos elgesį Garbės teismas įvertino kaip aiškiai aplaidų savo pareigų atlikimą, prieštaraujantį teisingumo vykdymo interesams, todėl pripažino žeminančiu teisėjo vardą ir kenkiančiu teismo autoritetui.

Tame pačiame sprendime Garbės teismas įvertino, kad teisėjos elgesys, nagrinėjant baudžiamąsias bylas ir nedėvint teisėjo mantijos bei ženklą su Lietuvos valstybės herbu, sudarė prielaidas sumenkinti teisėjo autoritetą ir orumą, todėl yra nesuderinamas su teisėjams keliamais ypač aukštais profesinės etikos bei elgesio standartais, tokiais veiksmais teisėja pažeidė, be kita ko, pareigingumo principą, įtvirtintą Kodekso 15 straipsnio 1 ir 3 punktuose, ir tokiu savo elgesiu pažemino teisėjo vardą.

Tame pačiame sprendime Garbės teismas konstatavo ir tai, kad teisėja, nepasirašydama teisiųjų posėdžių protokolų, pažeidė BPK 261 straipsnyje nustatytus reikalavimus, taip buvo sudarytos prielaidos apriboti BPK 261 straipsnio 7 dalyje įtvirtintas proceso dalyvių teises susipažinti su teismo posėdžio protokolų įrašais ir pateikti savo pastabas. Garbės teismas nurodė, kad teisėjas rašytines nutartis priima jas surašydamas kaip atskirus dokumentus ir pasirašydamas. Šis reikalavimas nėra formalus – tai esminė garantija, patvirtinanti teisėjo valią ir procesinio sprendimo egzistavimą. Nepasirašytas procesinis dokumentas nelaikomas priimtu, nes be teisėjo parašo nėra patvirtinta jo faktinė valia, o pats dokumentas neturi teisinės galios. Nepasirašiusi teismo nutarties, kuria nuosprendžio priėmimo ir paskelbimo terminas pratęstas, teisėja pažeidė BPK 31, 253 straipsniuose nustatytus reikalavimus. Garbės teismas padarė išvadą, jog tokiais veiksmais teisėja pažeidė Kodekso 6 straipsnio 1 punkte įtvirtintą pagarbos žmogui principą, reikalaujantį atliekant pareigas gerbti proceso dalyvių teises, bei Kodekso 15 straipsnio 1 ir 3 punktuose įtvirtintą pareigingumo principą, reikalaujantį nepažeisti įstatymų ir kitų teisės aktų, savo pareigas atlikti nepriekaištingai, laiku ir profesionaliai. Toks teisėjos elgesys nesuderinamas su geru teisėjo vardu ir kenkia teismo autoritetui.

Tame pačiame sprendime Garbės teismas nustatė, kad 12-oje teisėjos išnagrinėtų baudžiamųjų bylų LITEKO buvo prisegtas nuosprendžio nuorašas PDF formatu be teisėjos parašo, patvirtintas tik teismo posėdžių sekretorės, o teismo nuosprendžių nuorašai, neatitinkantys teismo procesinio sprendimo nuorašui keliamų reikalavimų, išsiųsti proceso dalyviams. Teisėja nesiėmė priemonių, kad būtų laikomasi BPK 310 straipsnyje ir LAT praktikoje nustatytos nuosprendžio nuorašo parengimo, patvirtinimo ir įteikimo tvarkos ir būtų užkirstas kelias abejonėms dėl įteikto dokumento tikrumo ar teisėtumo, ir toks netinkamas elgesys buvo sisteminio pobūdžio. Nustatytų aplinkybių pagrindu Garbės teismas konstatavo, kad teisėjos elgesys neatitiko Kodekse įtvirtintų aukštų elgesio standartų, keliamų teisėjams, teisėja pažeidė pareigingumo principą.

Komisija 2023 m. lapkričio 10 d. sprendime Nr. 18P-5 konstatavo, kad teisėja, nagrinėdama pateiktus prašymus išduoti vykdomąjį raštą bei baigti fizinio asmens bankroto bylą, neužtikrino tinkamo savo darbo organizavimo – nesilaikė civilinių bylų nagrinėjimo tvarkos ir terminų, ilgą laiką neatliko savo pareigų ir nesprendė gautų prašymų. Nors proceso dalyviai aktyviai domėjosi procesu, teikė paaiškinimus, primenančius prašymus išspręsti procesinius klausimus, tačiau teisėja savo veiksmais vilkino prašymų nagrinėjimą ir tokiu būdu pažeidė proceso dalyvių teisę į greitą ir operatyvų teismo procesą. Prašymas baigti fizinio asmens bankroto bylą buvo išspręstas tik po to, kai aukštesnės instancijos teismas imperatyviai nustatė 10 darbo dienų terminą pirmosios instancijos teismui išnagrinėti prašymą. Komisija šiuos teisėjos veiksmus vertino kaip akivaizdžius teisėjos darbo trūkumus. Nors teisėja šiuos nustatytus trūkumus iš dalies pripažino, Komisijos vertinimu, teisėjos pateikti paaiškinimai dėl didelio darbo krūvio ir darbuotojų trūkumo nepateisina teisėjos aplaidaus darbo ir nepaneigia drausminės atsakomybės pagrindų. Komisija atkreipė dėmesį, kad būtent bylą nagrinėjantis teisėjas atsakingas už jam paskirtų bylų (tarp jų ir prašymų) išnagrinėjimą įstatyme numatytais terminais ir tvarka. Komisija atsižvelgė ir į tai, kad teisėja dėl padarytų įstatymų pažeidimų jau buvo svarstoma Komisijoje. Šios aplinkybės patvirtina tai, kad teisėjos elgesys nesikeičia – atlikdama savo pareigas ji ir toliau nesilaiko

Kodekso reikalavimų. Atsižvelgusi į tai, Komisija padarė išvadą, kad teisėja nesilaikė Kodekso 15 straipsnio 1, 3 ir 4 punktuose įtvirtintų pareigingumo principo reikalavimų, jos veiksmuose yra aiškiai aplaidaus teisėjo pareigų atlikimo požymių, todėl nutarė teisėjai iškelti drausmės bylą (Garbės teismo 2025 m. vasario 28 d. sprendimu Nr. 21P-1 drausmės byla nutraukta, teisėją atleidus iš pareigų savo noru).

Garbės teismas 2023 m. spalio 27 d. sprendime Nr. 21P-5 (teisėjui pareikštas papeikimas) nustatė teisėjo organizacinės veiklos nagrinėjant bylas trūkumus, pasireiškusius kaip šiurkštūs ir sistemingi besikartojantys BPK ir ANK nustatytų terminų teismo baigiamiesiems aktams (procesiniam dokumentui) paskelbti pažeidimai, neoperatyvus procesas bei bylų nagrinėjimo (procesinių veiksmų atlikimo, procesinių dokumentų jose paskelbimo) vilkinimas. Garbės teismas konstatavo, kad teisėjo veikloje įžvelgtina aplaidaus teisėjo pareigų atlikimo ir jų neatlikimo be svarbių ir pateisinamų priežasčių, Kodekse įtvirtintų pagarbos žmogui, pavyzdingumo ir pareigingumo principų turinį sudarančių teisėjo pareigų nesilaikymo, o kartu ir drausminės atsakomybės pagrindą sudarančių pareiginių nusižengimų požymių. Garbės teismas pažymėjo, kad tokios situacijos baudžiamosiose ir administraciniuose nusižengimų bylose, kai teisėjas, gavęs bylą, ilgą laiką neatlieka jokių procesinių veiksmų, neskiria teismo posėdžių, atideda procesinio sprendimo priėmimą ir paskelbimą, nustatytu laiku jo nepaskelbia, proceso dalyviams nepraneša apie sprendimo paskelbimo datą ir laiką, komplikuoja nagrinėjimo teisme dalyvių procesinių teisių įgyvendinimą. Teisėjo etikos požiūriu nevienkartinis įstatyme nustatytos teisėjo pareigos neatlikimas be svarbios priežasties, pakankamo rūpestingumo ir pareigingumo nebuvimas, neorganizavimas savo profesinės veiklos taip, kad bylos būtų išnagrinėtos per kuo trumpesnį laiką, yra Kodekso 15 straipsnio 1, 3, 4 punktuose įtvirtinto pareigingumo principo reikalavimų pažeidimas. Garbės teismo vertinimu, toks teisėjo elgesys neatitinka elementarių teisėjo profesinio elgesio standartų savo pareigas atlikti nepriekaištingai, laiku ir profesionaliai, gilintis į nagrinjamą bylą esmę, vengti skubotumo ir paviršutiniškumo, tačiau nevilkinti teismo proceso, laikytis pagarbos žmogui principo reikalavimų gerbti žmogų, jo teises ir laisves (Kodekso 6 straipsnio 1 punktas), saugoti savo profesijos garbę ir prestižą (Kodekso 14 straipsnio 1, 2 punktai), jis yra traktuotinas kaip aiškiai aplaidus savo pareigų atlikimas, prieštaraujantis teisingumo vykdymo interesams, todėl pripažintinas žeminančiu teisėjo vardą ir kenkiančiu teismo autoritetui.

Garbės teismas 2023 m. birželio 14 d. sprendime Nr. 21P-2 (teisėjai pareikštas griežtas papeikimas) pažymėjo, kad teisėjos veiksmai, kai laiku nepaskelbiami procesiniai sprendimai, jie surašomi atgaline data, kartu sutrumpinant bylos šalių teisės į apeliaciją terminą, kai įstatyme nustatytais terminais nėra atliekami procesiniai veiksmai, kai elektroniniu parašu nepasirašomi procesiniai dokumentai ar ranka pasirašomi ir nesuskaitmeninami procesiniai dokumentai elektronine forma vedamose bylose, dėl to jie nėra matomi proceso dalyviams, kai popierinėje bylos versijoje esanti dokumento kopija neatitinka elektroninėje byloje elektroniniu parašu pasirašyto procesinio dokumento originalo, o rašymo apsirikimai nėra taisomi, kai priimami du skirtingi procesiniai dokumentai ir vienas iš jų pažymimas neviešumo žyma, vertintini kaip netinkamas, aplaidus, akivaizdžių kompetencijos stoką rodantis teisėjo elgesys ir yra nesuderinamas su teisėjui keliamais reikalavimais, todėl suteikia pagrindą taikyti teisėjai drausminės atsakomybės priemones, inter alia pripažinti ją savo poelgiu pažėmusia teisėjo vardą. Garbės teismo vertinimu, visų drausmės byloje surinktų duomenų pakanka konstatuoti tam, kad teisėja nebuvo pakankamai rūpestinga ir pareiginga, nesiėmė visų priemonių ir neorganizavo savo profesinės veiklos taip, jog civilinės bylos teisme būtų išnagrinėtos per kuo trumpesnį laiką, laikantis proceso įstatymuose nustatytų terminų ir bylų nagrinėjimo tvarkos. Pažymėtina, kad dėl tokios situacijos gali komplikotis nagrinėjamų teisme bylų dalyvių procesinių teisių įgyvendinimas. Teisėjo etikos požiūriu

nevienkartinis įstatyme nustatytos teisėjo pareigos neatlikimas be svarbios priežasties, pakankamo rūpestingumo ir pareigingumo nebuvimas, neorganizavimas savo profesinės veiklos taip, kad būtų išnagrinėtos per kuo trumpesnį laiką, yra Kodekso 15 straipsnyje įtvirtinto pareigingumo principo reikalavimų pažeidimas. Garbės teismo vertinimu, toks teisėjos elgesys neatitinka elementarių teisėjo profesinio elgesio standartų savo pareigas atlikti nepriekaištingai, laiku ir profesionaliai, nepažeisti Konstitucijos, tarptautinių sutarčių, įstatymų ir kitų teisės aktų, gilintis į nagrinėjamų bylų esmę, vengti skubotumo ir paviršutiniškumo, tačiau nevilkinti teismo proceso, laikytis Kodekso pareigingumo principo reikalavimų, jis yra traktuotinas kaip aiškiai aplaidus savo pareigų atlikimas, prieštaraujantis teisingumo vykdymo interesams, todėl pripažintinas žeminančiu teisėjo vardą ir kenkiančiu teismo autoritetui.

16 straipsnis. Solidarumas

Vadovaudamasis solidarumo principu teisėjas privalo laikytis šių taisyklių:

- 1) teisėjų tarpusavio santykius grįsti pasitikėjimu, sąžiningumu, tolerancija, taktiškumu ir mandagumu;
- 2) padėti vienas kitam darbinėje veikloje, keistis įgyta patirtimi ir žiniomis;
- 3) padėti vienas kitam apsiginti nuo šmeižto žiniasklaidoje, neadekvačios kritikos ar profesinio diskreditavimo.

Solidarumo principas reikalauja, kad teisėjai, būdami vienos bendruomenės nariais, vadovautųsi tomis pačiomis vertybėmis bei pasitikėtų vieni kitais, o bendraudami tarpusavyje būtų sąžiningi, mandagūs, taktiški. Solidarumas reikalauja tarpusavio bendradarbiavimo kasdieninėje veikloje, taip pat keičiantis patirtimi ir žiniomis, pavyzdžiui, sukuriant formalius ar neformalius apsikeitimo žiniomis tinklus, dalinantis žiniomis mokymų, seminarų metu. Solidarumas reikalauja ir teisėjų bendradarbiavimo bei tarpusavio palaikymo, susidūrus su grėsmėmis teismų ir teisėjų nepriklausomumui, taip pat ginant konkrečių teisėjų profesinę reputaciją, jei jie šmeižiami ar nepagrįstai kritikuojami. Tačiau solidarumo principas negali pateisinti netinkamo elgesio ar pažeidimų slėpimo.

Jei kyla grėsmė teismų nepriklausomumui arba teisminės valdžios gebėjimui vykdyti savo konstitucinį vaidmenį arba į juos kėsinamasi, teismai turi būti atsparūs ir atkakliai ginti savo poziciją (CCJE nuomonės Nr. 18 (2015) „Dėl teisėjų padėties ir jų santykio su kitomis valstybės institucijomis šiuolaikinėje visuomenėje“ 41 punktą, CCJE nuomonės Nr. 25 (2022) „Dėl teisėjų saviraiškos laisvės“ 60 punktą). Nepriklausomumo gynimas yra ir kiekvieno teisėjo etinė pareiga. CCJE nuomonės Nr. 25 (2022) „Dėl teisėjų saviraiškos laisvės“ 58 punktą nustato, kad kiekvienas teisėjas privalo saugoti teismų nepriklausomumą, kuris veikia ne tik kaip teisėjo konstitucinė garantija, bet ir nustato teisėjams etinę ir (arba) teisinę pareigą jį saugoti, o iškilus grėsmei tokiai pamatinei vertybei, pasisakyti ginant teisinę valstybę ir teismų nepriklausomumą.

Garbės teismas 2025 m. spalio 13 d. sprendime Nr. 21P-2 (teisėjui pareikšta pastaba) konstatavo, kad 2023 m. rugpjūčio 16 d. ir 2023 m. rugsėjo 13 d. teisėjų susirinkimų metu teisėjas, tuometis teismo pirmininkas, vartojo įvairias frazes, tokias kaip „iš kokios epochos teisėja esate“, „liaudiškai tariant, nenusileiskime iki vaikų darželio lygio“, „apygarda pastebėjo šitą klastą“, „čia pas mus yra tokie teisėjai, kuriems atrodo, kad krūvis didelis, trūksta padėjėjų, bet užsiima tokiais negerais dalykais“, „kai valios

nėra tai organizacinei tvarkai paklusti, tai nėra", „juokiasi apygarda, kad du kartus klausimas išspręstas tame pačiame teisme", „nekelkite klausimų, kurie čia net neturi būti keliami", „neduosiu pasisakyti, nes ne pagal temą kalbate", „kas galite pasakyti šitai teisėjai, ar aš neaiškiai kalbu", ir kitas. Garbės teismo nuomone, vertinant atskirai, dauguma iš šių, teisėjo išsakytų frazių nelaikytinos akivaizdžiai netinkamomis ar nederančiomis su teisėjų etikos principais. Tačiau iš bylos medžiagoje esančių garso įrašų akivaizdu, kad šios frazės buvo pasakytos pakeltu, įsakmiu tonu, pertraukinėjant kolegas, neleidžiant jiems tinkamai pasisakyti. Toks teisėjo bendravimo būdas, nors formaliai ir neperžengiantis leistinos leksikos ribų, Garbės teismo vertinimu, rodo viršenybės demonstravimą, nepagarbą kitų teisėjų nuomonei ir neskatina dalykiškos, konstruktyvios diskusijos, kas, ypač atsižvelgiant į teismo pirmininko pareigas, yra netinkamas, teisėjų etikos principų neatitinkantis elgesys. LAT 2025 m. gruodžio 17 d. nutartyje Nr. (1.20)-GT2-14 sutiko su Garbės teismo vertinimu, kad, bendraudamas su teisėjais 2023 m. rugpjūčio 16 d. ir 2023 m. rugsėjo 13 d. teisėjų susirinkimų metu, teisėjas nesilaikė Kodekse įtvirtintų pagarbos žmogui, padorumo, pavyzdingumo ir solidarumo principų reikalavimų. Tokia teisėjo kalbėjimo ir bendravimo kultūra LAT pripažintina neatitinkančia Kodekse įtvirtintų pagarbos žmogui, padorumo, pavyzdingumo ir solidarumo principų suponuojamų reikalavimų darbinėje veikloje elgtis sąžiningai, korektiškai, mandagiai, garbingai, nemenkinti kitų bendradarbių darbo, elgtis su jais pagarbiai, spręsti konfliktines situacijas taikiai ir mandagiai, nereikšti niekam paniekos, neįžeidinėti, būti tolerantiškam, visada veikti humaniškai, tobulinti savo kalbos ir bendravimo kultūrą, teisėjų tarpusavio santykius grįsti pasitikėjimu, tolerancija, taktiškumu ir mandagumu.

Garbės teismas 2025 m. spalio 13 d. sprendime Nr. 21P-2 konstatavo, kad drausmės byloje yra pakankamai duomenų, leidžiančių teigti, jog tuometinis teismo pirmininkas, duodamas nurodymus tuometei teismo atstovei ryšiams su žiniasklaida ir visuomene, kad tam tikri teisėjai nekomentuotų savo priimtų sprendimų žiniasklaidos atstovams, sudarė kliūtis šiems teisėjams komentuoti savo priimtus procesinius sprendimus. Garbės teismas padarė išvadą, kad tokiu elgesiu teisėjas pažeidė Kodekse įtvirtintų pavyzdingumo, solidarumo principų (Kodekso 14 straipsnio 2 punkto, 16 straipsnio 1 punkto) reikalavimus.

Komisija 2025 m. balandžio 11 d. sprendime Nr. 18P-2 atkreipė dėmesį į tai, kad pagal Kodekse įtvirtintą padorumo principą, nustatantį, jog teisėjas privalo darbinėje ir kitoje viešojoje veikloje bei privačiame gyvenime elgtis sąžiningai (13 straipsnio 3 punktas), ir solidarumo principą, nustatantį, kad teisėjas privalo teisėjų tarpusavio santykius grįsti pasitikėjimu ir sąžiningumu (16 straipsnio 1 punktas), bendraudamas su teismų savivaldos institucijomis (ar jų sudarytomis komisijomis, darbo grupėmis ir kitomis institucijomis), teisėjas privalo elgtis sąžiningai ir turi teisingai paaiškinti visas jam žinomas aplinkybes. Nagrinėjamu atveju nustačiusi, kad teisėjai, duodami paaiškinimus Teisėjų tarybos sudarytai komisijai, nurodė neteisingas aplinkybes, jog jie nepakeitė pretendentų individualaus vertinimo balų, Komisija padarė išvadą, kad tokiais savo veiksmais teisėjai apsunkino tikrųjų faktinių aplinkybių išsiaiškinimą ir neatsižvelgė į minėtus Kodekso principus (Komisija nusprendė, kad nagrinėjamu atveju pagrindo kelti teisėjams drausmės bylą nėra, o apsvarstymas Komisijoje yra pakankamas poveikis teisėjams).

17 straipsnis. Profesinės kvalifikacijos kėlimas

Vadovaudamasis profesinės kvalifikacijos kėlimo ir karjeros principais teisėjas privalo laikytis šių taisyklių:

- 1) nuolat kelti savo profesinę kvalifikaciją;
- 2) nesiekti, kad karjera būtų sudarytos išskirtinės lengvatos.

Bangaloro principų 6 (kompetencija ir orumas) vertybės 6.3, 6.4 papunkčiai nustato, kad teisėjas turi imtis pagrįstų veiksmų išsaugoti ir pagerinti savo žinias, įgūdžius ir asmenines savybes, būtinas teisėjo pareigoms vykdyti, pasinaudodamas mokymais ir kitomis galimybėmis, kurios turėtų būti prieinamos teisėjams ir kontroliuojamos teismų institucijų; teisėjas turi išmanyti tarptautinės teisės raidą, įskaitant tarptautines konvencijas ir kitus dokumentus, nustatančius žmogaus teisių normas.

Bangaloro principų komentare nurodoma, kad nepriklausomumas suteikia teisėjui teises, bet taip pat ir etines pareigas, įskaitant pareigą atlikti teisminį darbą profesionaliai ir kruopščiai. Tai reiškia, kad teisėjas turi turėti puikius profesinius gebėjimus ir kad šie gebėjimai turėtų būti įgyti, palaikomi ir reguliariai tobulinami papildomuose mokymuose, kuriais teisėjas turi pareigą, taip pat teisę pasinaudoti. Labai pageidautina, o gal net būtina, kad teisėjas, pradėjęs eiti pareigas, gautų išsamius, nuodugnius ir įvairiapusiškus mokymus, atitinkančius jo profesinę patirtį, kad jis galėtų tinkamai atlikti teisėjo pareigas. Reikalingos žinios gali apimti ne tik materialiosios ir proceso teisės aspektus, bet ir teisės bei teismų poveikį realiam gyvenimui (199 punktas).

Profesinės karjeros pradžioje teisėjams turėtų būti suteiktas aukštos kokybės teisinis mokymas, o vėliau – tęstinė mokymo programa, skirta profesiniams metodams palaikyti ir tobulinti. Tokie mokymai turi ne tik suteikti teisėjams gebėjimų, reikalingų įgyvendinti vidaus ir tarptautinių teisės aktų bei teisinių principų pokyčius, bet ir skatinti kitus papildomus įgūdžius bei žinias neteisinais klausimais, suteikti jiems gerą supratimą apie kylančius klausimus. Teisėjams taip pat reikalingi etikos ir bendravimo įgūdžių mokymai, kurie padėtų jiems bendrauti su teismo proceso šalimis, taip pat su visuomene ir žiniasklaida. Ypač svarbūs mokymai, skirti organizaciniams gebėjimams efektyvaus bylų rengimo ir valdymo srityse pagerinti (CCJE nuomonės Nr. 11 (2008) „Dėl teismų sprendimų kokybės“ 17–18 punktai).

Tarptautiniai ir Europos teisės aktai bei teismų praktika daro vis didesnę įtaką nacionalinei teisėkūrai ir teismų praktikai; teisėjai turi tinkamai suprasti šias teisės sritis, kad galėtų atlikti savo teismines funkcijas. Todėl teisėjai turi būti susipažinę su tarptautine teisinės praktikos raida ir joje dalyvauti. Jie turi išmanyti ir gebėti taikyti tarptautinę bei Europos teisę, ypač žmogaus teisių klausimais (CCJE nuomonės Nr. 9 (2006) „Dėl nacionalinių teisėjų vaidmens užtikrinant veiksmingą tarptautinės ir Europos teisės taikymą“ 7 punktas).

3

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

Teisėjai įsipareigoja laikytis šio kodekso reikalavimų.

Teisėjai savo noru priima reikalavimų jų socialiniam statusui ypatumus.

Teismų savivaldos institucijos bei teismų administracijos pareigūnai imasi priemonių užtikrinti, kad šiame kodekse, Teismų įstatyme, tarptautiniuose teisės aktuose nustatytos moralės ir etikos normos būtų žinomos kiekvienam teisėjui ir pretendentui į teisėjus.

Teisėjai už šio kodekso pažeidimus traukiami atsakomybėn Lietuvos Respublikos teismų įstatymo nustatyta tvarka.

Šis Kodeksas įsigalioja nuo priėmimo dienos.

